

**Beretning til statsrevisorerne
om**

**Undervisningsministeriets
økonomiske og faglige styring
på erhvervsskoleområdet**

**September 2000
RB B101/00**

Rigsrevisionen

Indholdsfortegnelse

	Side
I. Resumé	5
II. Indledning, formål, afgrænsning og metode	21
A. Indledning	21
B. Formål	22
C. Afgrænsning.....	24
D. Metode	25
III. Udgifter, styringsmodel og organisation på erhvervsskoleområdet ...	28
A. Statens udgifter til erhvervsskoleområdet.....	28
B. Undervisningsministeriets styringsmodel på erhvervsskole- området	29
a. Taxameterstyring af erhvervsskoleområdet	30
b. Erhvervsskolerne som selvejende institutioner	31
c. Faglig styring af erhvervsskoleområdet	33
C. Undervisningsministeriets organisation på erhvervsskole- området	38
IV. Undervisningsministeriets økonomiske styring.....	39
A. Budgetlægning og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet...	39
a. Principper for takstfastsættelse.....	40
b. Takstændringer.....	43
c. Takstfastsættelsen forud for finansloven 1998.....	44
d. Aktivitetsskøn og prognosemodeller.....	46
e. Undervisningsministeriets budgetopfølgning	50
B. Tilskudsadministration på erhvervsskoleområdet.....	53
C. Undervisningsministeriets økonomiske tilsyn med erhvervs- skolerne	55
V. Enhedsomkostninger på erhvervsskoleområdet	58
A. Udvalgte uddannelsers enhedsomkostninger	59
a. Erhvervsgymnasiale uddannelser	60
b. Enhedsomkostninger for udvalgte EUD-uddannelser	63
c. Taxametertaksterne set i forhold til enhedsomkostningerne...	69
B. Fællesudgifter og fællestaxametret	70
VI. Undervisningsministeriets faglige styring på erhvervsskoleområdet ..	74
A. Kvalitetssikring og kvalitetsudvikling på erhvervsskoleområdet ..	76
a. Fagligt tilsyn og vejledning.....	78
b. Q-strategien for erhvervsskoleområdet	81
c. Forsøgs- og udviklingsprogrammet	85
d. Generelle tiltag rettet mod kvalitetsudvikling af uddannel- serne	88

B. Resultatopfølgning på erhvervsskoleområdet.....	90
a. Undervisningsministeriets ledelsesinformationssystemer.....	91
b. Undersøgelse af udvalgte uddannelsers kvalitet	93
c. Undersøgelse af udvalgte uddannelsers effektivitet	97

Bilag:

1. Undersøgelsesresultater af aftagerundersøgelsen.....	107
2. Taxametertakster for udvalgte uddannelser, jf. beretningens tabel 4-8...	109

Beretning om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring på erhvervsskoleområdet

I. Resumé

Formål, afgrænsning og metode

1. Denne beretning omhandler Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring af erhvervsskoleområdet og knytter sig særligt til statsregnskabets § 20.4. Uddannelser på erhvervsskoler mv., og i et mindre omfang til § 17.42. Arbejdsmarkedsuddannelser.

Beretningens overordnede formål er at vurdere, om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring af erhvervsskoleområdet lever op til principperne bag mål- og rammestyring. Rigsrevisionen har til vurdering heraf undersøgt,

- om Undervisningsministeriets budgetlægning og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet sikrer overholdelse af bevillinger,
- om taxameterstyringen giver Undervisningsministeriet mulighed for en målrettet styring og prioritering af ressourcerne på området, herunder sikrer en produktiv opgavevaretagelse,
- om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige tilsyn udføres systematisk og rettidigt,
- om Undervisningsministeriet gennemfører kvalitets- og udviklingsprojekter til udvikling af uddannelsernes kvalitet,
- om erhvervsskolernes dimittender er i besiddelse af et tilfredsstillende fagligt niveau,
- om Undervisningsministeriets faglige styring på erhvervsskoleområdet gennemføres løbende og systematisk, så der tilvejebringes styringsrelevant information om uddannelsernes resultater.

2. Undersøgelsen har omfattet Undervisningsministeriets styring af aktiviteter, der gennemføres på handelsskoler,

tekniske skoler og kombinationsskoler, idet disse skoler dækker ca. 95 % af samtlige statslige udgifter til erhvervsskoler. Undersøgelsen har ikke omfattet de væsentligt mindre landbrugsskoler.

Undersøgelsen har primært omfattet perioden 1996-1999. Hvor det har været hensigtsmæssigt, er hele perioden siden 1991 inddraget.

Undersøgelsen bygger på regnskabsoplysninger og aktivitetstal samt andet sagsmateriale indhentet i Undervisningsministeriet. Rigsrevisionen har brevvekslet samt afholdt en række møder med ministeriet om udvalgte emner. Rigsrevisionen har aflagt besøg ved 5 erhvervsskoler og har gennemført en spørgeskemaundersøgelse til samtlige tekniske skoler, handelsskoler og kombinationsskoler omhandlende skolernes syn på ministeriets økonomiske og faglige styring. Endelig har Rigsrevisionen indgået aftale med et privat analyseinstitut om en undersøgelse af virksomhedernes og de videregående uddannelsesinstitutioners tilfredshed med kvalifikationer hos erhvervsskolernes dimittender.

Produktivitetsanalyser – analyser af enhedsomkostninger – og analyser af den faglige styring har omfattet udvalgte uddannelser inden for erhvervsuddannelsesområdet og de erhvervsgymnasiale uddannelser. Uddannelserne er udvalgt efter elevmæssig tyngde, spredning på fagområder og at uddannelsen udbydes på flere skoler.

Statens udgifter til erhvervsskoleområdet

3. Statens tilskud til erhvervsskoler ydes efter et bloktilskudssystem, hvor tilskuddene består af aktivitetsafhængige tilskud, grundtilskud og formålsbestemte tilskud. Den altovervejende del af statens udgifter til erhvervsskoler ydes i form af aktivitetsafhængige tilskud, der beregnes på baggrund af en takst pr. årselev. Den aktivitetsafhængige tilskudsform, eller taxametertilskud, har i de senere år udgjort ca. 90 % af de samlede udgifter til erhvervsskoler.

Statens udgifter er steget fra 6,6 mia. kr. i 1992 til 8,7 mia. kr. i 1999 målt i løbende priser. De væsentligste aktivitetsområder er fællesudgifter, erhvervsgymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser (EUD-uddannelser), der i 1999 udgjorde henholdsvis 30 %, 14 % og 35 % af de samlede udgifter.

Styringsmodellen på erhvervsskoleområdet

4. Den 1. januar 1991 trådte erhvervsuddannelses- og erhvervsskolereformen i kraft, jf. lov nr. 210 af 5. april 1989 om erhvervsskoler (erhvervsskoleloven) og lov nr. 211 af 5. april 1989 om EUD-uddannelser (erhvervsuddannelsesloven). Erhvervsskoleloven er en institutionslov med regler for skolernes samlede organisering, ledelse og finansiering. Reformen medførte, at ansvar og kompetence til at gennemføre skolernes daglige drift blev overført fra Undervisningsministeriet til erhvervsskolerne. Med reformen blev styringen ændret til at være et samspil mellem Undervisningsministeriet og erhvervsskolerne, hvor hensigten er, at ministeriets styring fokuserer på skolernes resultater inden for overordnede mål og rammer.

Mål- og rammestyringen på erhvervsskoleområdet består af dels en økonomisk styring baseret på taxameterstyring og selvejeformen, dels en faglig styring baseret på indholdsstyring via bekendtgørelser og inddragelse af arbejdsmarkedets parter.

5. Ved indførelsen af taxameterstyring er der etableret en kobling mellem aktivitet og de tildelte ressourcer. Hensigten med styringsmetoden er at sikre overførsel af ressourcer fra områder med faldende aktivitet til områder med stigende aktivitet. Når tilskuddet baseres på den udførte aktivitet, antages det, at skolerne har et incitament til at tilpasse de faktiske omkostninger til de tildelte ressourcer for de enkelte aktiviteter og dermed bidrage til en produktiv opgavevaretagelse. Det er videre hensigten, at Undervisningsministeriet ved hjælp af relativt sikre aktivitetsprognoser kan styre den samlede omkostningsudvikling på området.

6. Den faglige styring, der skal sikre uddannelsernes udbud, relevans og kvalitet, regulerer ministeriet primært gennem uddannelseslove og -bekendtgørelser. Uddannelsesbekendtgørelserne indeholder krav til uddannelsernes indhold og gennemførelse. Bekendtgørelsernes krav sigter for EUD-uddannelsernes vedkommende overordnet mod at sikre, at eleverne efter endt uddannelse har forudsætninger for at varetage et arbejde inden for uddannelsesområdet og forudsætninger for ved efter- og videreuddannelse at udbygge deres kvalifikationer. For de erhvervsgymnasiale uddannelser er formålet at sikre, at dimittender med en

erhvervsgymnasial uddannelse er egnede til videregående uddannelse. De erhvervsgymnasiale uddannelser adskiller sig fra de almene gymnasiale uddannelser ved at have særlig vægt på erhvervslivets forhold.

Efter erhvervsuddannelses- og erhvervsskolereformen i 1991 skete en styrkelse af det faglige selvstyre gennem decentralisering af ansvar og kompetence til en række rådgivende og bestemmende organer hovedsageligt bestående af arbejdsmarkedets parter (partssystemet). En del af den faglige styring foregår således via Erhvervsuddannelsesrådet, de faglige udvalg, lokale uddannelsesudvalg og erhvervsskolernes bestyrelser.

Erhvervsuddannelsesrådet rådgiver og indstiller til ministeren om regler om uddannelsernes struktur, mål, indhold m.m. Rådets formand udpeges af ministeren, mens de øvrige medlemmer er repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, de kommunale foreninger samt skole- og lærerforeningerne.

For hvert uddannelsesområde er der et fagligt udvalg med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter. De faglige udvalg bestemmer den enkelte uddannelses områdefag og specialefag inden for de regler, der fastsættes af ministeren.

På hver erhvervsskole er der et eller flere lokale uddannelsesudvalg, der tilsammen skal dække de uddannelsesområder, som udbydes af skolen. Udvalgene rådgiver skolens bestyrelse i spørgsmål vedrørende skolens uddannelser og virker for samarbejdet mellem skolen og det lokale arbejdsmarked.

Erhvervsskolerne er selvejende institutioner og ledes af paritetisk sammensatte bestyrelser. Erhvervsskolerne har efter reformen på området en mere selvstændig status med mulighed for stærkere bruger- og organisationsindflydelse, decentralisering af beslutningskompetence mv. Den enkelte skole har inden for de fastlagte mål og rammer ansvaret for det konkrete undervisningsindhold, der tilrettelægges i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg.

De 2 uddannelsesområder på erhvervsskolerne, EUD-uddannelser og erhvervsgymnasiale uddannelser, er reguleret af forskellige regelsæt, der indebærer forskellige frihedsgrader og forskellige krav om inddragelse af formelle interessenter. De forskellige regelgrundlag betyder, at ministeriets faglige tilsyn på det erhvervsgymnasiale område

kan være forholdsvis intensivt, mens det på EUD-området må være forholdsvis ekstensivt.

Rigsrevisionen har ikke gennemført en selvstændig undersøgelse af de forskellige faglige og lokale udvalgs roller, da det er ministeriets faglige styring, der er i fokus i denne undersøgelse. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at ministeriet uanset nedsættelsen af råd og udvalg har det overordnede ansvar for styringen på erhvervsskoleområdet og dermed ansvaret for tilvejebringelsen af styringsrelevant information med hensyn til de faglige resultater på erhvervsskoleområdet.

Udgangspunktet for Rigsrevisionens undersøgelse har været, at Undervisningsministeriets mål- og rammestyringsmodel på erhvervsskoleområdet stiller visse krav til ministeriets tilrettelæggelse af kontrol, tilsyn og opfølgning over for erhvervsskolernes aktiviteter og resultater. Forudsætningen for at ministeriet kan varetage disse opgaver er, at ministeriet indsamler styringsrelevante oplysninger fra erhvervsskolerne om de gennemførte aktiviteter produktivitet, kvalitet og effektivitet. Derfor forudsætter ministeriets styringsmodel en høj grad af informationsudveksling mellem Undervisningsministeriet og erhvervsskolerne med hensyn til uddannelsernes mål og resultater.

Takstfastsættelse og aktivitetskøn

7. Ved overgangen til taxametersystemet på erhvervsskoleområdet søgte Undervisningsministeriet at anvende et udgiftsneutralitetsprincip, så statens udgifter ved uændret aktivitet ville være uændrede i forhold til umiddelbart før erhvervsskolereformen i 1991. Der er i taxametersystemet fastsat takster for de forskellige aktiviteter eller aktivitetsområder. Taksterne gælder for alle skoler, der producerer den pågældende aktivitet. 97 % af skolernes samlede tilskudsbevilling består af 4 gennemgående tilskud, som udbetales som bloktilskud: grundtilskud, undervisningstaxameter, fællesudgiftstaxameter og bygningstaxameter. Når tilskuddet udbetales som en samlet blok, har opdelingen på de forskellige taxametre alene betydning for bevillingsudmålingen.

Ifølge ministeriet er vigtige principper for takstfastsættelsen, at taksterne er udtryk for politiske prioriteringer, at institutionernes økonomiseringsincitament opretholdes, at systemet er gennemskueligt og administrerbart samt at

taksterne udviser en vis tidsmæssig stabilitet. Takstændringer foretages således på grundlag af reale ændringer i forhold vedrørende den enkelte uddannelse, ændringer som følge af nye krav eller teknologiske muligheder eller ændringer af de overordnede politiske prioriteringer. Rigsrevisionen kan konstatere, at Undervisningsministeriets budgettering på erhvervsskoleområdet ikke er baseret på de faktiske enhedsomkostninger ved de gennemførte tilskudsudløsende aktiviteter på skolerne.

Undervisningsministeriet har ikke udarbejdet en intern beskrivelse af de årlige procedurer for taksfastsættelsen. Rigsrevisionen finder, at ministeriet for et udgiftsområde på over 8 mia. kr. burde have udarbejdet skriftlige forretningsgange for budgetlægning og budgetopfølgning. Ved gennemgang af Undervisningsministeriets praksis ved udarbejdelsen af forslag til finansloven 1998 fremgik, at den samlede budgetprocedure i Undervisningsministeriet var tilrettelagt, så ministeriet netop kunne levere de ønskede oplysninger til brug for udarbejdelse af totalrammer og finanslovbidrag, men at Undervisningsministeriet ikke har fastlagt en procedure for revurdering af taksterne forud for hvert finansår.

Budgetlægningen på erhvervsskoleområdet består ud over taksfastsættelsen af skøn over den forventede aktivitet. Aktiviteten måles ved antallet af årselever. Den skønnede aktivitet tilvejebringes ved aktivitetsprognoser for de enkelte uddannelser. Prognoserne beregnes bl.a. på baggrund af tal for tidligere års optag, faktisk elevbestand, søgemønstre, frafald og antallet af gennemførte eksaminer. Det er Undervisningsministeriets opfattelse, at det største problem ved denne prognosemodel er den manglende viden om den konkrete elevadfærd. Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at ministeriet selv er opmærksom på problemerne med prognosemodellen på erhvervsskoleområdet og imødeser, at ministeriet fremkommer med hensigtsmæssige løsninger derpå.

Usikkerheden i prognosemodellerne har medført eksempler på markante differencer mellem budgetteret og faktisk aktivitet for både de erhvervsgymnasiale uddannelser og EUD-uddannelserne. Rigsrevisionen konstaterer på den baggrund, at præcisionen i Undervisningsministeriets aktivitetskøn i den centrale budgetlægning har været svingende og i visse finansår har medført store bevillings-

afvigelser. Et eksempel herpå er budgetoverskridelsen på pc-brugerruddannelsen.

Tilskudsadministration

8. Erhvervsskolerne har ifølge erhvervsskoleloven pligt til at anvende de edb-systemer, som Undervisningsministeriet stiller til rådighed. For de undersøgte skoletyper drejer det sig om edb-systemet EASY, som anvendes til lokal elev-administration og økonomistyring. Skolerne foretager løbende elektronisk indberetning af antallet af årselever til ministeriet. Eleverne indgår i årselev- og tilskudsberegnin-gen, hvis de er optagelsesberettigede og optaget på tælle-datoen.

Som påpeget i statsrevisorernes beretning nr. 16/96 om statslig erhvervsrettet efteruddannelse, finder Rigsrevisio-nen, at ministeriets vejledning af skolernes revisorer er util-strækkelig. Rigsrevisionen finder det fortsat uhensigtsmæs-sigt, at Undervisningsministeriet ikke sender vejledninger og information vedrørende bl.a. årselev- og tilskudsbereg-ninger direkte til erhvervsskolernes revisorer, idet ministe-riets kontrol af, om tilskudsbetingelserne bliver overholdt, hovedsageligt baserer sig på revisors rapportering.

Økonomisk tilsyn

9. Af erhvervsskolelovens § 4 fremgår det, at undervis-ningsministeren fører tilsyn med og vejleder skolerne og kan indhente oplysninger om bl.a. institutionernes drift til brug for udøvelsen af tilsynet. Det økonomiske tilsyn skal primært sikre, at skolerne opfylder tilskudslovgivningens krav til regnskabet og økonomiforvaltningen, samt at ind-beretningerne til brug for tilskudsberegningen er korrekte. Undervisningsministeriet har oplyst, at det økonomiske til-syn består af regnskabs gennemgang samt af analyser i for-bindelse med prognosearbejdet ved udarbejdelse af bidra-gene til forslag til de årlige finanslove.

Erhvervsskolerne aflægger regnskab med udgiftsforde-ling på poster inden for uddannelserne, fællesdrift, bygnin-ger, skolehjem og særbevillinger. Undervisningsministeri-et efterser årsregnskaberne og revisionsprotokollaterne for eventuelle meddelelser og forbehold angående regnskabets rigtighed mv. for at sikre, at eventuelle fejl i formalia bli-ver bragt i orden hurtigst muligt. Via ministeriets centrale

økonomiinformationssystem (CØSA) udskrives oversigter over bl.a. skolernes driftsresultat, soliditetsgrad og likviditetsgrad. På baggrund af et såkaldt "Early-warning"-udtræk og tidligere erfaringer prioriteres gennemgangen af skolernes regnskaber. Rigsrevisionen finder det positivt, at der er indført en praksis ved regnskabsgennemgangen, hvorefter skolerne hurtigt tilskrives, hvis der er formelle fejl ved regnskabet, og at der ligeledes er indført en praksis, hvorefter skolerne stilles spørgsmål om eventuelle indikatorer på økonomisk ubalance.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at i februar 1999 og januar 2000 var kun ca. 25 % af erhvervsskolernes regnskaber for henholdsvis 1997 og 1998 taget til efterretning. For de resterende skolers vedkommende var gennemgangen enten ikke påbegyndt, eller der var en brevsveksling i gang med skolerne. Rigsrevisionen finder det utilfredsstillende, at ministeriet endnu ikke har indført en væsentligt hurtigere gennemgang af erhvervsskolernes regnskaber og finder fortsat, at regnskabsgennemgangen bør være afsluttet senest ved udgangen af det efterfølgende år. Rigsrevisionen finder, at ministeriets gennemgang af skolernes årsregnskaber stadig sker med så stor forsinkelse, at det undergraver effekten og troværdigheden af Undervisningsministeriets økonomiske tilsyn.

Endelig konstaterer Rigsrevisionen, at ministeriet ikke årligt aflægger et antal besøg på erhvervsskolerne som led i det økonomiske tilsyn, selv om statsrevisorerne i bemærkninger til beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede adfærd har tilsluttet sig Rigsrevisionens opfattelse af det hensigtsmæssige heri.

Enhedsomkostninger på erhvervsskoleområdet

10. Rigsrevisionen har undersøgt udvalgte EUD-uddannelsers og erhvervsgymnasiale uddannelsers enhedsomkostninger samt erhvervsskolernes fællesudgifter. Undersøgelsen har haft til formål at undersøge, i hvilket omfang erhvervsskolernes enhedsomkostninger svarer til de pågældende uddannelsers taxametre, samt i hvilket omfang fællestaxametrene dækker fællesudgifterne på erhvervsskolerne. Efter Rigsrevisionens opfattelse er det en forudsætning for Undervisningsministeriets styring og prioritering via taxameterfastsættelsen, at skolerne på længere sigt

tilpasser de faktiske omkostninger ved aktiviteterne til taxametertaksterne.

Datagrundlaget er leveret af Undervisningsministeriet. Rigsrevisionen har noteret sig, at Undervisningsministeriet i "Taksteftersyn 2000" har oplyst, at der er behov for, at også ministeriet selv kvalitetskontrollerer skolernes regnskabsdata, idet kvalitetssikringen af disse data alene foretages af skolernes ledelse og revisorer. Efter Rigsrevisionens opfattelse bør ministeriet forbedre kvalitetskontrollen af de regnskabsdata, skolerne indsender til ministeriet.

11. Undersøgelsen af sammenhængen mellem taxametertaksterne og de faktiske enhedsomkostninger har vist, at der på flere områder er markante og over tid systematiske forskelle på taxametersatserne og skolernes faktiske gennemsnitlige enhedsomkostninger.

Rigsrevisionen finder, at taksterne for de uddannelser, hvor der er vedvarende og væsentlige forskelle mellem taxametersatserne og de faktiske enhedsomkostninger, er fastsat på et urealistisk niveau og derfor har meget ringe styringsværdi. Styringsværdien forringes yderligere af, at Undervisningsministeriet ikke systematisk beregner og vurderer de faktiske enhedsomkostninger på alle uddannelser.

Rigsrevisionen konstaterer endvidere, at takstændringer ikke synes at blive omsat i ændrede prioriteringer og dermed ændrede enhedsomkostninger på skolerne som helhed. Undervisningsministeriets muligheder for målrettet styring og prioritering ved takstændringer er derfor begrænsede.

Rigsrevisionens undersøgelse af uddannelsernes enhedsomkostninger har vist, at der for flere af de udvalgte uddannelser har været stigende enhedsomkostninger i perioden 1996-1999 inden for såvel det erhvervsgymnasiale område som EUD-uddannelserne. Disse tilfælde af stigende enhedsomkostninger indikerer, at taxameterstyringen ikke har sikret en produktiv opgavevaretagelse på erhvervsskolerne.

Rigsrevisionen skal anbefale, at Undervisningsministeriet følger udviklingen i skolernes omkostninger, og at årsagerne til en given udvikling i omkostningsniveauet forklares og indgår i dokumentationen af de løbende takstjusteringer.

12. Undervisningsministeriet foretager ikke selv til brug for den overordnede styring løbende beregninger af produktiviteten for erhvervsskolernes uddannelser på trods af, at Undervisningsministeriet i 1989 i et aktstykke over for Folketingets Finansudvalg har oplyst, at der med bevillingen af midlerne til et centralt økonomistyringssystem til styring af erhvervsskoleområdet ville være mulighed for at foretage produktivitetmålinger.

Efter Rigsrevisionens opfattelse bør Undervisningsministeriet systematisk og konsekvent gennemføre takstefter-syn hyppigere og som en del af taxametersystemet indføre procedurer, som på basis af taksteftersynene sikrer, at der ikke er væsentlige og vedvarende ubalancer mellem taxametrene og de gennemsnitlige enhedsomkostninger. Der henvises til pkt. 75 i statsrevisorernes beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd. Det fremgår heraf, at ministeriet er enig med Rigsrevisionen i, at der på sigt ikke bør være forskelle mellem taxametrene størrelse og skolernes faktiske udgiftsforbrug på de enkelte uddannelser.

13. Undersøgelsen af skolernes fællesudgifter har vist, at skolerne generelt set har et markant underskud på fællesområdet, og at handelsskolerne og kombinationsskolerne har et stadigt stigende underskud, mens de tekniske skolars underskud på aktiviteten har stabiliseret sig. Disse underskud illustrerer den overordnede ubalance i taxametersystemet, som bl.a. betyder, at underskuddet på fællesområdet må dækkes ind via overskud på uddannelserne, hvis en skole vil opnå et samlet positivt resultat.

Rigsrevisionen har konstateret, at der endnu ikke er gennemført taksteftersyn på fællesområdet og finder det derfor velbegrunder, at Undervisningsministeriet snarest iværksætter et taksteftersyn på dette område.

Fagligt-pædagogisk tilsyn

14. Undervisningsministeren fører pædagogisk tilsyn med og vejleder erhvervsskolerne og kan indhente oplysninger om uddannelserne, eleverne, lærerne og institutionens drift i øvrigt til brug ved dette tilsyn, jf. § 4 i lov om erhvervsskoler. Den faglige tilsyns- og vejledningsfunktion varetages hovedsageligt ved hjælp af fagkonsulenter ansat i Undervisningsministeriet.

Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har vist, at der på erhvervsskolerne er en positiv holdning til Undervisningsministeriets løbende fagligt-pædagogiske tilsyn. Undersøgelsen har dog vist, at for EUD-uddannelserne mener 41 % af skolerne, at ministeriets fagligt-pædagogiske tilsynsbesøg finder sted for sjældent, mens kun 12 % af handelsskolerne mener dette med hensyn til hhx.

Rigsrevisionens undersøgelse af Undervisningsministeriets faglige og pædagogiske tilsyn har vist, at der kun for de erhvervsgymnasiale uddannelser findes en egentlig og systematisk procedure for gennemførelse af tilsynsbesøg på erhvervsskolerne. På EUD-området foregår tilsynet mere ad hoc-præget. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at ministeriet bør tilrettelægge et mere systematisk tilsyn på EUD-området, som sætter ministeriet i stand til løbende at vurdere udviklingen på skolerne. Rigsrevisionen finder det derfor tilfredsstillende, at ministeriet har oplyst, at der arbejdes på at udvikle og forbedre det faglige og pædagogiske tilsyn for hele Undervisningsministeriets område.

Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har videre vist, at 57 % af handelsskolerne og 46 % af de tekniske skoler finder rettidigheden af ministeriets oplysninger og vejledning i forbindelse med uddannelsesændringer utilfredsstillende. Rigsrevisionen konstaterer samtidig, at mere end halvdelen af skolerne finder, at ministeriet udsender for mange publikationer til skolerne. Rigsrevisionen skal anbefale, at ministeriet overvejer, om der på erhvervsskoleområdet informeres og vejledes rettidigt og om de relevante emner i forhold til at sikre og udvikle uddannelsernes kvalitet.

Q-strategien

15. Undervisningsministeriet iværksatte i 1995 projektet "Q-strategi for erhvervsskolerne" med henblik på at skabe kvalitetsudvikling og resultatvurdering af erhvervsskolesektoren på et systematisk grundlag. Q-strategien omfattede hele erhvervsskolesektoren. Folketingets Finansudvalg tiltrådte ved Akt 97 4/12 1996 en bevilling på 90 mio. kr. til et af Q-strategiens delelementer. Dette delelement fik betegnelsen Q-90. Q-90 havde til formål at basere erhvervsskolernes løbende interne kvalitetsudvikling og selvevaluering på anvendelse af systematiske metoder og værktøjer. Den enkelte skole kunne på baggrund af doku-

mentation for udført kvalitetsarbejde ansøge om tilskud fra puljen. Efter ministeriets vurdering og godkendelse af dokumentationen udbetalte ministeriet tilskuddet til skolerne. Ministeriet udsendte efter projektets afslutning en revideret Q-spørgeramme og afholdt en konference i 1998 med deltagelse af erhvervsskolerne.

Rigsrevisionen konstaterer, at Q-90-projektet har medvirket til en mere positiv holdning til at arbejde mere systematisk med kvalitet, men at den praktiske gennemførelse og videreførelse af systematiske metoder har vist sig vanskelig for skolerne. Rigsrevisionen finder, at ministeriet kunne have foretaget en tættere opfølgning på Q-90-projektet for at sikre den videre anvendelse af systematiske metoder til resultatvurdering.

Rigsrevisionens undersøgelse af Q-90-projektet har vist, at ministeriet med Q-90-projektet har medvirket til kvalitetsudvikling på institutionsniveau. Rigsrevisionen konstaterer, at ministeriet nu har taget initiativer, der retter sig mod uddannelsernes indhold.

FoU-programmet

16. Forsøgs- og udviklingsprogrammet (FoU-programmet) blev etableret i 1991. FoU-programmet danner rammen om forsøgs- og udviklingsarbejde i forhold til uddannelser, som administreres af Uddannelsesstyrelsen, og som gennemføres på tekniske skoler, handelsskoler, social- og sundhedsskoler mfl. Tilskud er fortrinsvis bevilget erhvervsskoler. Programmet er finansieret ved puljer på de årlige finanslove, og bevillingerne har i de senere år udgjort omkring 100 mio. kr. årligt. Overordnet er der bevilget tilskud til projekter, der har omhandlet klarlægning af behov for ændringer i uddannelsernes struktur og indhold, undervisningsforsøg samt planlægning og implementering af nye uddannelser. Ministeriet udsender årligt et katalog over indsatsområder, inden for hvilke bevilling gives efter konkret ansøgning med projektbeskrivelse. Et projekt afsluttes med, at den ansvarlige indsender en kortfattet rapport om projektet til Undervisningsministeriet.

Spørgeskemaundersøgelsen har vist, at skolerne er tilfredse med FoU-programmets bevillingsprocedure og krav til dokumentation. Rigsrevisionen konstaterer dog, at Undervisningsministeriet kritiseres for manglende tilbagemeldinger på projekterne. Rigsrevisionen skal derfor anbe-

fale, at Undervisningsministeriet foretager en bedre opsamling og tilbagemelding på projektresultaterne.

Rigsrevisionen finder det uheldigt, at Undervisningsministeriet ikke systematisk og løbende undersøger, om de anvendte puljemidler sikrer en generel udvikling af uddannelsernes kvalitet.

På baggrund af Rigsrevisionens gennemgang af FoU-programmet finder Rigsrevisionen det tilfredsstillende, at ministeriets puljeadministrative system efter indførelsen i 1998 har forbedret ministeriets sagsbehandling af FoU-projekter.

Øvrige udviklingsprogrammer

17. Rigsrevisionen konstaterer, at Undervisningsministeriet har igangsat en række udviklingsprogrammer, der i fremtiden skal medvirke til en styrkelse af kvaliteten af uddannelser på erhvervsskolerne, eksempelvis projektet ”Kvalitet der kan ses”. Rigsrevisionen finder det især positivt, at der med etableringen af Danmarks Evalueringsinstitut nu er skabt mulighed for turnusprægede evalueringer af kvaliteten af erhvervsskolernes uddannelser.

Rigsrevisionens gennemgang af kvalitetsudviklingsprojekter fra Undervisningsministeriet har vist, at ministeriet på tilfredsstillende vis har igangsat flere projekter, men at ministeriets opfølgning og videreførelse af disse projekter i mindre grad har været præget af systematik.

Resultatopfølgning på erhvervsskoleområdet

18. Undervisningsministeriets mål- og rammestyring af erhvervsskolernes uddannelser fordrer, at ministeriet opstiller mål og resultatkrav for uddannelserne, og at ministeriet løbende foretager en styringsrelevant resultatopfølgning for at kunne dokumentere, om aktiviteterne lever op til målsætningerne. Rigsrevisionen har undersøgt, hvilke informationer om skolernes aktiviteter, resultater og økonomi der tilgår Undervisningsministeriet, og om disse oplysninger danner grundlag for ministeriets styring og prioritering af området. Rigsrevisionen har konstateret, at der i ministeriet arbejdes på at etablere ledelsesinformationssystemer, der kan samkøre nøgletal inden for økonomi og kvalitet.

Undervisningsministeriet har oplyst, at der ikke er opstillet resultatkrav for uddannelserne med henblik på løbende at vurdere, om fx fuldførelsesprocenter eller karakterniveau har et for ministeriet tilfredsstillende niveau. Der foreligger således ikke samlede resultatanalyser af, om erhvervsskolernes uddannelser lever op til mål- og resultatkrav. Rigsrevisionen finder det uheldigt, at Undervisningsministeriet 9 år efter erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen endnu ikke har etableret en systematisk resultatopfølgning.

19. Rigsrevisionen har undersøgt udvalgte indikatorer på kvalitet og effektivitet i uddannelserne på erhvervsskolerne.

Fuldførelsesprocenterne for de udvalgte EUD-uddannelser viser store udsving for de enkelte uddannelsesgrupper over perioden 1992-1998. Generelt er fuldførelsesprocenterne dog ens for periodens start og slutår. Rigsrevisionen bemærker, at fuldførelsesprocenten for den flerårige erhvervsgymnasiale uddannelse hhx er faldet med næsten 10 % på 6 år, samt at fuldførelsesprocenten for htx i hele perioden er meget lav.

Udviklingen i karaktergennemsnittet for de udvalgte erhvervsgymnasiale uddannelser og EUD-uddannelserne har i perioden 1992-1997 været stabil og ligget omkring 8.

I perioden 1992-1996 har karakterniveauet for det almene gymnasium og studenterkurser været markant højere end niveauet på de flerårige erhvervsgymnasiale uddannelser. Rigsrevisionen finder, at denne forskel mellem uddannelsesområderne principielt kan være uheldig, idet de forskellige gymnasiale uddannelser alle er kompetencegivende til videregående uddannelser.

20. Rigsrevisionen har undersøgt, med hvilken effektivitet EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser gennemføres. Begrebet effektivitet i uddannelserne er i nærværende undersøgelse betragtet som målrealiseringsgraden. Dvs., hvorvidt erhvervsskolernes dimittender er i besiddelse af de relevante faglige, personlige og almene kvalifikationer, der er fastlagt i de enkelte uddannelsesbekendtgørelser samt de kvalifikationskrav, der stilles af aftagerne af dimittenderne – virksomheder og videregående uddannelsesinstitutioner. Undersøgelsen af aftagernes til-

fredshed med erhvervsskolernes dimittender er foretaget af analyseinstituttet Institut for Konjunkturanalyse i januar og februar 2000.

Rigsrevisionen kan konstatere, at en undersøgelse af erhvervsskolernes dimittenders kvalifikationer viser, at disse generelt har et tilfredsstillende fagligt niveau. Undersøgelsen viser dog også, at aftagerne af erhvervsskolernes dimittender finder, at der for nogle af de undersøgte uddannelser er et behov for forbedring af det faglige niveau. Fx har 21 % af aftagerne af dimittender fra de tekniske EUD-uddannelser angivet, at uddannelserne ikke dækker branchens behov. Rigsrevisionen skal på den baggrund anbefale, at der sker en afstemning af de centralt fastsatte krav og forventningerne hos aftagerne til dimittendernes kvalifikationer.

Rigsrevisionen har med undersøgelsen af aftagernes tilfredshed anvist, hvordan Undervisningsministeriet kan evaluere, om de fastsatte faglige målsætninger for uddannelserne nås. I den forbindelse finder Rigsrevisionen det tilfredsstillende, at Danmarks Evalueringsinstitut i henhold til sin handlingsplan for 2000 bl.a. agter at foretage en evaluering af, hvorvidt det faglige niveau i erhvervsgymnasiet opfylder de krav, der senere stilles studerende ved de videregående uddannelser.

Rigsrevisionen finder, at Undervisningsministeriet ikke har etableret en systematisk opfølgning på uddannelsernes resultater. Det er Rigsrevisionens vurdering, at Undervisningsministeriet bør opstille relevante resultatkrav for uddannelsernes kvalitet og effektivitet, så ministeriet løbende kan vurdere om og med hvilken grad af målopfyldelse, målsætningerne for uddannelserne er blevet gennemført.

21. Rigsrevisionen finder samlet set, at Undervisningsministeriet 9 år efter erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen endnu ikke har etableret en systematisk økonomisk og faglig styring, der lever op til principperne bag mål- og rammestyring. Undervisningsministeriets muligheder for en målrettet økonomisk styring af ressourcerne via takstfastsættelsen er begrænset af aktivitetsskønnenes manglende præcision samt markante og over tid systematiske forskelle mellem taxametertaksterne og de faktiske gennemsnitlige enhedsomkostninger. Dertil kommer, at ministeriets økonomiske tilsyn er mangelfuldt, og at ministeriet ikke foretager beregninger af produktiviteten for

erhvervsskolernes uddannelser. For Undervisningsministeriets faglige styring er der endnu ikke opstillet resultatkrav til uddannelsernes kvalitet og effektivitet, der muliggør systematisk opfølgning på uddannelsernes resultater.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist:

- at mål- og rammestyringen på erhvervsskoleområdet består af taxameterstyring og inddragelse af arbejdsmarkedets parter samt udstedelse af bekendtgørelser,
- at Undervisningsministeriets budgetlægning og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet ikke sikrer overholdelse af bevillinger, idet præcisionen i Undervisningsministeriets aktivitetskøn i den centrale budgetlægning har været svingende og i visse finansår har medført store bevillingsafvigelse,
- at Undervisningsministeriet ikke årligt aflægger et antal besøg på erhvervsskolerne som led i det økonomiske tilsyn, og at Undervisningsministeriets gennemgang af skolernes årsregnskaber stadig sker med så stor forsinkelse, at det undergraver effekten og troværdigheden af ministeriets økonomiske tilsyn,
- at Undervisningsministeriets muligheder for målrettet styring og prioritering via takstfastsættelsen er begrænset af markante og over tid systematiske forskelle mellem taxametertaksterne og skolernes faktiske gennemsnitlige enhedsomkostninger, og at takstændringer ikke synes at blive omsat i ændrede prioriteringer og dermed ændrede enhedsomkostninger på skolerne som helhed,
- at der for flere af de udvalgte uddannelser har været stigende enhedsomkostninger i den undersøgte periode, hvilket indikerer, at taxameterstyringen ikke har sikret en produktiv opgavevaretagelse på erhvervsskolerne,
- at Undervisningsministeriet ikke selv til brug for den overordnede styring løbende foretager beregninger af produktiviteten for erhvervsskolernes uddannelser på trods af, at Undervisningsministeriet i 1989 i et aktstykke over for Folketingets Finansudvalg har oplyst, at der med bevillingen af midlerne til et centralt økonomistyringssystem til styring af erhvervsskoleområdet ville være mulighed for at foretage produktivitetmålinger,
- at Undervisningsministeriet ikke har fastlagt en systematisk procedure for gennemførelse af tilsynsbesøg på EUD-området, men at Undervisningsministeriet arbejder på at udvikle og forbedre det faglige og pædagogiske tilsyn for hele Undervisningsministeriets område,

- at Undervisningsministeriet på tilfredsstillende vis har igangsat flere kvalitetsudviklingsprojekter,
- at de undersøgte uddannelsers dimittender generelt besidder et tilfredsstillende fagligt niveau,
- at Undervisningsministeriet som led i den faglige styring endnu ikke har opstillet resultatkrav til uddannelsernes kvalitet og effektivitet, der muliggør systematisk opfølgning på uddannelsernes resultater, og
- at Undervisningsministeriet 9 år efter erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen endnu ikke har etableret en systematisk økonomisk og faglig styring på erhvervsskoleområdet, der lever op til principperne bag mål- og rammestyring.

II. Indledning, formål, afgrænsning og metode

A. Indledning

22. Efterfølgende beretning afgives til statsrevisorerne i henhold til § 17, stk. 2, i rigsrevisorloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 3 af 7. januar 1997.

Beretningen omhandler Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring af erhvervsskoleområdet og knytter sig særligt til statsregnskabets § 20.4. Uddannelser på erhvervsskoler mv., og i et mindre omfang til § 17.42. Arbejdsmarkedsuddannelser. De statslige udgifter til erhvervsskoleområdet udgjorde i finansåret 1999 8,7 mia. kr.

23. Forhold, der vedrører erhvervsskolernes økonomiske og institutionsmæssige forhold, er reguleret i lovbekendtgørelse nr. 704 af 3. september 1999 om erhvervsskoler (erhvervsskoleloven) samt bekendtgørelse om tilskudsudbetaling og regnskabsføring ved erhvervsskoler m.v. jf. bekendtgørelse nr. 1060 af 14. december 1994. I medfør af § 22, stk. 2, i erhvervsskoleloven har Undervisningsministeriet udsendt bekendtgørelse om revision mv. ved erhvervsskoler og skolehjem, jf. bekendtgørelse nr. 1007 af 14. december 1995. Ifølge denne bekendtgørelse skal erhvervsskolernes regnskaber revideres af statsautoriserede eller registrerede revisorer.

24. Forhold, der vedrører erhvervsskolernes uddannelsesmæssige forhold, er reguleret i lovbekendtgørelse nr. 122 af 5. februar 1997 om erhvervsuddannelser (erhvervsuddannelsesloven), lovbekendtgørelse nr. 819 af 4. november 1999 om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere teknisk eksamen, lov nr. 1115 af 29. december 1997 om korte videregående uddannelser, lov nr. 508 af 30. juni 1993 om åben uddannelse, lov nr. 371 af 6. juni 1991 om landbrugsuddannelser, samt lovbekendtgørelse nr. 759 af 21. oktober 1998 om social- og sundhedsuddannelser.

25. Siden erhvervsskolereformen i 1991 har erhvervsskoleområdet været omtalt i statsrevisorernes beretning nr. 11/90 om selvejende institutioners retlige stilling, beretningerne nr. 11/92 og nr. 3/97 om lønforhold ved erhvervsskolerne, beretning nr. 16/96 om statslig erhvervsrettet efteruddannelse samt beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd.

B. Formål

26. Undervisningsministeriets grundlæggende styringsprincip på erhvervsskoleområdet er mål- og rammestyring. Bevillingstildelingen sker på baggrund af aktivitetsafhængige tilskud.

Det er beretningens overordnede formål at vurdere, om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring på erhvervsskoleområdet lever op til principperne bag mål- og rammestyring. Undervisningsministeriets styring af erhvervsskoleområdet er kendetegnet ved 2 centrale styringsopgaver, dels den økonomiske styring af erhvervsskolerne, dels den faglige styring af erhvervsskolernes uddannelser. Rigsrevisionen har derfor valgt at opdele beretningens hovedformål i 2 delformål.

Det ene delformål omfatter ministeriets styring af erhvervsskolerne med henblik på at vurdere tilvejebringelsen og anvendelsen af økonomistyringsrelevant information, der understøtter ministeriets taxameterstyring som et effektiviseringsinstrument.

Rigsrevisionen har undersøgt delprocesserne om budgetlægning samt opfølgning og rapportering med fokus på den finansielle styring og resultatstyring. Tillige har Rigsrevisionen undersøgt udvalgte uddannelsers enhedsom-

kostninger. I den forbindelse har Rigsrevisionen undersøgt afvigelser mellem budget og regnskab samt ministeriets økonomiske tilsyn med erhvervsskolerne ved behandling af skolernes årsregnskaber og revisionsberetninger.

Det andet delformål omfatter Undervisningsministeriets styring af uddannelsernes kvalitet og effektivitet med henblik på at vurdere, om styringen er rettet imod at sikre en optimal målopfyldelse.

Rigsrevisionen har undersøgt delprocesserne planlægning og evaluering med fokus på resultatstyringen af erhvervsskolernes aktiviteter. I den forbindelse er Undervisningsministeriets grundlag for vurdering af udvalgte uddannelsers kvalitet og effektivitet undersøgt.

Konkret har undersøgelsen haft til formål at vurdere,

- om Undervisningsministeriets budgetlægning og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet sikrer overholdelse af bevillinger,
- om taxameterstyringen giver Undervisningsministeriet mulighed for en målrettet styring og prioritering af ressourcerne på området, herunder sikrer en produktiv opgavevaretagelse,
- om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige tilsyn udføres systematisk og rettidigt,
- om Undervisningsministeriet gennemfører kvalitets- og udviklingsprojekter til udvikling af uddannelsernes kvalitet,
- om erhvervsskolernes dimittender er i besiddelse af et tilfredsstillende fagligt niveau,
- om Undervisningsministeriets faglige styring på erhvervsskoleområdet gennemføres løbende og systematisk, så der tilvejebringes styringsrelevant information om uddannelsernes resultater.

27. De krav, der ligger til grund for Rigsrevisionens vurdering af ministeriets økonomiske og faglige styring, bygger på bl.a. Finansministeriets rapport "Forvaltning af tilskud" fra 1996, hvori det bl.a. påpeges, at departementerne skal føre tilsyn og kontrol med, at produktiviteten og effektiviteten er i orden, samt at de ydelser, der leveres, har den politisk ønskede effekt. Tilsvarende påpeges i rapporten "In-

tern kontrol og resultatopfølgning” udgivet af Finansministeriet i 1996, at delegeringen af ansvar for disponering over bevillinger i mål- og rammestyningen skærper departementets tilsynsforpligtelse. Departementet skal via den interne kontrol ”påse, at tingene går rigtigt til”, mens resultatopfølgningen ”skal sikre, at man får noget for pengene”.

28. Det er Undervisningsministeriets styringsopgave at fastlægge de overordnede mål, foretage den overordnede prioritering på området og vurdere resultaterne af den gennemførte aktivitet på erhvervsskoleområdet. Erhvervsskolerne, der har status af selvejende institutioner, har ansvaret for den egentlige aktivitetsstyring med det formål at optimere aktiviteten i forhold til de givne mål og rammer på området.

Udgangspunktet for Rigsrevisionens undersøgelse har været, at Undervisningsministeriets mål- og rammestyrimodell på erhvervsskoleområdet stiller visse krav til ministeriets tilrettelæggelse af kontrol, tilsyn og opfølgning over for erhvervsskolernes aktiviteter og resultater. De her nævnte styringsopgaver er et resultat af, at styringsmodellen decentraliserer prioriteringen af ressourcerne på området til den enkelte erhvervsskole. Forudsætningen for, at ministeriet kan varetage disse opgaver er altså, at ministeriet indsamler styringsrelevante oplysninger fra erhvervsskolerne om de gennemførte aktiviteters produktivitet, kvalitet og effektivitet. Derfor forudsætter ministeriets styringsmodell en høj grad af informationsudveksling mellem Undervisningsministeriet og erhvervsskolerne med hensyn til uddannelsernes mål og resultater.

C. Afgrænsning

29. Undersøgelsen har omfattet Undervisningsministeriets centrale økonomiske og faglige styring af erhvervsskoleområdet. Undersøgelsen har derimod ikke været rettet mod økonomistyringen på de enkelte erhvervsskoler.

Undersøgelsen har omfattet Undervisningsministeriets styring af aktiviteter, der gennemføres på handelsskoler, tekniske skoler og kombinationsskoler, idet disse skoler dækker ca. 95 % af samtlige statslige udgifter til erhvervsskoler. Undersøgelsen har ikke omfattet de væsentligt mindre landbrugsskoler og de amtskommunale social- og sundhedsskoler.

30. Undersøgelsen har primært omfattet perioden 1996-1999. Hvor det har været hensigtsmæssigt, er hele perioden siden gennemførelsen af erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen i 1991 dog inddraget. Produktivitetsanalyser og analyser af den faglige styring har kun omfattet udvalgte uddannelser inden for erhvervsuddannelsesområdet og de erhvervsgymnasiale uddannelser. Uddannelserne er udvalgt efter elevmæssig tyngde og faglig spredning.

Undersøgelsen omfatter ikke en undersøgelse af skolernes kursusudbud, der udbydes under åben uddannelse, idet dette emne er behandlet i statsrevisorernes beretning nr. 16/96 om statslig erhvervsrettet efteruddannelse. Uddannelsesområdet Korte videregående uddannelser indgår ligeledes ikke i analysen af udvalgte uddannelser. Da undersøgelsen fokuserer på Undervisningsministeriets styring på erhvervsskoleområdet, omfatter den ikke en analyse af erhvervsskolernes generelle økonomiske udvikling, herunder skolernes årselever, udgifter og indtægter. Disse emner er behandlet i statsrevisorernes beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd.

D. Metode

31. Undersøgelsen bygger på regnskabsoplysninger og aktivitetstal samt andet sagsmateriale indhentet i Undervisningsministeriet. Rigsrevisionen har i løbet af undersøgelsen brevvekslet samt afholdt en række møder med ministeriet om udvalgte emner.

Rigsrevisionen har som et led i undersøgelsen aflagt besøg ved 5 erhvervsskoler – 3 handelsskoler og 2 tekniske skoler. Ved udvælgelsen af skolerne er lagt vægt på, at skolerne var forskellige, hvad angår størrelse og geografisk beliggenhed. Der blev yderligere lagt vægt på at besøge skoler, der har gennemført forskellige typer af kvalitetsudviklingsprojekter, samt skoler der har udbudt et rimeligt antal af de undersøgte uddannelser.

Formålet med besøgene har været, gennem interview med skolens ledelse og relevante nøglepersoner, at opnå viden om Undervisningsministeriets økonomiske og faglige styring, skolens eget kvalitetsudviklingsarbejde samt drøfte Rigsrevisionens metode til undersøgelse af udvalgte uddannelsers produktivitet, kvalitet og effektivitet.

Erfaringer fra Rigsrevisionens tidligere besøg ved erhvervsskoler har ligeledes indgået i undersøgelsen.

32. Rigsrevisionen definerer økonomistyring som de styringsprocesser, ledelsen har iværksat med henblik på at udnytte ressourcerne og tilrettelægge aktiviteterne, så organisationens målsætning opfyldes bedst muligt. Økonomistyring omfatter den række af aktiviteter, der gør det muligt for ledelsen at vurdere, om der er en hensigtsmæssig sammenhæng mellem ressourceindsats, produktion og målopfyldelse. Dette indebærer i praksis, at der løbende og systematisk rapporteres til ledelsen om ressourceindsats, produktion, produktivitet og effektivitet, og at ledelsen prioriterer organisationens aktiviteter og budgetter i overensstemmelse hermed.

I økonomistyringen indgår delprocesserne målfastsættelse, planlægning, budgetlægning, gennemførelse og ledelsesmæssig kontrol, regnskabsaflæggelse, opfølgning og rapportering samt evaluering. Til disse delprocesser knytter sig styringsopgaverne resultatstyring, aktivitetsstyring, kapacitetsstyring og finansiell styring.

33. Undersøgelsen omhandler en afdækning af udvalgte uddannelsers produktivitet, kvalitet samt effektivitet. Ved uddannelsers produktivitet forstås udviklingen i den enkelte uddannelses enhedsomkostninger.

Ved kvalitet forstås indikatorer på, hvorvidt uddannelserne gennemføres med et tilfredsstillende resultat (fokus på output). Indikatorer på kvalitet er, at en given uddannelse har en tilfredsstillende fuldførelsesprocent og et tilfredsstillende karakterniveau.

Ved uddannelsernes effektivitet forstås graden af målopfyldelse for den enkelte uddannelse set i forhold til de målkrav, der fremgår af uddannelsesbekendtgørelserne (fokus på outcome). Det kan fx dreje sig om, hvorvidt eleverne har erhvervet sig de fornødne almene, faglige og personlige kvalifikationer i relation til at varetage opgaver på arbejdsmarkedet eller påbegynde videreuddannelse, og om aftagerne er tilfredse med dimittendernes kvalifikationer.

34. Rigsrevisionen har desuden gennemført en spørgeske- maundersøgelse til samtlige tekniske skoler, handelsskoler og kombinationsskoler, undtagen fodterapeutskolen og økonomaskolen, i alt 98 skoler. Formålet med spørgeske- maundersøgelsen har været at indsamle viden om den fag- lige styring af EUD-uddannelserne og de erhvervsgymna-

siale uddannelser samt skolernes kvalitets- og udviklingsarbejde.

Inden udsendelsen til erhvervsskolerne har Rigsrevisionen præsenteret et udkast til spørgeskemaet for 3 erhvervsskoler samt Undervisningsministeriet. Kommentarerne hertil har indgået ved Rigsrevisionens endelige udformning af spørgeskemaet.

35. Rigsrevisionen har som et led i undersøgelsen indgået en aftale med et privat analyseinstitut om gennemførelsen af en undersøgelse af virksomhedernes og de videregående uddannelsesinstitutioners tilfredshed med kvalifikationerne hos erhvervsskolernes dimittender.

Undersøgelsens formål var at konstatere,

- hvorvidt dimittenderne lever op til de målkrav, som er defineret i uddannelsesbekendtgørelserne,
- hvorvidt uddannelsernes målkrav er relevante/fyldestgørende for at møde aftagernes krav og forventninger.

Angående de erhvervsgymnasiale uddannelser har undersøgelsen tillige skulle kortlægge, hvorvidt dimittender med erhvervsgymnasiale uddannelser generelt set er egnede til videregående uddannelse, herunder hvordan erhvervsgymnasiale dimittenders stilling er i forhold til dimittender fra det almene gymnasium, hvad angår studieegnethed.

36. Undersøgelsen er baseret på interview med 303 virksomheder inden for de brancher, som de udvalgte erhvervsuddannelser retter sig imod samt 11 videregående uddannelsesinstitutioner, der er typiske aftagere af erhvervsgymnasiale dimittender. Rigsrevisionen finder, at undersøgelsen er velegnet til at belyse de ovennævnte spørgsmål, selv om den ikke er repræsentativ. Undersøgelsens hovedkonklusioner er gengivet i bilag 1. Der vil i det følgende blive henvist til ”aftagerundersøgelsen”, hvor resultater fra denne indgår i beretningen.

Til brug for undersøgelsen er desuden benyttet oplysninger fra rapporterne ”Rapport om taxameterstyring” udarbejdet af Undervisningsministeriet, Finansministeriet og Arbejdsministeriet og udgivet i 1998 samt ”Taksteftersyn” udarbejdet af Undervisningsministeriet og udgivet i 2000.

37. Et udkast til beretningen har været forelagt Undervisningsministeriet og Arbejdsministeriet. De indkomne bemærkninger er i videst muligt omfang indarbejdet i beretningen.

III. Udgifter, styringsmodel og organisation på erhvervsskoleområdet

A. Statens udgifter til erhvervsskoleområdet

38. Statens tilskud til erhvervsskoler ydes efter et bloktilskudssystem, hvor tilskuddene består af aktivitetsafhængige tilskud, grundtilskud og formålsbestemte tilskud.

Den altovervejende del af statens udgifter til erhvervsskoler ydes i form af aktivitetsafhængige tilskud, der beregnes på baggrund af en takst pr. årselev. Den aktivitetsafhængige tilskudsform, eller taxametertilskud, har i de senere år udgjort ca. 90 % af de samlede udgifter til erhvervsskoler.

39. I **tabel 1** er vist statens samlede udgifter til erhvervsskoler fra 1992 til 1999.

Tabel 1. Statens samlede udgifter til erhvervsskoleområdet 1992-1999

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----							
Fællesudgifter ¹⁾	2.411,3	2.455,0	2.452,2	2.404,7	2.466,1	2.550,8	2.574,8	2.599,1
Erhvervsgymnasiale uddannelser	761,6	724,3	739,3	845,2	1.013,6	1.181,1	1.225,4	1.209,3
EUD-uddannelser	2.296,4	2.213,2	2.215,2	2.140,1	2.484,9	2.770,4	2.896,2	3.056,4
Korte videregående uddannelser	544,4	645,3	936,8	895,7	915,9	829,7	809,3	876,1
Åben uddannelse	177,4	168,4	206,3	424,9	524,5	502,1	752,2	394,1
Landbrugsuddannelser	96,3	118,8	107,1	112,9	109,6	123,1	120,4	119,3
Undervisningsministeriet i alt.....	6.287,4	6.325,0	6.656,9	6.823,5	7.514,6	7.957,2	8.378,3	8.254,3
Arbejdsmarkedsuddannelser.....	325,5	360,1	389,6	355,6	341,3	396,7	584,8	446,4
Arbejdsministeriet i alt.....	325,5	360,1	389,6	355,6	341,3	396,7	584,8	446,4
I alt.....	6.612,9	6.685,1	7.046,5	7.179,1	7.855,9	8.353,9	8.963,1	8.700,7
¹⁾ Fællesudgifter dækker udgifter til ledelse, administration, bygningsdrift, udvikling og markedsføring, erhvervelse og opretholdelse af lokaler, bygninger og arealer samt andre udgifter, der er fælles for skolen. Kilde: Statsregnskab for finansårene 1992-1999 samt oplysninger fra Arbejdsministeriet.								

Det fremgår af tabellen, at statens udgifter er steget fra 6,6 mia. kr. i 1992 til 8,7 mia. kr. i 1999 målt i løbende priser. De væsentligste aktivitetsområder er fællesudgifter, er-

hvervsgymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser (EUD-uddannelser), der i 1999 udgjorde henholdsvis 30 %, 14 % og 35 % af de samlede udgifter.

EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser udgør godt 50 % af de samlede udgifter til erhvervsskoleområdet udbetalt igennem Undervisningsministeriet.

B. Undervisningsministeriets styringsmodel på erhvervsskoleområdet

40. Den 1. januar 1991 trådte erhvervsuddannelses- og erhvervsskolereformen i kraft, jf. lov nr. 210 af 5. april 1989 om erhvervsskoler (erhvervsskoleloven) og lov nr. 211 af 5. april 1989 om EUD-uddannelser (erhvervsuddannelsesloven). Mens erhvervsuddannelsesloven er en ren uddannelseslov, der vedrører EUD-uddannelsernes mål, indhold, struktur og adgangsveje, er erhvervsskoleloven en institutionslov med regler for skolernes samlede organisering, ledelse og finansiering. Gennemførelsen af disse love medførte væsentlige ændringer i ansvars- og kompetencefordelingen mellem Undervisningsministeriet og erhvervsskolerne, idet den tidligere detailstyring fra Undervisningsministeriets side afløstes af en mere decentral model efter mål- og rammestyringsprincippet. Ansvar og kompetence blev på en række centrale punkter overført fra Undervisningsministeriet til erhvervsskolerne.

41. Den ændrede styring af erhvervsskoleområdet kan overordnet betraget sammenfattes i, at området bevægede sig fra traditionel forvaltningsstyring til en styringsmodel, hvor erhvervsskolerne forventes at agere som "virksomheder" inden for politisk fastsatte mål og rammer. I den tidligere styringsmodel var der løbende kontakt mellem erhvervsskolerne og ministeriet om enkeltsager vedrørende erhvervsskolernes daglige drift. Styringen var i hovedsagen baseret på regler, dispensationer, godkendelser, fortolkninger, enkeltafgørelser og tilsyn og var koncentreret om Undervisningsministeriets detailregulering af de enkelte erhvervsskoler. Med reformen blev styringen ændret til at være et samspil mellem Undervisningsministeriet og erhvervsskolerne, hvor hensigten er, at ministeriets styring fokuserer på skolernes resultater inden for overordnede mål og rammer.

42. Ministeriets orientering mod output i mål- og ramme-styringen indebærer en øget frihed for erhvervsskolerne til at tilrettelægge processen frem mod de mål, som er fastsat i uddannelsesbekendtgørelser. Mål- og rammestyringen på erhvervsskoleområdet er søgt gennemført ved dels en økonomisk styring baseret på taxameterstyring og selvejefor-men, dels en faglig styring baseret på indholdsstyring via bekendtgørelser og inddragelse af arbejdsmarkedets parter, jf. nedenstående **skema 1**.

Skema 1. Undervisningsministeriets styringsmodel på erhvervsskoleområdet

Taxametersystemet	<ul style="list-style-type: none"> • Objektive aktivitetsmål (årselever) • Politiske (dvs. finanslovbundne) takster pr. årselev
Selvejehinstitutionen	<ul style="list-style-type: none"> • Lovfæstet selveje og selvstyre med en ansvarlig bestyrelse, der råder over egen kapital
Faglig styring gennem	<ul style="list-style-type: none"> • Uddannelsesbekendtgørelser • Paritetisk sammensatte rådgivende og bestemmende organer
Kilde: Økonomistyrelsen 1995: "Fremtidsperspektiver for den statslige økonomistyring" og Undervisningsministeriet 1998: "Kvalitet, der kan ses".	

a. Taxameterstyring af erhvervsskoleområdet

43. Undervisningsministeriet har med indførelsen af taxameterstyring etableret en kobling mellem aktivitet og de tildelte ressourcer på erhvervsskoleområdet. Hensigten med styringsmetoden er at sikre overførsel af ressourcer fra områder med faldende aktivitet til områder med stigende aktivitet. Når tilskuddet baseres på den udførte aktivitet, antages det, at skolerne herved har et incitament til at tilpasse de faktiske omkostninger til de tildelte ressourcer for de enkelte aktiviteter og dermed bidrage til en produktiv opgavevaretagelse. Det er videre hensigten, at Undervisningsministeriet ved hjælp af relativt sikre aktivitetsprognoser kan styre den samlede omkostningsudvikling på området med de fastsatte takster.

44. Tildeling af bevillinger til skolerne er bestemt af antallet af årselever, der påbegynder uddannelse og taksten på den påbegyndte uddannelse. En årselev er et objektivi mål og en regneenhed, som er udtryk for gennemført uddannelse på en skole i 40 uger på fuld tid. Taksterne fastsættes for grupper af uddannelser på de årlige finanslove. Takst pr. årselev gange det antal årselever, hver skole kan

præstere, svarer som hovedprincip til det tilskud, som skolen modtager fra Undervisningsministeriet. Det beregnede taxametertilskud til den enkelte skole udbetales som et bloktilskud. Bloktilskudsformen betyder, at skolen frit kan disponere over tilskuddet fra Undervisningsministeriet. Der er således ingen lønsums- eller personalerammer på erhvervsskolerne, og skolerne kan spare op mellem finansårene. Ud over taxametertilskuddene ydes et grundtilskud til hver skole og eventuelt særlige, puljefinansierede bevilninger til særlige forsøg, udvikling mv.

45. Taxametersystemet reguleres med udgangspunkt i erhvervsskoleloven, gennem beslutninger på finansloven eller ved aktstykke, og kan ikke afviges over for den enkelte erhvervsskole.

Undervisningsministeriets kapacitetsstyring på erhvervsskoleområdet er nu, når der bortses fra enkelte områder, i det store hele forladt. Erhvervsskolerne kan som hovedregel selv fastlægge egen kapacitet på grundlag af incitamenterne til at sikre bedst mulig kapacitetsudnyttelse. Det er Undervisningsministeriets erfaring, at de mange kapacitetstilpasninger i nedadgående eller opadgående retninger, der er nødvendige for at fremme et frit uddannelsesvalg, bedst gennemføres decentralt, fordi den nødvendige viden til at foretage de rette valg og prioriteringer findes på skolerne.

Rigsrevisionen har tidligere undersøgt erhvervsskolerens kapacitetsudnyttelse på bygningsområdet efter indførelsen af taxameterstyring, jf. Rigsrevisionens beretning nr. 15/97 om erhvervsskolerens ændrede økonomiske adfærd. Rigsrevisionens undersøgelse viste, at ministeriet, når bortses fra bygnings- og arealopgørelser, ikke foretager samlede kapacitetsopgørelser på erhvervsskoleområdet, herunder overvejer det fremtidige behov for undervisningskapacitet.

b. Erhvervsskolerne som selvejende institutioner

46. Erhvervsskolerne er selvejende institutioner. Selvejeformen er blevet Undervisningsministeriets udgave af de nye institutionsstyreformer, som Finansministeriet har udviklet i 1980'erne og 1990'erne, som eksempelvis nettostyret virksomhed, statsvirksomhed, fristyreiser, kontraktstyreiser mv. Selvejeformen er en styreform, der skal give

grundlag for økonomisk decentralisering. Erhvervsskolerne har således en privatretlig status og tilbyder på den baggrund undervisning, uddannelse og eventuelt andre aktiviteter med offentlig finansiering og større eller mindre grad af regulering. Erhvervsskolerne drives uafhængigt af andre og med en bestyrelse som øverste ansvarlig. For selvejende institutioner som erhvervsskolerne gælder, at staten ikke er forpligtet til at dække driftsudgifterne. I stedet får skolerne udbetalt et (taxameter)tilskud fra staten, som de frit kan disponere over under forudsætning af, at tilskudsformål og aktivitetsmål opfyldes. Erhvervsskolernes formue er ikke en del af statens formue, ligesom skolens eventuelle gæld ikke indgår i statens gældsforpligtelser. Heraf følger, at erhvervsskolerne som udgangspunkt har en mere selvstændig status med mulighed for stærkere bruger-, organisations- og lokal indflydelse, løsere regelstyring, decentralisering af beslutningskompetence mv.

47. Erhvervsskolernes ledelse har inden for de nævnte grænser beføjelser til styringen af den enkelte erhvervsskole, hvad angår den overordnede ledelse af skolerne, undervisningsprogrammets vedtagelse, budgetter og regnskab, overvejelser omkring skolens udbud af nye uddannelser, ansættelse og afskedigelse af lærere, ansvar for skolens drift og forvaltningen af de statslige tilskud.

På den anden side præciserer loven, hvilken kompetence Undervisningsministeriet har med hensyn til, hvordan lovens rammer administreres. Undervisningsministeriet kan tilbageholde tilskud eller kræve tilskud tilbagebetalt, hvis vilkårene for ydelse af tilskud ikke overholdes af skolen. Endvidere kan Undervisningsministeriet afskedige skolens bestyrelse, hvis denne ikke efterkommer påbud fra Undervisningsministeriet eller ved sine dispositioner bringer skolens videreførelse i fare.

48. Med erhvervsskolereformen i 1991 blev det bl.a. gennemført, at skolerne disponerer frit inden for sit formål ved anvendelsen af de samlede statslige tilskud og øvrige indtægter under ét. At disponere frit betyder især, at erhvervsskolerne må udnytte eventuelt overskud fra taxamertilskud mv. til en af de andre godkendte uddannelsesaktiviteter, til fremadrettede opgaver og til investeringer i

udstyr mv. samt til udvikling af de i vedtægtsformålet godkendte uddannelsesaktiviteter.

Skolernes forvaltning af den øgede dispositionsfrihed er nærmere undersøgt i Rigsrevisionens beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd.

c. Faglig styring af erhvervsskoleområdet

49. Taxameterstyringen regulerer først og fremmest de økonomiske forhold på erhvervsskoleområdet. Den faglige styring, der skal sikre uddannelsernes udbud, relevans og kvalitet, regulerer ministeriet primært gennem uddannelseslove og -bekendtgørelser.

Uddannelsesbekendtgørelserne indeholder krav til uddannelsernes indhold og gennemførelse. De uddannelsesbekendtgørelser, der er relevante for denne undersøgelse, er udformet i henhold til lov om erhvervsuddannelser og lov om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere tekniske eksamen.

Bekendtgørelsernes krav sigter for EUD-uddannelsernes vedkommende overordnet mod at sikre, at eleverne efter endt uddannelse har forudsætninger for at varetage de funktioner, uddannelserne tager sigte på, og i forbindelse hermed fornøden viden om og fornødne færdigheder i anvendelse af relevant teknologi, samt at eleverne har forudsætninger for selvstændigt og ved efter- og videreuddannelse at udbygge deres kvalifikationer, herunder forudsætninger for videregående uddannelser.

For de erhvervsgymnasiale uddannelser er formålet at sikre, at dimittender med en erhvervsgymnasial uddannelse er egnede til videregående uddannelse, og at uddannelsen har bidraget til de unges personlige udvikling og til deres forståelse af samfundet og dets udvikling med særlig vægt på erhvervslivets forhold.

Rammerne for ministeriets styring af de 2 uddannelsesområder er forskellig. Ministeriet har et særligt lovhjemlet pædagogisk tilsyn på de erhvervsgymnasiale uddannelser. Tilsynet har en anden karakter på EUD-uddannelserne, hvor parterne gennem de lokale uddannelsesudvalg har en betydelig funktion i forhold til udviklingen og kvaliteten i den erhvervsrettede undervisning. Parterne har inden for EUD-uddannelserne en særlig rolle som skolens sparringspartner med hensyn til undervisningens indhold og tilrettelæggelse, og som formidler af samarbejdet mellem skole

og det lokale erhvervsliv, herunder som praktikpladsformidlende aktør. Ministeriets faglige tilsyn på det erhvervs-gymnasiale område vil derfor være forholdsvis intensivt, mens det på EUD-området vil være forholdsvis ekstensivt.

50. For de enkelte uddannelser er der i en uddannelsesbe- kendtgørelse fastsat krav til uddannelsens indhold og gen- nemførelse. Fx gælder det for den generelle kontoruddan- nelse, at eleverne efter endt uddannelse bl.a. skal udvise selvstændighed, ansvarlighed, samarbejdsevne og lærelyst, have evner til mundtlig og skriftlig kommunikation såvel internt som i forhold til virksomhedens omverden, herun- der evne til at bruge relevante IT-værktøjer. For uddannel- sen til elektriker gælder det bl.a., at eleverne skal have kendskab til el-tekniske grundbegreber og evne til at fore- tage beregninger på AC- og DC-kredsløb, samt kendskab til elektromekaniske og elektroniske komponenters virke- måde og anvendelsesmuligheder.

Uddannelsesmæssige reformer på erhvervsskole- området

51. Der har i 1990'erne været en række uddannelsesmæssige tiltag og reformer, der relaterer sig til ungdomsuddannel- ser udbudt på erhvervsskolerne, jf. nedenstående **skema 2**.

Skema 2. Udvalgte reformer af ungdomsuddannelser på erhvervsskoleområdet

EUD-uddannelser:	
1991:	Reform af EUD-uddannelserne og erhvervsskolernes styring
1996:	Reform af de merkantile EUD-uddannelser
1999:	Reform af de tekniske EUD-uddannelser (pr. 1. januar 2001)
Erhvervsgymnasiale uddannelser:	
1994/1995:	Omlægning af erhvervsgymnasiet til 3-årige forløb
Kilde: Undervisningsministeriet mfl. "Kvalitet i uddannelsessystemet" 1998.	

Ved erhvervsuddannelsesreformen i 1991 afløstes efg- og lærlingeuddannelserne samt de grundlæggende teknikerud- dannelser af et samordnet system af erhvervsuddannelser.

Reformen havde som formål at samle EUD-uddannel- serne under et fælles regelsæt og fastslå, at EUD-uddan- nelserne er vekseluddannelser, hvor eleverne veksler mel- lem praktikophold og skoleophold på grundlag af en ud- dannelsesaftale.

Generelt er erhvervsuddannelsesloven en forenkling af tidligere tiders uddannelsesudbud og optagelsesregler ved at lægge de forskellige uddannelser ind som specialer i de mere samordnede uddannelser. Der skulle på denne måde sikres et overskueligt og ensartet system af EUD-uddannelser, som med varierende uddannelsesstilbud til alle unge, ophævelse af adgangsbegrænsning og indførelse af frit skolevalg skulle medvirke til den størst mulige gennemførelsesprocent.

De erhvervsgymnasiale uddannelser undergik gennemgående ændringer ved den erhvervsgymnasiale reform i 1994/1995, hvor højere handelseksamen og højere teknisk eksamen (hhx og htx) gik fra at være 2-årige overbygningsforløb på henholdsvis merkantile og tekniske grundforløb til at være 3-årige helhedsuddannelser.

52. Senest er der i 1999 vedtaget en reform af indgangene til EUD-uddannelserne og mulighederne for individuelt tilrettelagte uddannelsesforløb. Reformen, der træder i kraft pr. 1. januar 2001, indebærer en væsentlig reducere af indgangene til uddannelserne, idet reformen sigter på en reduktion fra over 80 til 7 indgange, heraf 6 til de tekniske EUD-uddannelser og 1 til det merkantile område. Uddannelserne bygges op af et grundforløb og et hovedforløb. Grundforløbet vil bestå af undervisning i brede område- og grundfag, mens hovedforløbet vil være en vekslen mellem skoleundervisning og praktik i en virksomhed.

Reformen lægger bl.a. vægt på fleksibilitet i grundforløbene, fleksibel specialefagsordning, personlig uddannelsesplan og -bog samt delkompetenceforløb. Den større mulighed for at tilrettelægge sit eget uddannelsesforløb vil bl.a. indebære, at eleverne fremover kan opnå erhvervs-kompetence og hel eller delvis studiekompetence. Reformen implementeres i øjeblikket gennem en række udvalgte forsøgsskoler.

Inddragelse af arbejdsmarkedets parter

53. Efter erhvervsuddannelses- og erhvervsskolereformen i 1991 skete i tillæg til den økonomiske decentralisering en styrkelse af det faglige selvstyre gennem decentralisering af ansvar og kompetence til en række rådgivende og bestemmende organer hovedsageligt bestående af arbejds-

markedets parter (partssystemet). I det efterfølgende gennemgås kort de forskellige organers opgaver.

54. I henhold til lovgivningen for henholdsvis EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser er det undervisningsministerens ansvar at tilrettelægge såvel et samordnet system af EUD-uddannelser som merkantile og tekniske erhvervsgymnasiale uddannelser. Undervisningsministeren har beføjelser til at gribe ind i forhold til erhvervsskolernes frie udbud af godkendte uddannelser, hvis overordnede hensyn tilsiger det. Undervisningsministeren kan pålægge en skole at gennemføre en bestemt EUD-uddannelse, eksempelvis for at sikre, at unge i en bestemt del af landet har adgang til en sådan uddannelse. Denne beføjelse har ministeren endnu ikke anvendt. Undervisningsministeren kan under hensyn til beskæftigelsesmulighederne og efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet fastsætte regler om begrænsning af adgangen til skoleundervisningen på enkelte uddannelser.

55. Erhvervsskolerne skal som hovedregel indhente ministeriets godkendelse for at kunne udbyde en EUD-uddannelse. Ministeriet kan endvidere tilbagekalde en skoles godkendelse til at udbyde en bestemt EUD-uddannelse. Erhvervsskolerne kan dog frit udbyde de uddannelser, de af ministeriet på forhånd er godkendt til at udbyde. Den enkelte erhvervsskole har endvidere mulighed for i en periode på 2 år at udbyde én EUD-uddannelse efter eget valg, som endnu ikke er godkendt ved skolen. En eventuel videreførsel af uddannelsen herefter forudsætter dog godkendelse. Fra og med 2001 bortfalder erhvervsskolernes mulighed for at udbyde en uddannelse efter eget valg i en periode på 2 år. Ministeriet skal herefter på forhånd godkende, hvilke EUD-uddannelser den enkelte skole kan udbyde. Godkendelse af yderligere EUD-uddannelser ved en skole, også efter 2001, sker efter indstilling fra Erhvervsuddannelsesrådet.

[Erhvervsuddannelsesrådet](#)

56. Af lov om erhvervsuddannelser fremgår det, at Erhvervsuddannelsesrådet rådgiver og indstiller til ministeren om regler om uddannelsernes struktur, mål, indhold m.m. Rådet har bl.a. til opgave at rådgive ministeren i

spørgsmål om uddannelsessystemets tilrettelæggelse, samt at følge den erhvervsmæssige udvikling og indstille til ministeren om behovet for omlægning, ændring, nedlægning, sammenlægning og oprettelse af nye uddannelser. Rådet kan endvidere på eget initiativ drøfte og afgive udtalelse om alle spørgsmål, der efter rådets opfattelse har betydning for uddannelserne efter loven, herunder om uddannelsernes udgiftsbehov. Rådets formand udpeges af ministeren, mens de øvrige medlemmer er repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter, de kommunale foreninger samt skoleleder- og lærerforeningerne. På opfordring af ministeren udarbejdede rådet i 1996 en statusrapport om den generelle kvalitetsudvikling på området. Rapporten er indgået som grundlag for bl.a. en principiel ændring af regelstyringen af de enkelte uddannelser.

Af lov om de erhvervsgymnasiale uddannelser til højere handelseksamen og højere teknisk eksamen fremgår det, at Erhvervsuddannelsesrådet er rådgivende for undervisningsministeren i spørgsmål om de erhvervsgymnasiale uddannelser i almindelighed, herunder om uddannelsernes sammenhæng med EUD-uddannelserne og om koordinering af de erhvervsgymnasiale uddannelser. Erhvervsuddannelsesrådet nedsætter et udvalg for henholdsvis uddannelsen til højere handelseksamen og uddannelsen til højere teknisk eksamen. Disse udvalg sammensættes af repræsentanter for arbejdsmarkedet, de videregående uddannelser, lærernes og elevernes organisationer samt af repræsentanter udpeget af undervisningsministeren. Udvalgene afgiver udtalelse til undervisningsministeren om uddannelsens formål, struktur, adgangskrav, fagmål og eksamen mv.

Faglige udvalg

57. Det fremgår endvidere af erhvervsuddannelsesloven, at for hvert uddannelsesområde nedsættes faglige udvalg med et lige stort antal arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanter. Det enkelte faglige udvalg dækker en eller flere uddannelser og varetager alle specialer knyttet til den enkelte uddannelse. De faglige udvalg fastsætter regler om uddannelsernes varighed og struktur, uddannelsens mål, rammerne for uddannelsens indhold, områdefag og specialfag samt praktikuddannelsen. De faglige udvalg skal følge den erhvervsmæssige udvikling og udviklingsmuligheder inden for udvalgets område og tilgrænsende områder

og efter behov tage initiativ til nyetablering, omlægning og nedlæggelse af uddannelser. De faglige udvalg virker for tilvejebringelse og godkendelse af praktikpladser og for de bedst mulige uddannelsesmæssige forhold i praktikvirksomhederne. Udvalgene afgiver efter anmodning udtalelse til Erhvervsuddannelsesrådet om spørgsmål af betydning for rådets arbejde.

Lokale uddannelsesudvalg

58. Erhvervsuddannelsesloven pålægger også hver skole at nedsætte et eller flere lokale uddannelsesudvalg, der tilsammen skal dække de uddannelsesområder, som udbydes af den enkelte skole. Et flertal af medlemmerne udpeges af det faglige udvalg efter indstilling fra organisationers lokale afdelinger, mens de øvrige medlemmer udpeges af skolen. Medlemmerne skal have tilknytning til det geografiske område, som de pågældende uddannelser dækker. Repræsentanter for henholdsvis skolens ledelse og skolens lærere tilforordnes udvalget. Udvalgene rådgiver skolens bestyrelse i spørgsmål vedrørende skolens uddannelser og virker for samarbejdet mellem skolen og det lokale arbejdsmarked. De faglige udvalg kan overdrage opgaver til de lokale uddannelsesudvalg, hvis opgaverne mere hensigtsmæssigt varetages af disse.

Erhvervsskolernes bestyrelser

59. I henhold til lov om erhvervsskoler ledes skolerne af paritetisk sammensatte bestyrelser samt et medlem udpeget af amtsrådet og mindst et medlem udpeget af kommunalbestyrelsen. Bestyrelsen har på grund af skolernes status som selvejende institutioner meget brede rammer for selvstændigt at tilrettelægge og gennemføre både de pædagogiske aktiviteter og den økonomiske drift. Den enkelte skole har inden for de fastlagte mål og rammer ansvaret for det konkrete undervisningsindhold, der tilrettelægges i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg, samt følge behovet for fornyelse og fremkomme med forslag hertil.

C. Undervisningsministeriets organisation på erhvervsskoleområdet

60. Rigsrevisionens undersøgelse vedrører hovedsageligt perioden 1996-1999. Undervisningsministeriet er pr. 1.

september 1998 blevet omstruktureret, hvorfor undersøgelsen omfatter ministeriets organisering før og efter omstruktureringen. Tidligere var ministeriet opdelt i forskellige afdelinger inddelt efter uddannelsesområde, fx Erhvervsskoleafdelingen, Folkeskoleafdelingen og Folkeoplysningsafdelingen og med Økonomiafdelingen som den koordinerende økonomiske enhed. Ministeriet blev betegnet som et enhedsdepartement. Erhvervsskoleafdelingen stod for al kontakt til uddannelsesinstitutionerne, både hvad angik økonomisk, politisk, juridisk og administrative forhold, herunder selve tilskudsudbetalingerne samt den pædagogisk faglige kontakt omkring selve uddannelserne. Erhvervsskolerne havde således gennem Erhvervsskoleafdelingen én indgang til ministeriet.

Ved omstruktureringen blev ministeriet delt op i en ministerbetjening og 2 departementale styrelser samt en ekstern styrelse (SU-Styrelsen). Ministeriet er fortsat et enhedsministerium. Herefter er skolernes indgangsvinkel til ministeriet delt på 2 hovedindgange: Uddannelsesstyrelsen hvad angår henvendelser vedrørende uddannelsesforhold, og Institutionsstyrelsen hvad angår institutionsrettede og økonomiske forhold. Den overordnede målsætning med strukturomlægningen var at styrke en sammenhængende uddannelses- og institutionspolitik på tværs af de sektorområder, ministeriet tidligere var organiseret efter.

IV. Undervisningsministeriets økonomiske styring

61. I dette kapitel har Rigsrevisionen undersøgt Undervisningsministeriets økonomiske styring på erhvervsskoleområdet. Den økonomiske styring af erhvervsskoleområdet er baseret på taxameterstyring. Der vil i det følgende blive fokuseret på Undervisningsministeriets budgetlægning og budgetopfølgning, tilskudsadministration samt ministeriets økonomiske tilsyn med erhvervsskoleområdet.

A. Budgetlægning og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet

62. Rigsrevisionen har undersøgt, om Undervisningsministeriets budgettering og budgetopfølgning på erhvervsskoleområdet sikrer overholdelsen af bevillinger, herunder om

der er et tilstrækkeligt budgetteringsgrundlag for forslaget til finansloven med tilhørende aktivitetsoplysninger.

Det indgår som et centralt element i Rigsrevisionens definition af god statslig økonomistyring, at budgetlægningen er integreret med aktivitets- og kapacitetsstyringen, så budgettet afspejler finansieringen af aktiviteterne og kapaciteten. Efter Rigsrevisionens opfattelse bør ministeriet have beskrevet et integreret budgetforløb, der sikrer kvaliteten i budgetlægningen. En væsentlig forudsætning for budgetgrundlaget er, ud over aktivitetsomfanget, at enhedsomkostningerne er kendte.

a. Principper for takstfastsættelse

63. Ved indførelsen af taxametersystemet på erhvervsskoleområdet søgte Undervisningsministeriet at anvende et udgiftsneutralitetsprincip. Taksterne er derfor ved overgangen til taxametersystemet som hovedregel fastsat, så statens udgifter ved uændret aktivitet ville være uændrede i forhold til umiddelbart før erhvervsskolereformen i 1991.

Taksterne på erhvervsskoleområdet er oprindeligt fastlagt på grundlag af en lang række forudsætninger om de enkelte uddannelsers særlige forhold: undervisningens tilrettelæggelse, antal lærere og andet personale pr. årselev/studerende, udstyrskrav, aftalemæssige bindinger og teknologi mv. Disse forudsætninger er mere eller mindre eksplicit indgået som en del af grundlaget for takstfastsættelsen.

64. Der er fastsat forskellige takster for de enkelte aktiviteter eller aktivitetsområder. Taksterne gælder for alle skoler, der producerer den pågældende aktivitet, og fastsættelsen af taksterne sker uafhængigt af specifikke omkostningsforhold på den enkelte skole.

En bevilling til en erhvervsskole kan sammensættes af tilskud fra flere forskellige taxametre eller eventuelt fra taxametre og andre tilskudsformer i kombination og udbetales som bloktilskud. Når bevillingen gives som en samlet blok, vil opdelingen på de forskellige taxametre alene have betydning for bevillingsudmålingen, men ikke være bestemmende for den enkelte erhvervsskoles anvendelse af midlerne på de enkelte aktiviteter. Erhvervsskolerne skal imidlertid indtægtsregistrere taxametertilskuddene på de formål, de er givet til.

Undervisningsministeriet udmåler bevillingerne til erhvervsskolerne ved brug af følgende 4 gennemgående tilskud, der udgør ca. 97 % af skolernes samlede tilskudsbevilling. De gennemgående tilskud til erhvervsskolerne er:

- Grundtilskud
- Undervisningstaxameter
- Fællesudgiftstaxameter
- Bygningstaxameter.

65. Den enkelte skole modtager et grundtilskud på ca. 2 %, som ikke er direkte aktivitetsafhængigt, men dog er gradueret efter skolestørrelse og/eller skoleform inden for ganske få satser. Den økonomiske begrundelse for dette tilskud er dækning af de initiale omkostninger ved skolens drift. Det faste grundtilskud bevirker, at det gennemsnitlige tilskud pr. årselev ved en lille institution vil være højere end det gennemsnitlige tilskud pr. årselev ved en stor institution.

Ca. 60 % af den samlede bevilling ydes som undervisningstaxameter. Dette taxameter dækker de direkte undervisningsudgifter til løn til lærere og andet direkte undervisningsrelateret personale samt udgifter til undervisningsudstyr og materialer mv. Undervisningstaxameteret fastlægges i forhold til indholdet af de enkelte uddannelser.

66. Fællesudgiftstaxameteret, der udgør ca. 15 % af skolernes samlede bevilling, dækker de udgifter, som ikke kan henføres direkte til de enkelte uddannelser, dvs. udgifter til administration, udvikling, markedsføring, ledelse, varme, lys og rengøring mv. På erhvervsskoleområdet er taksterne i fællesudgiftstaxameteret fastlagt med et fast administrati-
onselement og et bygningsdriftselement efter arealbehov for de enkelte uddannelser.

67. Derudover modtager erhvervsskoler bygningstaxameter til dækning af kapitaludgifter, dvs. til vedligeholdelse, husleje, renter ved realkreditfinansiering, bygningsinventar, ejendomsskatter, investeringer og henlæggelser hertil samt likviditet til afdrag på realkreditlån. Bygningstaxameteret udgør ca. 20 % af den samlede bevilling. Bygningstaxameteret erstatter en tidligere ordning med refusion af husleje, prioritetsydelse og ejendomsskatter. Her-

med brydes med den tidligere centrale styring af skolernes kapitalapparat. Formålet er at integrere lokaleforbruget i skolernes økonomi, så beslutninger om lokaleforbrug indgår i den enkelte skoles egen prioritering af bevillingens anvendelse. Bygningstaxameterordningen er behandlet i statsrevisorernes beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd.

Diverse tilskud til forsøg, udvikling mv. uden for taxametersystemet udgør omkring 3 % af den samlede bevil-
ling.

68. Taxametersystemet forventes via takstfastsættelsen at medføre, at skolerne stiler mod en produktiv opgavevaretagelse. Takstreguleringer har direkte betydning for størrelsen af de samlede statslige udgifter på erhvervsskoleområdet. Skolernes dispositionsfrihed med hensyn til resourceanvendelsen betyder dog, at taksterne ikke nødvendigvis er direkte styrende for den enkelte skoles udgifter.

Takstfastsættelsen foretages ved afvejning af en række forskellige hensyn, som beskrives nedenfor. Et grundlæggende princip i taxameterstyringen på Undervisningsministeriets område har været at sikre, at taksterne afspejler overordnede politiske prioriteringer. Skolerne vil i et vist omfang på langt sigt være tvunget til at tilpasse udgiftsniveauet for de enkelte uddannelser på baggrund af de økonomiske rammer, der fastlægges med disse politiske prioriteringer ved takstfastsættelsen. Dette betyder, at en skole i teorien ikke har incitament til at udbyde en uddannelse, der ikke er økonomisk rentabel for skolen. Ministeriet har oplyst, at taksterne, siden den oprindelige takstfastsættelse i forbindelse med erhvervsskolereformen 1991, ikke løbende beregnes på baggrund af det faktiske udgiftsbehov på skolerne. Dette begrundes i, at skolerne har stor frihed til selv at tilrettelægge undervisningsprocessen. Taksterne bliver således ikke løbende beregnet af ministeriet, men anses som politisk fastsatte takster.

69. Konstaterer Undervisningsministeriet en difference mellem taksten og det faktiske gennemsnitlige forbrug pr. aktivitetseenhed, fører dette ikke automatisk til en tilpasning af taksterne. Det skyldes bl.a., at ministeriet ikke ønsker at modvirke skolernes incitament til økonomisering og til at indstille underskudsgivende aktiviteter. Desuden

betragter ministeriet det som en naturlig følge af de fleksibilitetsmuligheder, ministeriet med bloktilskudsprincippet har ønsket at tilføre skolerne, at forbruget på enkeltaktiviteter kan svinge fra år til år.

b. Takstændringer

70. Ifølge ministeriet vil takstændringer som hovedregel have baggrund i reale ændringer i forhold vedrørende den enkelte uddannelse, fx omlægning af uddannelsesforløbet, ændringer som følge af nye krav eller teknologiske muligheder eller ændringer af de overordnede prioriteringer, herunder produktivitetskrav eller ønsker om kvalitetsforbedringer.

71. Ved fastlæggelsen af takststrukturen betoner Undervisningsministeriet hensynet til det samlede systems gennemskuelighed i praksis. Ministeriet søger derfor antallet af forskellige takster holdt på et overskueligt niveau. Der findes for EUD-uddannelser og de erhvervsgymnasiale uddannelser samlet set 12 takstgrupper, der hver især omfatter et større antal udgiftsmæssigt sammenlignelige uddannelser. Springet fra én takstgruppe til en anden er føleligt og foretages kun, hvis der er væsentlige begrundelser herfor. At der kræves væsentlige begrundelser for takstændringer, er ifølge ministeriet med til at tilføre tilskudssystemet dels en tidsmæssig stabilitet, dels en gennemskuelighed i forbindelse med udgiftsstyringen.

72. Rigsrevisionen har noteret sig, at ministeriets takstgruppeprincip betyder, at en uddannelse kan udsættes for takstændring, alene fordi den ”følger med” de øvrige uddannelser i takstgruppen, hvor særlige forhold har nødvendiggjort en regulering. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at dette kan betyde, at nogle højt prioriterede uddannelser kan anvendes som udgiftsmæssig løftestang for hele gruppen af uddannelser. Princippet om få takster gør det imidlertid vanskeligt at få løftet taksterne, fordi det vil have væsentlige udgiftsmæssige konsekvenser.

73. Undervisningsministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at der efter fremsættelsen af forslag til finansloven kun sjældent ændres på taksterne i den politiske forhandlingsfase frem til vedtagelsen af finansloven i december

måned. Kun på baggrund af konkrete politiske forlig på de enkelte uddannelsesområder kan det komme på tale at ændre ved takstsammensætningen. Ifølge Undervisningsministeriet skete dette med finansloven for 1996, hvor erhvervsskoleområdet, som et led i et politisk ønske om at skabe mere kvalitet i EUD-uddannelserne, blev tilført ekstraordinære taxameterforhøjelser. Hensigten var via øget kvalitet i uddannelserne at imødegå frafald og rekrutteringsvanskeligheder på skolerne.

Konkret blev det i forbindelse med finanslovforhandlingerne for 1996 besluttet at udvide erhvervsskolernes ramme i 2 omgange med henholdsvis 150 mio. kr. og 90 mio. kr. Forøgelsen på 150 mio. kr. blev givet som et rammeløft for 1996 og alle budgetoverslagsårene. De omtalte 90 mio. kr., der blev givet med 90/60/30/0 mio. kr. for årene 1996-1999, blev på finansloven for 1997 forhøjet, så det i stedet blev 90/90/64,5/64,5 mio. kr. (1997-2000). Denne forhøjelse indgik i rammeforhandlingerne med Finansministeriet, hvor den blev givet med henblik på at videreføre forhøjelsen af skolernes grundtilskud.

De 150 mio. kr. blev anvendt til en generel forhøjelse af undervisningstakster, præsentationskurser, pulje til udvikling af skolemiljøet og pulje til forsøg med skolehjem. De 90 mio. kr. gik til forhøjelse af erhvervsskolernes grundtilskud og pulje til informationsteknologi.

74. I ”Rapport om taxameterstyring” konkluderes bl.a., at den samlede nutidseffekt af de på finansloven foretagne reale takstændringer på hele Undervisningsministeriets område 1992-1998 er ca. 445 mio. kr., svarende til ca. 2,6 % af de forventede samlede taxameterudgifter i 1998 – eller en stigning på ca. 0,4 % pr. år siden 1992. Ministeriet har i ”Taksteftersyn 2000” opgjort den reale takststigning for EUD-uddannelserne for perioden 1992-1999 til 104 mio. kr. Tilsvarende er den reale takststigning for de erhvervsgymnasiale uddannelser for perioden 1992-1998 opgjort til 36 mio. kr.

c. Takstfastsættelsen forud for finansloven 1998

75. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at Undervisningsministeriet ikke har udarbejdet en intern beskrivelse af de årlige procedurer for, hvordan ministeriet fastsætter taksterne for de enkelte uddannelser. Rigsrevisionen har

derfor som et led i undersøgelsen kortlagt Undervisningsministeriets praksis ved udarbejdelsen af forslag til finansloven 1998.

Det fremgik af undersøgelsen, at den samlede budgetprocedure i Undervisningsministeriet var tilrettelagt, så ministeriet netop kunne levere de ønskede oplysninger til brug for udarbejdelse af totalrammer og finanslovbidrag til oversendelse til Finansministeriet omkring den 1. maj.

76. Rigsrevisionens undersøgelse har endvidere vist, at Undervisningsministeriet ikke havde en fast procedure for en revurdering af de enkelte takstgrupper forud for hvert finansår.

Undervisningsministeriet har oplyst, at selve takstfastsættelsen for de enkelte uddannelsesgrupper først og fremmest blev foretaget under hensyntagen til den samlede økonomiske ramme. Taksten fastsattes herefter med udgangspunkt i det foregående års takstniveau, hvilket justeredes afhængigt af eventuelle pensionsomlægninger, P/L-reguleringer og politiske ønsker om selektive besparelser.

I forbindelse med udarbejdelsen af forslag til finansloven 1998 blev det aftalt mellem undervisnings- og finansministeren, at der skulle findes besparelser svarende til 200 mio. kr., der dels skulle udmøntes ved selektive besparelser, dels ved generelle takstreduktioner inden for hele Undervisningsministeriets område. Derfor blev der på erhvervsskoleområdet iværksat en regnskabsanalyse med henblik på vurdering af, hvor der kunne foretages selektive besparelser og dermed takstjusteringer. Resultatet af denne analyse blev et forslag om besparelser for 27 mio. kr. dels ved takstharmonisering og dels ved takstnedsættelser på enkelte uddannelser.

Undervisningsministeriet har oplyst, at der i vurderingerne vedrørende eventuelle takstjusteringer hvert år desuden indgår undervisningsministerens ønsker om at skæve dele P/L-reguleringer, så der fx lægges flere penge på taksterne for underskudsgivende uddannelser end for andre uddannelsesgrupper.

77. Undervisningsministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at der i forbindelse med takstfastsættelsen også kan gennemføres særlige regnskabsanalyser af uddannelser på nødlidende skoler, men kun i det omfang, den pågældende

skole har en væsentlig del af den samlede landsaktivitet på uddannelsen. Baggrunden for skolernes over- og underskud på de enkelte uddannelser vurderes sammenholdt med udviklingen i antallet af årselever. Ministeriet har oplyst, at variationer mellem enkeltskolers over-/underskud på de enkelte uddannelser i et vist omfang kan forklares ud fra forskellig konteringspraksis. Når der ses på skolerne under ét, vurderer ministeriet, at de opgjorte over-/underskud er retvisende.

Ministeriet har endvidere oplyst over for Rigsrevisionen, at der ved ændringer i uddannelsesbekendtgørelser løbende foretages analyser af de enkelte uddannelsesparametre, hvor de økonomiske konsekvenser af ændringerne vurderes. Disse analyser kan fx konstatere, om der er balance, eller om ændringerne af bekendtgørelserne forøger omkostningerne ved gennemførelsen af uddannelserne eller driften af skolerne. Resultatet af sådanne undersøgelser kan blive, at taksterne vurderes til at være sat for lavt. Herefter bliver uddannelserne flyttet fra én takstgruppe til en anden og højere takstgruppe.

78. Eksempler på resultater af sådanne regnskabs- og takstanalyser er bl.a., at ministeriet i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til finansloven for 1998 konstaterede, at der var et negativt dækningsbidrag ved salget af materialer (fx kødprodukter) fra uddannelserne til tarmrenser og industrislagter. På flere uddannelser ved de tekniske skoler er der indtægter for skolerne ved salg af varer fremstillet som led i undervisningen, fx ved salg af udsåret kød på slagteriskolen. Ministeriet vurderede derfor, at taksterne var sat for lavt, hvorefter taksterne blev forhøjet fra 56.100 kr. til 64.800 kr. pr. årselev. Et andet eksempel er, at ministeriet i forbindelse med finansloven for 1994 konstaterede, at skolerne havde et overskud på uddannelsen til kok og smørrebrødsjomfru, hvorefter taksten blev nedsat fra 52.500 kr. til 44.600 kr. pr. årselev.

d. Aktivitetsskøn og prognosemodeller

79. Sammen med takstfastsættelsen er skøn over den forventede aktivitet de centrale elementer i budgetlægningen på taxameterstyrede områder. På Undervisningsministeriets område måles aktiviteten ved antallet af årselever. Den skønnede aktivitet tilvejebringes ved aktivitetsprognoser

for de enkelte uddannelser. Disse prognoser beregnes bl.a. på baggrund af tal for tidligere års optag, faktisk elevbestand, søgemønstre, frafald og antallet af gennemførte eksaminer. Dermed sker der en sammenholdelse af den demografiske udvikling og elevadfærden på de enkelte uddannelser. Herudover kan politiske ønsker også få indflydelse på aktivitetskønnet, idet det i forbindelse med finanslovforhandlinger ofte sker, at der opstår et politisk ønske om at øge optaget af elever på bestemte uddannelsesområder.

80. Ministeriets udarbejdelse af forslag til finansloven bygger på fremskrivning af forrige års regnskabstal hentet fra ministeriets integrerede økonomistyringssystem på erhvervsskoleområdet (CØSA: Undervisningsministeriets centrale økonomi- og studieadministrative edb-system). Udarbejdelsen af ændringsforslag til finansloven bygger på tilskudsdata for de 3 første kvartaler samt indberetning af skøn fra skolerne for 4. kvartal. Et centralt element i fremskrivningen er den forventede elevtalsudvikling, hvor der for nogle områder (bl.a. EUD-uddannelserne) er fri adgang eller frit optag. Den økonomiske totalramme for Undervisningsministeriet forhandles på plads mellem Undervisningsministeriet og Finansministeriet på baggrund af den korrigerede elevtalsudvikling.

Undervisningsministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at det særligt for EUD-uddannelserne er vanskeligt at foretage aktivitetsbudgettering, da uddannelsesforløbet forskellige skoleperioder og skiftende optag giver en vis usikkerhed i prognoserne. Ministeriets prognosemodel ajourføres i foråret på baggrund af det endelige regnskab for det foregående år og derefter løbende i forbindelse med de forskellige årselevindberetningstidspunkter, indtil finansloven vedtages i december.

81. Undervisningsministeriet opererer med 2 opgørelses- og indberetningsmodeller på erhvervsskoleområdet, nemlig periodemodellen for EUD-uddannelser og semestermodellen for de erhvervsgymnasiale uddannelser. Prognoseusikkerheden er større på EUD-området end det erhvervsgymnasiale område, da det er svært at forudsige elevtilgangen for EUD på 2. skoleperiode, mens usikkerheden for de erhvervsgymnasiale uddannelser alene relaterer sig

til antallet af elever, der fortsætter i kommende semestre og kun i mindre grad til elevtilgangen.

Fremskrivningen af prognoserne sker ifølge ministeriet på baggrund af sidst opgjorte tilgangstal ganget med halvdelen af det forventede befolkningstal i den relevante aldersgruppe og justeret ved forventning om anderledes udvikling. Der er til hver uddannelse 5 variable i fremskrivningen: antal ugers undervisning for hvert halvår, overlevelseshæftighed, historisk og beregnet elevtilgang, det forventede befolkningstal i den relevante aldersgruppe samt beregnede årselever.

82. Ministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at der knytter sig en række usikkerheder til prognosemodellen, idet det for alle uddannelser er vanskeligt at forudsige noget om den forventede tilgang og specielt for EUD-uddannelserne er det svært at fastlægge uddannelsesforløb samt gennemførelsesfrekvenser mellem skoleperioder. Den forventede elevtilgang er et usikkert punkt, idet der tages udgangspunkt i det seneste regnskabstal og ikke en udvikling, mens uddannelsesforløb og gennemførelsesfrekvenser er skønnet ud fra historiske dataudtræk fra CØSA.

Det er Undervisningsministeriets opfattelse, at det største problem ved den nuværende prognosemodel er den manglende viden om den konkrete elevadfærd. Skolerne har alle indberetningsoplysninger på CPR-nr., hvorfor en væsentlig forbedring kunne være, at disse blev indberettet til ministeriet, som derved kunne udarbejde sikre forløbsanalyser og gennemførelsesfrekvenser. Ministeriet har i denne forbindelse oplyst, at man ikke har taget stilling til, hvorvidt der skal ske indberetninger på CPR-niveau. De anførte forløbsanalyser kan laves på 2 år gamle data fra Danmarks Statistik, men kan ikke anvendes i prognosearbejdet, der kræver aktuelle tal.

83. I nedenstående **tabel 2** er de bevillingsmæssige konsekvenser ved differencen mellem faktisk og budgetteret aktivitet angivet.

Tabel 2. Difference mellem faktisk og budgetteret aktivitet på erhvervsgymnasiale uddannelser i perioden 1991-1999

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----								
Budgetteret aktivitet, jf. finansloven	669,2	762,2	780,0	818,4	974,6	1.044,9	1.171,6	1.243,4	1.234,5
Faktisk aktivitet, jf. statsregnskabet	664,5	761,6	724,3	739,3	845,2	1.013,6	1.181,1	1.225,4	1.209,3
Mer-/mindreforbrug.....	÷4,7	÷0,6	÷55,7	÷79,1	÷129,4	÷31,3	9,5	÷18,0	÷25,2
Mer-/mindreforbrug i %.....	÷0,7	÷0,1	÷7,1	÷9,7	÷13,3	÷3,0	0,8	÷1,4	÷2,0
Kilde: Finanslov og statsregnskab for årene 1991-1999.									

Det fremgår af tabellen, at aktiviteten på de erhvervsgymnasiale uddannelser fra 1991 til og med 1996 var overvurderet i forhold til finansloven. I 1997 svarede skønnet på finansloven i store træk til den faktiske aktivitet. I perioden 1993-1995 betød afvigelserne mellem budgetteret og faktisk aktivitet, at der i gennemsnit var et mindreforbrug omkring 10 % p.a.

Differencer mellem faktisk og budgetteret aktivitet på EUD-uddannelserne i perioden 1991-1999 fremgår af efterfølgende **tabel 3**.

Tabel 3. Difference mellem faktisk og budgetteret aktivitet på EUD-uddannelserne i perioden 1991-1999

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----								
Budgetteret aktivitet, jf. finansloven	2.322,8	2.380,9	2.340,7	2.422,4	1.881,4	2.200,8	2.545,3	2.810,0	2.915,9
Faktisk aktivitet, jf. statsregnskabet	2.075,2	2.296,4	2.213,2	2.215,2	2.140,1	2.484,9	2.770,4	2.896,2	3.056,4
Mer-/mindreforbrug.....	÷247,6	÷84,5	÷127,5	÷207,2	258,7	284,1	225,1	86,2	140,5
Mer-/mindreforbrug i %.....	÷10,7	÷3,5	÷5,4	÷8,6	13,8	12,9	8,8	3,1	4,8
Kilde: Finanslov og statsregnskab for årene 1991-1999.									

Det fremgår af tabellen, at frem til og med 1994 var den budgetterede aktivitet på finansloven skønnet for højt i forhold til den faktiske aktivitet, jf. statsregnskabet. Det modsatte var tilfældet fra 1995 til 1999. For 1995, 1996 og 1997 var der tale om et markant merforbrug på ca. 1/4 mia. kr. årligt. Merforbruget er de seneste 2 år faldet noget, men var dog på 140 mio. kr. i 1999 svarende til knap 5 %.

84. I ”Rapport om taxameterstyring” påpeges bl.a., at der på erhvervsskoleområdet gennemgående har været mærkbare afvigelser mellem skønnet og faktisk aktivitet. Aktivitetsskønnene bliver dog mere præcise fra forslag til finansloven til finansloven. Det bedre grundlag for at skønne i oktober/november frem for i maj/juni har med andre ord gjort aktivitetsskønnene mere præcise. Selv om skønnet på finansloven er bedre, er der dog fortsat ofte en afvigelse mellem den budgetterede aktivitet og den realiserede aktivitet.

Til og med 1998 kunne et merforbrug optages direkte på forslag til tillægsbevillingslov uden begrænsninger og uden forudgående forelæggelse for de bevilgende myndigheder. Merforbruget blev finansieret af Finansministeriets generelle reserver. Fra og med 1999 har ministeren bemyndigelse til på forslag til tillægsbevillingslov at optage mer- og mindreudgifter for visse aktivitetsstyrede bevillinger inden for en samlet nettomerudgift for de pågældende konti på op til 200 mio. kr., hvis aktiviteten afviger fra det i anmærkningerne forudsatte. Samtidig er der på finansloven for 1999 på Undervisningsministeriets budget afsat en reserve på 200 mio. kr. til imødegåelse af aktivitetsstigninger. Hvis aktivitetsindberetninger indikerer, at de samlede merudgifter vil overstige 200 mio. kr., skal Finansudvalget snarest muligt have forelagt et aktstykke med forslag til finansiering af merudgifterne. Ændringen af tekstanmærkningen skærper behovet for en præcis budgettering på de taxameterstyrede områder, herunder erhvervsskolerne.

e. Undervisningsministeriets budgetopfølgning

85. Undervisningsministeriet udarbejder, som et generelt led i den løbende overvågning og opfølgning på udgiftsudviklingen på erhvervsskoleområdet, bidrag til regeringens totalrammeredegørelser, der udkommer i maj, august og november måned. Baggrunden for disse rammeredegørelser er skolernes løbende indrapportering af årselevdata. Rammeredegørelserne er således opfølgning på indeværende års budgetmæssige udvikling og influerer desuden på den igangværende udarbejdelse af det kommende års bidrag til finansloven, der udarbejdes sideløbende med rammeredegørelserne.

86. Prognoserne over elevtilgangen er den væsentligste usikkerhedsfaktor ved budgetopfølgningen. Udgifterne til taxametertilskud på EUD-området fluktuerer kvartalsvis, fordi EUD er vekseluddannelser, hvor eleverne er i praktik en del af uddannelsen. Der skal derfor tages højde for forskel på den forventede aktivitetsændring i henholdsvis forår og efterår. Den anvendte opfølgningss metode vil til en vis grad opfange ændringer i 1. og 2. kvartal. Derimod er der en markant større usikkerhed i budgetopfølgningen i tilgangen i 3. og 4. kvartal, hvor samtidig ca. 2/3 af nytilgangen ligger.

Ændret takstindplacering af pc-brugeruddannelsen

87. Rigsrevisionen har undersøgt Undervisningsministeriets budgetlægning og budgetopfølgning ved en gennemgang af sagen om ændret takstindplacering af pc-brugeruddannelsen.

Pc-brugeruddannelsen blev ved bekendtgørelse nr. 961 af 12. december 1997 oprettet pr. 1. januar 1998 som en ny deltidsuddannelse under åben uddannelse, der finansieres ved deltagerbetaling og statslige taxametertilskud. Formålet med uddannelsen er at give deltagerne informations-teknologiske færdigheder, som sætter deltagerne i stand til at anvende en pc-arbejdsplads som led i udøvelse af erhverv.

88. Undervisningsministeriet havde på baggrund af den hidtidige aktivitet på korte edb-kurser, som pc-brugeruddannelsen tidligere var blevet udbudt under, budgetteret med 5.800 årselever for hele 1998. I de 2 første kvartaler af 1998 havde ca. 6.800 årselever modtaget undervisning på uddannelsen, hvilket havde medført udbetaling af taxametertilskud til erhvervsskolerne på i alt ca. 237,5 mio. kr. Som følge af den uventede store aktivitetsstigning på pc-brugeruddannelsen på erhvervsskolerne i 1. halvår af 1998 forventede ministeriet en budgetoverskridelse på 320 mio. kr. for hele 1998.

89. Undervisningsministeriet blev opmærksom på den kraftige stigning i aktiviteten på pc-brugeruddannelsen i juni 1998. Ministeriet så sig derfor nødsaget til at gribe ind og meddelte i brev af 29. juni 1998 erhvervsskolerne, at ministeriet på grund af den meget store aktivitet på pc-bru-

geruddannelsen måtte gennemføre ændringer i uddannelsens taxameterindplacering og varighedsnormering med virkning fra 1. juli 1998. Taxametertilskuddet pr. årselev blev mere end halveret, og varighedsnormeringen blev nedsat til det halve, hvilket samlet indebar en reduktion af det udbetalte tilskud pr. deltager i pc-brugeruddannelsen til ca. 1/4 af det oprindelige niveau. Nedsættelsen af varighedsnormeringen skete med baggrund i en intern undersøgelse, som viste, at deltagernes forudsatte samlede arbejdsindsats lå væsentligt under det antal arbejdstimer, som blev lagt til grund for den oprindelige normering af pc-brugeruddannelsen.

Efter Rigsrevisionens opfattelse har såvel taksterne som den normerede varighed for pc-brugeruddannelsen været meget favorable. Skolerne har dermed haft mulighed for at fastsætte en meget lille deltagerbetaling, hvilket kan have medvirket til den kraftige aktivitetsudvikling.

På pc-brugeruddannelsen skete, som det er gældende generelt for åben uddannelse, indberetningen fra skolerne til Undervisningsministeriet kvartalsvis ved en opgørelse af antallet af elever, der senest på en såkaldt tælledato har betalt for deltagelsen.

Medio marts 1998 indberettede skolerne antallet af elever, der den 1. marts 1998 havde betalt for deltagelsen i kurser, der var påbegyndt i perioden fra den 1. december 1997 til den 15. februar 1998. Tilsvarende indberettede skolerne medio juni 1998 antallet af elever der den 1. juni 1998 havde betalt for deltagelsen i kurser, der var påbegyndt i perioden 16. februar 1998 til den 15. maj 1998. Ministeriet greb som omtalt ind efterfølgende, da man i juni 1998 blev opmærksom på budgetoverskridelsen.

90. Folketinget har efterfølgende vedtaget Lov om ændring af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet efteruddannelse) m.v. – L 118 af 2. december 1998, hvorefter undervisningsministeren har hjemmel til at fastsætte tilskudsrammer, men ikke aktivitetsrammer, for korte kurser og enkelte uddannelser under åben uddannelse. Endvidere fjernes adgangen til fjernundervisning ved korte kurser. Lovforslaget, der skal muliggøre en mere sikker udgiftsstyring, er en konsekvens af finanslovforliget og blev vedtaget af Folketinget den 18. december 1998. Ikrafttrædelsesdatoen var den 1. januar 1999, jf. lov nr. 1050 af 23. december 1998.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen kan konstatere, at Undervisningsministeriets budgettering på erhvervsskoleområdet ikke er baseret på de faktiske enhedsomkostninger ved de gennemførte tilskudsudløsende aktiviteter på skolerne.

Rigsrevisionen har konstateret, at ministeriets prognosemodeller i flere finansår burde have været mere præcise, og at der er eksempler på markante differencer mellem budgetteret og faktisk aktivitet for både de erhvervsgymnasiale uddannelser og EUD-uddannelserne, således at der har været gentagne bevillingsafvigelser.

Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at ministeriet selv er opmærksom på problemerne med prognosemodellen på erhvervsskoleområdet og imødeser, at ministeriet fremkommer med hensigtsmæssige løsninger derpå.

Rigsrevisionen finder, at ministeriet for et udgiftsområde på over 8 mia. kr. burde have udarbejdet skriftlige forretningsgange for budgetlægning og budgetopfølgning.

B. Tilskudsadministration på erhvervsskoleområdet

91. Rigsrevisionen har undersøgt de interne kontroller og forretningsgange i forbindelse med tilskudsadministrationen på erhvervsskoleområdet. Erhvervsskolerne har ifølge erhvervsskoleloven pligt til at anvende de edb-systemer, som Undervisningsministeriet stiller til rådighed. For handelsskoler, tekniske skoler og kombinationsskoler drejer det sig om edb-systemet EASY, som anvendes til lokal elevadministration og økonomistyring. Skolerne foretager løbende elektronisk indberetning af antallet af årselever til ministeriet. Eleverne indgår i årselev- og tilskudsberegningen, hvis de er optagelsesberettigede og optaget på tælledataen.

92. I ministeriet gennemføres en edb-mæssig kontrol af de indberettede årselevdata, som danner grundlag for beregning og udbetaling af taxametertilskuddet til erhvervsskolerne, herunder bl.a. om skolen er godkendt til at udbyde den pågældende uddannelse. Herudover gennemføres flere edb-mæssige kontroller for at sikre, at data er valide, før der foretages tilskudsberegning og -udbetaling på basis af årselevgrundlaget. De centralt udbetalte lønninger til skolerne ansatte modregnes inden udbetalingen af taxametertilskuddet til skolerne.

Senest 14 dage efter modtagelsen af tilskud indsender erhvervsskolerne en revisorerklæring til ministeriet. I denne erklæring bekræfter skolens revisor, om de modtagne tilskud er i overensstemmelse med skolens årselevindberetning. Hvis skolen eller revisor har fundet fejl i årselevindberetningen, bliver dette indberettet i revisorerklæringen. Korrektionen af disse fejl sker ved ministeriets efterfølgende tilskudsudbetaling til den pågældende skole.

Rigsrevisionen påpegede i statsrevisorernes beretning nr. 16/96 om statslig erhvervsrettet efteruddannelse, at ministeriets vejledning af skolernes revisorer var utilstrækkelig. Skolernes revisorer modtager stadig ikke ministeriets vejledninger og informationer om årselevindberetninger og tilskudsberegninger direkte fra ministeriet, men er afhængige af, at skolerne forsyner revisorerne med relevant information. Selv om revisorerne er valgt af skolernes bestyrelser og rapporterer om sin revision til skolen og ikke til ministeriet, finder Rigsrevisionen, at ministeriet burde fremsende information om årselev- og tilskudsberegninger direkte til revisorerne. Revisorerne er henvist til at opsøge disse informationer på skolerne.

93. Efter udarbejdelse af årsregnskaber indsender skolerne en detaljeret indberetning af årsregnskabets tal (såkaldte forbrugstal) specificeret på standardiserede formåls- og artskombinationer, som er udmeldt af ministeriet. Endvidere indberettes lærertimer på formål, speciale og skoleperiode. Ud fra den detaljerede indberetning af forbrugstallene udarbejder ministeriet en kvitteringsskrivelse, som underskrives af skolens ledelse og sendes tilbage til ministeriet. Det er et led i skolens revisors opgaver at sikre, at skolens forbrugstal er korrekte.

94. Med de sammenhængende decentrale og centrale edb-systemer ved erhvervsskolerne har ministeriet gode muligheder for at udtrække data med henblik på analyser af skolernes økonomiske og uddannelsesmæssige forhold og resultater. Rigsrevisionens undersøgelse har imidlertid vist, at validiteten af de indberettede forbrugsdata ikke er helt tilfredsstillende. Der er for det første tvivl om, hvorvidt skolerne konterer fx markedsføringsomkostninger direkte på uddannelserne eller på fællesomkostninger. For det andet fordeles skolernes lønomkostninger ofte på uddannel-

serne ved hjælp af fordelingsnøgler, fx baseret på antallet af årselever på de enkelte uddannelser. Grundlaget for beregning af enhedsomkostninger er derfor i nogen grad baseret på et skøn.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen finder det fortsat uhensigtsmæssigt, at Undervisningsministeriet ikke sender vejledninger og information vedrørende bl.a. årselev- og tilskudsberegninger direkte til erhvervsskolernes revisorer, idet ministeriets kontrol af om tilskudsbetingelserne bliver overholdt hovedsageligt baserer sig på revisors rapportering.

C. Undervisningsministeriets økonomiske tilsyn med erhvervsskolerne

95. Rigsrevisionen vil i dette afsnit gennemgå de væsentligste elementer i Undervisningsministeriets økonomiske tilsyn som et led i vurderingen af ministeriets økonomiske styring. Undervisningsministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at ministeriets økonomiske tilsyn består af regnskabs gennemgang samt af analyser i forbindelse med prognosearbejdet ved udarbejdelse af bidragene til forslag til de årlige finanslove.

Regnskabs gennemgang

96. Undervisningsministeriet fører i sin egenskab af tilskudsyder et økonomisk tilsyn med erhvervsskolerne. Af erhvervsskolelovens § 4 fremgår det, at undervisningsministeren fører tilsyn med og vejleder skolerne og kan indhente oplysninger om bl.a. institutionernes drift til brug for udøvelsen af dette tilsyn.

Det økonomiske tilsyn skal primært sikre, at skolerne opfylder tilskudslovgivningens krav til regnskabet og økonomiforvaltningen, samt at indberetningerne til brug for tilskudsberegningen er korrekte. Derudover fører ministeriet et pædagogisk tilsyn, hvilket behandles i kap. VI.

97. Ministeriet kræver af erhvervsskolerne, at der ved årets afslutning aflægges et regnskab, hvor der fordeles udgifter på en række poster inden for uddannelserne, fællesdrift, bygninger, skolehjem samt en række særbevillinger. Årsregnskabet og revisionsprotokollat skal indsendes

til ministeriet inden den 1. april året efter regnskabsåret (kalenderåret).

Den efterfølgende gennemgang og behandling af erhvervsskolernes årsregnskaber i ministeriet er efter Rigsrevisionens opfattelse central for ministeriets opfølgning på resultater og aktiviteter. Regnskaberne og revisionsprotokollatet er således ministeriets væsentligste kilde i tilsynet med skolernes økonomiske og administrative forhold og adfærd.

Undervisningsministeriet efterser årsregnskaberne og revisionsprotokollaterne for eventuelle meddelelser og forbehold angående regnskabets rigtighed mv. for at sikre, at eventuelle fejl i formalia bliver bragt i orden hurtigst muligt.

98. Med henblik på at få et overblik over skolernes regnskabstal bliver der udskrevet oversigter fra ministeriets centrale økonomiinformationssystem (CØSA), hvoraf bl.a. fremgår skolernes driftsresultat, soliditetsgrad og likviditetsgrad. Listerne anvendes til prioritering af rækkefølgen for gennemgangen af de enkelte skolers regnskaber ved et såkaldt "Early-warning"-udtræk. Prioriteringen af rækkefølgen for regnskabs gennemgangen tager endvidere udgangspunkt i ministeriets erfaringer fra tidligere års regnskabs gennemgang, der kan have identificeret skoler med problematiske økonomiske eller administrative forhold. Som et led i ministeriets gennemgang af årsregnskab og revisionsprotokollat anmoder ministeriet skolerne om supplerende oplysninger eller om opretning og lovliggørelse af eventuelle kritisable forhold og kritiske bemærkninger i protokollatet. Når alle forhold, efter brevveksling mellem ministeriet og skolen, er belyst tilfredsstillende, vil årsregnskabet mv. blive taget til efterretning.

99. De skoler, hvis regnskabs gennemgang eller "Early-warning"-udtræk ikke umiddelbart giver anledning til bemærkninger, får deres årsregnskab taget til efterretning. For de øvrige skolers vedkommende giver gennemgangen anledning til, at ministeriet i skrivelser til skolerne udbeder sig supplerende oplysninger om udvalgte emner.

Særlige økonomiske eller administrative problemer på en skole kan afstedkomme, at ministeriet sætter en skole under et skærpet tilsyn. Dette finder bl.a. sted, når den

økonomiske situation på en skole er så alvorlig, at ministeriet må træde til og yde skolen særlige lån eller tilskud. Undervisningsministeriet kan ifølge erhvervsskoleloven yde lån eller tilskud til skoler, der efter Undervisningsministeriets skøn er kommet i en særlig vanskelig økonomisk situation. Lånet eller tilskuddet er betinget af, at skolen følger Undervisningsministeriets krav til omlægning af skolens aktivitet med henblik på en genopretning af skolens økonomi. Primo maj 2000 var 3 skoler under skærpet tilsyn i ministeriet.

100. Rigsrevisionen har gennem de seneste 3 år undersøgt status for ministeriets regnskabs gennemgang af erhvervsskolernes årsregnskaber. Undersøgelsen har vist, at i februar 1999 og januar 2000 var kun ca. 25 % af erhvervsskolernes regnskaber for henholdsvis 1997 og 1998 taget til efterretning. For de resterende skolers vedkommende var gennemgangen enten ikke påbegyndt, eller der var en brevveksling i gang med skolerne.

Ministeriet har indført en praksis, hvorefter skolerne modtager et kvitteringsbrev for modtagelsen af årsregnskabet, hvori eventuelle formelle fejl ved regnskabet påtales, så disse kan rettes inden den primære og indholdsmæssige gennemgang kan igangsættes. Ministeriet har ligeledes indført en praksis, hvorefter skolerne automatisk tilskrives, hvis relevante nøgletal i ministeriets "Early-warning"-udtræk viser økonomisk ubalance.

Ministeriet foretager ikke stedlige besøg på erhvervsskolerne som et led i regnskabs gennemgangen, men baserer alene denne på skriftlig korrespondance med skolerne.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen finder det positivt, at der er indført en praksis ved regnskabs gennemgangen, hvorefter skolerne automatisk tilskrives, hvis der er formelle fejl ved regnskabet, og at der ligeledes er indført en praksis, hvorefter skolerne stilles spørgsmål om eventuelle indikatorer på økonomisk ubalance.

Derimod finder Rigsrevisionen det utilfredsstillende, at ministeriet endnu ikke har indført en væsentligt hurtigere gennemgang af erhvervsskolernes regnskaber, selv om Rigsrevisionen ved flere tidligere lejligheder har anbefalet dette. Rigsrevisionen finder fortsat, at regnskabs gennemgangen bør være afsluttet senest ved udgangen af det ef-

terfølgende år. Rigsrevisionen finder, at ministeriets gennemgang af skolernes årsregnskaber stadig sker med så stor forsinkelse, at det undergraver effekten og troværdigheden af Undervisningsministeriets økonomiske tilsyn.

Endelig konstaterer Rigsrevisionen, at ministeriet ikke årligt aflægger et antal besøg på erhvervsskolerne som led i det økonomiske tilsyn, selv om statsrevisorerne i bemærkninger til beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede adfærd har tilsluttet sig Rigsrevisionens opfattelse af det hensigtsmæssige heri.

V. Enhedsomkostninger på erhvervsskoleområdet

101. I dette kapitel belyses udviklingen i enhedsomkostninger samt sammenhængen mellem taxametertaksterne og de faktiske omkostninger på et antal udvalgte erhvervsgymnasiale uddannelser og udvalgte EUD-uddannelser. Kapitlet indeholder endvidere en analyse af skolernes samlede fællesomkostninger sat i forhold til de samlede fællestaxameterindtægter.

Undervisningsministeriets økonomiske styring på erhvervsskoleområdet sker via taxameterfastsættelsen og skal sikre en produktiv og effektiv udnyttelse af de statslige bevillinger. Efter Rigsrevisionens opfattelse er det en forudsætning for Undervisningsministeriets styring og prioritering via taxameterfastsættelsen, at skolerne på længere sigt tilpasser de faktiske omkostninger ved aktiviteterne til taxametertaksterne.

Det fremgik af kap. IV, at takstfastsættelsen på de årlige finanslove ikke er baseret på analyser af uddannelsernes enhedsomkostninger.

102. Datagrundlaget for Rigsrevisionens undersøgelse er leveret af Undervisningsministeriet. Kvalitetssikringen foretages alene af skolernes ledelse og revisorer.

Rigsrevisionen har noteret sig, at Undervisningsministeriet i "Taksteftersyn 2000" har oplyst, at der er behov for, at også ministeriet selv kvalitetskontrollerer disse regnskabsdata. Rigsrevisionens undersøgelse har bekræftet, at det vil være hensigtsmæssigt, at ministeriet foretager en sådan kvalitetssikring, så validiteten af de regnskabsda-

ta, der bl.a. skal anvendes i forbindelse med takstfastsættelse, bliver bedst mulig.

A. Udvalgte uddannelsers enhedsomkostninger

103. Rigsrevisionen har undersøgt udvalgte uddannelsers enhedsomkostninger. Undersøgelsen har haft til formål at undersøge, i hvilket omfang erhvervsskolernes enhedsomkostninger svarer til de pågældende uddannelsers taxametre.

104. Datagrundlaget for Rigsrevisionens beregning af enhedsomkostninger på udvalgte uddannelser er Undervisningsministeriets økonomistyringssystem for erhvervsskolerne (CØSA-systemet). Udviklingen og implementeringen af dette økonomistyringssystem blev tiltrådt af Folketingets Finansudvalg ved Akt 253 10/5 1989. Af aktstykket fremgik bl.a., at økonomistyringssystemet ved indsamling af data fra skolerne vedrørende aktiviteter og forbrug ville muliggøre egentlige produktivitetmålinger inden for erhvervsskoleområdet. Da ministeriet ikke løbende foretager produktivetsberegninger og analyser af skolernes enhedsomkostninger, har Rigsrevisionen derfor selv foretaget beregninger af enhedsomkostningerne. Efterfølgende tabellers tal for 1999 er dog beregnet af Undervisningsministeriet. Metoden i Rigsrevisionens undersøgelse har været drøftet med såvel ministeriet som besøgsskolerne.

105. Rigsrevisionen har udvalgt de erhvervsgymnasiale uddannelser hhx og htx og den 1-årige hhx og følgende EUD-uddannelser på de tekniske skoler: teknisk introduktionsforløb, smedeuddannelsen, maskinuddannelsen, elektronik- og svagstrømsmekanikeruddannelsen, auto- og autoelektrikeruddannelsen, træfagenes byggeuddannelse, elektrikeruddannelsen, chaufføruddannelsen, landbrugsuddannelsen, køkkenassistentuddannelsen, køk/smørrebrødsjomfru, frisøruddannelsen, teknisk assistent, præsentationskursus tekniske uddannelser. Blandt EUD-uddannelserne på handelsskolerne har Rigsrevisionen udvalgt følgende uddannelser: introduktion/brøbygning, kontoruddannelsen, handelsskolernes grundforløb, salgsassistent, informatikassistent.

Ved udvælgelsen af ovenstående uddannelser blev der lagt vægt på, at uddannelserne skulle være betydelige, målt i årselever, ligesom der blev taget hensyn til, at uddannelserne skulle være repræsenteret bredt på erhvervs-

skolerne. Endelig blev der lagt vægt på, at uddannelserne dækkede forskellige fagområder.

a. Erhvervsgymnasiale uddannelser

106. Rigsrevisionen har beregnet de gennemsnitlige enhedsomkostninger for de erhvervsgymnasiale uddannelser på handelsskoler, tekniske skoler samt kombinationsskoler. I undersøgelsen er medtaget skolernes omkostninger til løn, materialer og udstyr fratrukket eventuelle tilskud fra andre tilskudsydere end Undervisningsministeriet, samt indtægter fra deltagerbetalinger, salg af materialer og udstyr samt øvrige indtægter. Disse omkostningsarter kan efter Rigsrevisionens opfattelse sammenholdes med det pågældende taxameter. Lønomkostningerne, der indgår ved beregningerne, er imidlertid arbitrært fordelt, idet lønomkostninger fordeles på uddannelser ved hjælp af fordelingsnøgler, almindeligvis baseret på antallet af årselever. Beregningen af enhedsomkostningerne er foretaget som et vægtet gennemsnit, dvs. skoler med de største antal årselever har størst vægt.

Udviklingen i enhedsomkostninger samt gennemsnitlig over- eller underdækning i forhold til taxametertaksterne for de erhvervsgymnasiale uddannelser for perioden 1996-1999 fremgår af nedenstående **tabel 4**. Beregningen er foretaget som over- henholdsvis underdækning i procent af taxameteret.

Tabel 4. Enhedsomkostninger og over-/underdækning for de erhvervsgymnasiale uddannelser 1996-1999

	Handelsskoler				Tekniske skoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	----- Kr. -----											
Enhedsomkostninger:												
3-årig hhx.....	34.100	35.200	36.500	38.700	-	-	-	-	36.500	35.800	37.800	39.100
3-årig htx.....	-	-	-	-	52.100	51.700	53.800	56.400	56.300	57.700	58.900	58.800
1-årig hhx.....	30.200	33.800	31.900	33.800	-	-	-	-	30.700	32.900	31.600	36.300
	----- % -----											
Over-/underdækning af taxametertaksterne¹⁾:												
3-årig hhx.....	÷9,3	÷7,0	÷6,8	÷11,9	-	-	-	-	÷16,8	÷9,0	÷10,4	÷13,0
3-årig htx.....	-	-	-	-	1,2	3,9	4,2	0,7	÷6,8	÷7,2	÷5,0	÷3,5
1-årig hhx.....	3,1	÷2,7	6,7	2,4	-	-	-	-	1,6	0,1	7,6	÷5,0
¹⁾ Underdækning udtrykkes som et negativt tal, overdækning som et positivt tal.												
Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.												

Det fremgår af tabel 4, at enhedsomkostningerne for de erhvervsgymnasiale uddannelser er steget i perioden 1996-1999. Den 3-årige og 1-årige hhx er på handelsskolerne steget med henholdsvis 14 % og 12 %, og på kombinationsskolerne med henholdsvis 7 % og 18 %. For htx udgør stigningen 8 % på de tekniske skoler og 4 % på kombinationsskolerne. På handelsskolerne er enhedsomkostningerne steget mere end taxametertaksterne i den undersøgte periode, jf. den i tabellen viste underdækning for den 3-årige hhx, som er steget og overdækning for den 1-årige hhx, som er faldet.

Overdækningen for htx har ikke givet ministeriet anledning til at justere taksterne. Ministeriet begrundet dette med hensynet til de mindre skolars økonomi og hensynet til efterslæb med anskaffelse af udstyr på de tekniske skoler. Kombinationsskolerne har en relativ stor underdækning på den 3-årige hhx og htx. Enhedsomkostningerne for htx på de tekniske skoler er steget mere end taxametertaksten, så overdækningen i 1999 udgjorde knap 1 %.

Såvel handelsskoler som kombinationsskoler har haft en gennemsnitlig overdækning på den 1-årige uddannelse i de 3 år. I 1999 har kombinationsskolerne dog konstateret en underdækning på ca. 5 %. Årsagen til den bedre økonomi set fra skolernes side er større holdstørrelser på den 1-årige end på den 3-årige uddannelse. Uddannelsen er imidlertid placeret i den samme takstgruppe som den 3-årige uddannelse, jf. tabel 4. Ministeriet oplyser i ”Taksteftersyn 2000”, at det ikke udfra en økonomisk betragtning kan begrundes, at den 3-årige og den 1-årige uddannelse er placeret i samme takstgruppe. Dette giver imidlertid ikke ministeriet anledning til at overveje en takstgruppelytning med henvisning til hensynet til at bevare en overskuelig takststruktur.

107. Rigsrevisionen har undersøgt, hvorledes overskud henholdsvis underskud på de erhvervsgymnasiale uddannelser fordeler sig på de 3 skoleformer. I **tabel 5** er dette belyst ved skoleformernes samlede resultat for aktiviteten i perioden 1996-1999.

Tabel 5. Overskud henholdsvis underskud på de erhvervsgymnasiale uddannelser fordelt på skoleform 1996-1999

	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----			
Handelsskoler	÷61,3	÷52,9	÷49,2	÷69,0
Tekniske skoler	3,3	8,8	13,7	1,7
Kombinationsskoler	÷6,5	÷4,3	÷4,1	÷7,9
I alt	÷64,5	÷48,4	÷39,6	÷75,2
Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.				

Det fremgår af tabellen, at der i årene 1996, 1997, 1998 og 1999 har været et samlet underskud på gennemførelsen af de erhvervsgymnasiale uddannelser på henholdsvis ÷65, ÷48, ÷40, og ÷75 mio. kr. Det er især handelsskolerne, der har haft underskud på uddannelsen. De tekniske skoler har et mindre overskud, mens kombinationsskolerne har et mindre underskud. Det løbende underskud for handelsskolernes vedkommende svarer til et årligt tab på ca. 1 mio. kr. pr. skole. Denne gennemsnitsbetragtning dækker over, at kun et fåtal af handelsskolerne har økonomisk balance på denne aktivitet, hvorimod et større antal skoler har årlige tab på betydeligt mere end gennemsnittet.

Knap 1/3 af handelsskolernes samlede aktivitet udgøres af den 3-årige hhx. Grundet det relativt store antal årselever på den 3-årige hhx har underdækningen på denne uddannelse en afgørende indflydelse på handelsskolernes økonomi. Det fremgår af Undervisningsministeriets "Takstefter-syn 2000", at der er et behov for en opjustering af taxametret, men at en eventuel taxameterjustering må ses i sammenhæng med de øvrige uddannelser på handelsskoleområdet. Den 3-årige hhx har givet underskud på handelsskolerne gennem en årrække. Ministeriet har ikke ønsket at justere taksterne bl.a. ud fra den betragtning, at den samlede ramme til skolerne skal fastholdes, hvorved en sådan justering nødvendigvis måtte afstedkomme tilsvarende nedjusteringer af andre takster. Hertil kommer, at ministeriet ligeledes skulle vurdere de enkelte skolers samlede økonomi, inden en taxameterjustering kunne foretages.

b. Enhedsomkostninger for udvalgte EUD-uddannelser

108. Rigsrevisionen har på tilsvarende måde som for de erhvervsgymnasiale uddannelser beregnet de gennemsnitlige enhedsomkostninger for udvalgte EUD-uddannelser. I det følgende er forholdet mellem de gennemsnitlige enhedsomkostninger og taxametertaksterne belyst for henholdsvis handelsskolerne, kombinationsskoler og de tekniske skoler på de udvalgte uddannelser.

Udvalgte EUD-uddannelser på handelsskoler og kombinationsskoler

109. I nedenstående **tabel 6** er vist beregnede enhedsomkostninger samt forskellen mellem enhedsomkostninger og taxametertakster for udvalgte EUD-uddannelser på handelsskolerne og kombinationsskolerne i perioden 1996-1999. Over- eller underdækningen er vist i procent af taxametertaksten.

Tabel 6. Enhedsomkostninger og over-/underdækning for udvalgte EUD-uddannelser på handelsskoler og kombinationsskoler 1996-1999

	Handelsskoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	----- Kr. -----							
Enhedsomkostninger¹⁾:								
Introduktion/brobygning	37.500	29.000	25.700	29.800	30.500	34.100	38.900	36.300
Kontoruddannelsen	36.300	35.900	57.600	²⁾	30.300	37.600	34.500	²⁾
Handelsskolernes grundforløb	30.300	31.200	32.900	35.300	29.400	32.700	34.500	33.900
Salgsassistent ³⁾	31.800	39.000	46.100	²⁾	41.000	59.300	21.200	²⁾
Informatikassistent.....	36.600	36.300	35.900	²⁾	-	-	-	²⁾
	----- % -----							
Over-/underdækning af taxametertaksterne^{1) 4)}:								
Introduktion/brobygning	0,4	22,4	32,7	22,6	18,9	8,7	÷2,0	5,6
Kontoruddannelsen	1,1	4,4	÷50,5	²⁾	17,3	0,0	9,9	²⁾
Handelsskolernes grundforløb	19,3	18,9	16,2	11,2	21,8	14,9	12,3	14,8
Salgsassistent ³⁾	13,4	÷3,8	÷20,3	²⁾	÷11,7	÷57,8	44,6	²⁾
Informatikassistent.....	17,5	20,0	22,5	²⁾	-	-	-	²⁾
¹⁾ Ved beregningen er ikke medtaget tillægstaxameter for voksenårselever eller fraregnet eventuelle skyggeårselever. ²⁾ Uddannelsen er afviklet i 1999. ³⁾ Salgsassistentuddannelsen har været gennemført på 4 tekniske skoler. Disse tal er ikke indregnet i tabellen. ⁴⁾ Underdækning udtrykkes som et negativt tal, overdækning som et positivt tal. Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.								

Det fremgår af tabellen, at for handelsskolernes vedkommende udviser enhedsomkostningerne en stigende tendens for kontoruddannelsen, handelsskolernes grundforløb og salgsassistent og en faldende tendens for uddannelserne introduktion/brobygning og informatikassistent. Den markante stigning i enhedsomkostninger for kontoruddannelsen i 1998 skyldes, at uddannelsen er afløst af handelsskolernes grundforløb. Den væsentligste uddannelse målt i antal årselever var handelsskolernes grundforløb. Enhedsomkostningerne er her steget med knap 17 %. I forhold til taxametertaksterne er der imidlertid stadig en markant overdækning på aktiviteten på godt 11 %.

På kombinationsskolerne udviser bevægelserne i enhedsomkostningerne ikke en klar tendens. Dette skyldes, at der bortset fra handelsskolernes grundforløb kun var ganske få årselever på de udvalgte uddannelser på denne skoleform. Enhedsomkostningerne for handelsskolernes grundforløb steg mere end taxametersatsen, hvilket har faldende overdækning som konsekvens. Det fremgår af tabellen, at bortset fra salgsassistentuddannelsen er der generelt tale om, at undervisningstaxametret giver skolerne en overdækning.

Udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler og kombinationsskolerne

110. Rigsrevisionen har i nedenstående **tabel 7** beregnet de gennemsnitlige vægtede enhedsomkostninger for de udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler og kombinationsskolerne i perioden 1996-1999.

Tabel 7. Enhedsomkostninger for udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler og kombinationsskolerne i perioden 1996-1999

	Tekniske skoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	----- Kr. -----							
Enhedsomkostninger¹⁾:								
Teknisk introduktionsforløb.....	38.700	41.100	42.300	45.800	43.700	47.500	46.000	48.200
Smedeuddannelsen.....	62.500	66.500	69.700	68.600	66.000	70.100	68.700	83.500
Maskinuddannelsen.....	64.300	68.900	72.500	73.000	104.800	117.700	134.400	116.100
Elektronik- og svagstrømsmek....	51.800	54.500	54.500	53.900	56.700	58.900	70.700	69.100
Auto- og autoelektroudd.	52.400	56.700	59.100	58.900	54.700	61.500	60.900	65.100
Træfagenes byggeuddannelse ...	50.400	51.800	52.700	53.200	55.600	53.000	54.300	56.400
Elektriker	53.900	56.200	57.200	58.500	71.600	73.000	62.900	59.400
Chauffør ²⁾	62.300	81.600	258.800	-	105.300	130.800	-	-
Landbrugsuddannelsen	57.200	62.500	66.800	69.700	-	-	-	61.300
Køkkenassistent	49.700	56.300	60.800	63.100	60.600	64.700	75.600	66.100
Kok og smørrebrødsjomfru	51.100	52.400	51.600	52.300	53.700	68.400	75.100	48.400
Frisør.....	44.400	46.900	46.500	48.100	-	-	-	-
Teknisk assistent	49.300	49.900	50.400	52.200	39.700	39.900	42.000	41.500
Præsentationskurser teknisk uddannelse.....	42.900	42.700	43.000	44.400	47.600	44.000	56.200	44.600
¹⁾ Ved beregningen er ikke medtaget tillægstaxameter for voksenårselever eller fraregnet eventuelle skyggeårselever. ²⁾ Den markante stigning i enhedsomkostningerne for chaufføruddannelsen i 1998 skyldes ifølge Undervisningsministeriet, at uddannelsen er under afvikling. Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.								

Det fremgår af tabellen, at der generelt set har været tale om stigende enhedsomkostninger for de udvalgte tekniske EUD-uddannelser på såvel de tekniske skoler som på kombinationsskolerne. I flere tilfælde har der været tale om markant stigende enhedsomkostninger. Dette gælder særligt landbrugsuddannelsen på de tekniske skoler, hvor stigningen udgør ca. 22 %, samt uddannelsen til køkkenassistent på tekniske skoler, hvor stigningen i enhedsomkostningerne har været på 27 %. Der har ligeledes været tale om markante stigninger i perioden i enhedsomkostningerne på maskinuddannelsen med henholdsvis ca. 14 % og ca. 11 % på de 2 skoletyper. Tilsvarende er enhedsomkostningerne ved auto- og autoelektrouddannelsen steget med henholdsvis 12 % og 19 % i den undersøgte periode.

111. I nedenstående **tabel 8** er vist forholdet mellem enhedsomkostninger og taxametertakster for de udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler og kombinations-

skolerne i perioden 1996-1999. Beregningen er foretaget som over- henholdsvis underdækning i procent af taxameteret.

Tabel 8. Gennemsnitlig over- eller underdækning for udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler og kombinationsskolerne i perioden 1996-1999

	Tekniske skoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
----- % -----								
Over-/underdækning af taxameter-taksterne^{1) 2)}:								
Teknisk introduktionsforløb	8,8	4,5	3,3	÷3,5	÷2,9	÷10,5	÷5,2	÷9,1
Smedeuuddannelsen	÷1,6	÷4,8	÷7,5	÷4,5	÷7,3	÷10,5	÷6,0	÷27,3
Maskinuddannelsen	÷4,6	÷8,6	÷11,8	÷11,3	÷70,4	÷85,3	÷107,4	÷77,0
Elektronik- og svagstrømsmek.	2,8	1,0	2,9	5,1	÷6,4	÷7,0	÷25,9	÷21,7
Auto- og autoelektrouddannelsen.....	1,7	÷2,9	÷5,3	÷3,6	÷2,7	÷11,6	÷8,5	÷14,6
Træfagernes byggeuddannelse.....	5,5	5,9	6,0	6,3	÷4,4	3,8	3,1	0,7
Elektriker.....	÷1,2	÷2,0	÷2,0	÷2,9	÷34,4	÷32,4	÷12,1	÷4,5
Chauffør ³⁾	11,2	÷13,0	÷251,2	-	÷50,3	÷81,1	-	-
Landbrugsuddannelsen.....	7,1	1,6	÷3,0	÷6,3	-	-	-	6,6
Køkkenassistent.....	6,7	÷2,1	÷8,4	÷11,0	÷13,7	÷17,3	÷34,8	÷16,3
Kok og smørrebrødsjomfru.....	4,1	4,9	8,0	7,9	÷0,8	÷24,2	÷33,9	14,8
Frisør	1,5	÷0,5	2,0	0,0	-	-	-	-
Teknisk assistent	÷9,2	÷6,8	÷6,1	÷8,6	12,0	14,5	11,6	13,7
Præsentationskurser teknisk uddannelse...	÷5,2	0,6	1,7	÷0,4	÷16,8	÷2,4	÷28,7	÷0,9
¹⁾ Underdækning udtrykkes som et negativt tal, overdækning som et positivt tal. ²⁾ Ved beregningen er ikke medtaget tillægstaxameter for voksenårselever eller fraregnet eventuelle skyggeårselever. ³⁾ Den markante underdækning for chaufføruddannelsen i 1998 skyldes ifølge Undervisningsministeriet, at uddannelsen er under afvikling. Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.								

Det fremgår af tabellen, at ca. 1/3 af de udvalgte EUD-uddannelser på de tekniske skoler konsekvent giver underdækning. De øvrige uddannelser udviser overdækning i nogle år og underdækning i andre år.

For kombinationsskolerne giver de fleste udvalgte uddannelser underdækning, mens kun uddannelsen teknisk assistent giver overdækning. Da der er tale om relativt få årselever, giver en stor procentvis underdækning på de udvalgte uddannelser dog ikke større underskud, end at resultatet er positivt for samtlige EUD-uddannelser, jf. **tabel 9** nedenfor.

112. Rigsrevisionen har undersøgt, hvorledes overskud henholdsvis underskud på EUD-uddannelserne fordeler sig på de 3 skoleformer. I nedenstående tabel 9 er dette illustreret ved det samlede resultat ved aktiviteten i perioden 1996-1999.

Tabel 9. Overskud henholdsvis underskud på EUD-uddannelserne fordelt på skoleform 1996-1999

	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----			
Handelsskoler	58,9	104,7	111,1	80,8
Tekniske skoler	25,9	13,3	3,1	19,3
Kombinationsskoler.....	÷0,4	0,7	1,1	8,1
I alt.....	84,4	118,7	115,3	108,2
Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.				

Det fremgår af tabellen, at skolerne i årene 1996, 1997, 1998 og 1999 har haft et samlet overskud på gennemførelsen af EUD-uddannelserne på henholdsvis 84, 119, 115 og 108 mio. kr. Handelsskolernes overskud er fra 1996 til 1999 steget med ca. 22 mio. kr., dvs. det gennemsnitlige overskud er steget fra ca. 1 mio. kr. til 1,5 mio. kr. pr. skole. Handelsskolernes grundforløb udgør langt den største del af de udvalgte EUD-uddannelser på handelsskolerne og kombinationsskolerne med ca. 14.000 årselever, hvorfor overdækningen på denne uddannelse bidrager markant til overdækningen på EUD-området. På finansloven for 1996 blev handelsskolernes grundforløb tildelt et taxameterløft på 4.600 kr. pr. årselev til kvalitetsforbedringer. Det er Undervisningsministeriets vurdering, at overdækningen fremkommer som en konsekvens af, at skolerne ikke i nævneværdig grad har udmøntet dette taxameterløft på uddannelsesaktiviteten.

Ses der på resultatet af samtlige tekniske EUD-uddannelser, fremkommer der et mindre overskud for de tekniske skoler. Overskuddet faldt fra 1996 til 1999 med ca. 7 mio. kr. Samlet set er der en bedre balance mellem taxametertakster og skolernes gennemsnitlige enhedsomkostninger på de tekniske skoler end på handelsskolerne.

Kombinationsskolernes resultat balancerer, idet der dog kan konstateres en stigning i overskuddet i 1999 til godt 8 mio. kr.

113. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at der kan være betydelige afvigelser mellem enhedsomkostningerne og taxametertaksterne. Der henvises i denne forbindelse til pkt. 75 i statsrevisorernes beretning nr. 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd. Det fremgår heraf, at ministeriet er enig med Rigsrevisionen i, at der på længere sigt ikke bør være forskelle mellem taxametrene størrelse og skolernes faktiske udgiftsforbrug på de enkelte uddannelser.

Undersøgelsen har endvidere vist, at der i den undersøgte periode har været flere tilfælde af stigende enhedsomkostninger, hvilket indikerer mindre produktiv opgavevaretagelse. Undervisningsministeriet understreger i denne forbindelse, at en isoleret stigning i enhedsomkostningerne ikke i sig selv kan tages som udtryk for faldende produktivitet eller effektivitet i opgavevaretagelsen. Udviklingen i skolernes enhedsomkostninger på de enkelte uddannelser må ses i sammenhæng med en lang række udefra kommende faktorer, der direkte og indirekte påvirker skolernes betingelser for at gennemføre undervisningen, fx overenskomstbetingede lønstigninger og arbejdstidsregler, prisstigninger, ændrede krav til uddannelserne i form af bekendtgørelsesændringer samt andre udefra kommende krav (miljøkrav, grønne afgifter, overvæltningensudgifter mv.) Samtidig har der i den omhandlede periode fra politisk side været et ønske om at give uddannelserne et kvalitetsløft gennem taxameterforhøjelser. Denne taxameterforhøjelse har skolerne udmøntet i kvalitetsforbedringer i form af mere udstyr, bedre materialer, lavere holdstørrelser osv. for de uddannelser, som skolerne vurderer har haft et efterslæb.

Rigsrevisionen skal fastholde, at enhedsomkostningerne for visse uddannelser er steget mere end taxametertaksterne, dvs. de afholdte omkostninger oversteg pris og lønstigningerne og reale ændringer i taxametertaksterne. Eksempelvis er enhedsomkostningerne for handelsskolernes grundforløb steget med knap 17 % i perioden 1996-1999, mens taxametret i samme periode er steget med knap 6 %. Tilsvarende er enhedsomkostningerne i samme periode for den 3-årige hhx steget med ca. 13 %, mens taxametret er steget med ca. 11 %.

Rigsrevisionen skal anbefale, at Undervisningsministeriet følger udviklingen i skolernes omkostninger, og at årsagerne til en given udvikling i omkostningsniveauet for-

klares og indgår i dokumentationen af de løbende takstjusteringer.

c. Taxametertaksterne set i forhold til enhedsomkostningerne

114. Rigsrevisionen undersøgte i forbindelse med skolebesøgene, i hvilket omfang skolernes udgifter tilpasses taxametertaksterne for de enkelte uddannelser. Skolernes praksis var ikke entydig, idet det bl.a. afhænger af skolens økonomiske situation, om man i tilfælde af takstændringer ændrer udgiftsniveauet på uddannelserne. Skolerne oplyste, at i budgetsituationen betragtes taxameterindtægterne som en helhed. Stigninger eller fald i de samlede indtægter indgår dermed i de overordnede strategiske overvejelser om udbud af uddannelser, tilpasning af skolens kapacitet samt krav til økonomisk resultat. Som udgangspunkt vil en ændring af det enkelte uddannelses-taxameter altså ikke nødvendigvis få indvirkning på de udgifter, der afholdes for den pågældende uddannelse. Denne opfattelse gør sig især gældende på økonomisk stærke skoler med gunstig soliditets- og likviditetsudvikling. På disse skoler vil det være den lokale uddannelsessituation, der afgør, om justeringer i udgiftsniveauet skal finde sted. Samtidig vil overvejelser om skolens konkurrencesituation spille ind.

115. Ved drøftelserne af taxametersystemet med erhvervsskolerne under skolebesøgene blev ”gynger og karusel”-princippet flere gange nævnt fra skolernes side. Princippet anvendes i dagligdagen til at omtale det forhold, at enhedsomkostningerne og taxametret har udviklet sig forskelligt igennem årene for visse uddannelser. Underskuddet på visse uddannelser må dækkes ind via overskud på andre uddannelser. Som det fremgår ovenfor, har eksempelvis de fleste handelsskoler store underskud i forbindelse med gennemførelse af de erhvervsgymnasiale uddannelser. For disse skoler er det derfor afgørende for skolens økonomi, at man kan dække underskuddet via andre overskudsgivende aktiviteter på skolen. Det var flere skolars opfattelse, at taxametrene i højere grad bør afspejle skolernes udgifter i forbindelse med de enkelte uddannelser. Det er Undervisningsministeriets vurdering, at fx overdækningen på handelsskolernes grundforløb som nævnt fremkommer som en konsekvens af, at skolerne ik-

ke i nævneværdig grad har udmøntet dette taxameterløft på uddannelsesaktiviteten. Efter Rigsrevisionens opfattelse er der fra skolernes side tale om en manglende reaktion på ændringer i taxameterstørrelsen, hvilket svækker Undervisningsministeriets muligheder for prioritering og styring ved takstændringer.

Rigsrevisionen skal anbefale, at ministeriet hyppigere gennemfører systematiske taksteftersyn, samt at der som en del af taxametersystemet indføres procedurer, som på basis af taksteftersynene sikrer en hurtig justering af taxametrene i såvel opad som nedadgående retning.

116. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at skolerne som en del af den lokale interne budgetproces og den løbende kontrol, beregner de enkelte uddannelsers økonomiske resultater. Skolerne holder sig også orienteret om de beregninger af skolernes økonomi, som foretages af de respektive skoleforeninger og er derigennem godt orienteret om, hvor man resultatmæssigt befinder sig sammenholdt med de øvrige skoler. Skolerne er også meget bevidste om de parametre, der er afgørende for produktiviteten, fx udviklingen i holdstørrelser og lærertimeforbrug etc. Rigsrevisionens gennemgang har imidlertid ikke vist, at der som et led i den økonomiske styring på de enkelte skoler i større omfang udarbejdes egentlige systematiske produktivitetsanalyser for de enkelte uddannelser og for skolerne som helhed.

Ministeriet udgiver en årlig publikation, "Erhvervsskolernes økonomi", hvori der rapporteres om udviklingen i årselever og i skolernes økonomi, såvel pr. uddannelse som samlet pr. skoletype. Den senest udkomne publikation vedrører året 1997 og blev tilsendt Rigsrevisionen i august 1999. Udgivelsen af publikationen for året 1998 er forsinket. Ministeriet udarbejder imidlertid ikke egentlige produktivitetsanalyser pr. uddannelse eller på skoleniveau, men har gennemført taksteftersyn. "Taksteftersyn 2000" indeholder analyser af udvalgte uddannelsers økonomi samt konklusioner og anbefalinger vedrørende takstfastsættelsen. Fællesudgiftsområdet er dog ikke omfattet af taksteftersynet.

B. Fællesudgifter og fællestaxametret

117. Fællestaxametret er et tilskud til dækning af skolernes udgifter til ledelse, administration og bygningsdrift

samt udvikling og markedsføring og andre udgifter, der er fælles for skolen eller ikke hensigtsmæssigt kan fordeles på de enkelte uddannelser. Fællesudgiftstaxametret har i den undersøgte periode kun omfattet skolernes heltidsuddannelser. Da der på erhvervsskolerne gennemføres arbejdsmarkedsuddannelser, der finansieres med tilskud fra Arbejdsministeriet, er indtægter og udgifter fra denne aktivitet medtaget i undersøgelsen af erhvervsskolernes fællesudgifter og fællestaxameterindtægter.

Formålet med dette afsnit er at undersøge, i hvilket omfang fællestaxametrene dækker fællesudgifterne på erhvervsskolerne.

Skolernes resultater på fællesområdet

118. Rigsrevisionen har undersøgt skolernes samlede udgifter til de formål, der dækkes af fællestaxametret i perioden 1996-1999. Rigsrevisionen har endvidere beregnet de samlede fællestaxameterindtægter samt resultatet på fællesområdet.

De udgifter, der dækkes af bygningstaxameteret, dvs. til skolernes erhvervelse og opretholdelse af lokaler, bygninger og arealer samt skolernes finansieringsudgifter og ekstraordinære udgifter, er ikke medtaget i beregningerne. Endelig er udgifter til modtagefunktion samt forsøgs- og udviklingsprojekter ikke medtaget i beregningerne, idet disse udgifter er dækket af særlige taxametre eller projektbevillinger. De undersøgte fællesudgifter og tilsvarende fællestaxameterindtægter samt resultat fremgår af nedenstående **tabel 10**.

Tabel 10. Erhvervsskolernes samlede fællesomkostninger, fællestaxameterindtægter samt resultat på fællesområdet for 1996-1999

	Handelsskoler				Tekniske skoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
	----- Mio. kr. -----											
Fællesomkostninger ¹⁾	612,4	676,5	765,0	773,2	920,4	953,2	1.013,9	1.035,6	62,1	71,0	81,3	173,5
Fællestaxameterindtægter ²⁾	465,2	474,0	529,7	472,3	702,3	688,2	757,8	698,6	53,1	54,9	59,2	127,6
Resultat	±147,2	±202,5	±235,3	±300,9	±218,1	±265,0	±256,1	±337,0	±9,0	±16,1	±22,1	±45,9
¹⁾ Finansieringsudgifter og ekstraordinære udgifter er ikke indregnet. ²⁾ Bygningstaxameterindtægter er ikke indregnet.												
Kilde: Undervisningsministeriets centrale økonomistyrings- og studieadministrative edb-system.												

Det fremgår af tabellen, at skolerne generelt set har et markant og stigende underskud på fællesområdet. Tabellen illustrerer den overordnede ubalance i taxametersystemet, som bl.a. betyder, at underskuddet på fællesområdet nødvendigvis må dækkes ind via overskud på uddannelserne, hvis en skole vil opnå et samlet positivt resultat. En af årsagerne til underskuddet er dog af konteringsmæssig karakter, idet der ikke ydes et særligt fællestaxametertilskud til de kursusaktiviteter, som skolerne gennemfører efter lov om åben uddannelse. I stedet er der indregnet et bidrag til fællesudgifter i uddannelsestaxametret. Dette bidrag bogføres ikke under fællesområdet, men på de pågældende uddannelser. Handelsskolerne har i udpræget grad udnyttet undervisningsfaciliteterne til at udbyde aktiviteter under åben uddannelse. Dette har forøget udnyttelsesgraden af skolernes kapacitet og givet skolerne et økonomisk provenu, der har kunnet dække underskuddet på fællesområdet. I flere tilfælde har overskuddet på aktiviteter under åben uddannelse givet skolerne mulighed for at udvide og forbedre undervisningsfaciliteterne. De tekniske skolers undervisningslokaler er i nogen grad indrettet specielt til de enkelte undervisningsspecialer, hvorfor der ikke er de samme muligheder for at udnytte lokalerne til åben uddannelse som for handelsskolerne.

119. Undervisningsministeriet oplyste i statsrevisorernes beretning 15/97 om erhvervsskolernes ændrede økonomiske adfærd, at underskuddet på fællesaktiviteterne for en stor dels vedkommende er et resultat af de nuværende konteringsregler, idet bl.a. deltagerbetalingen på åben uddannelse konteres på undervisningsformålet, selv om deltagerbetalingen desuden skal dække andele af fællesudgifter og bygningsudgifter. Ministeriet oplyste i denne forbindelse, at de arbejder på at ændre regnskabsinstruksen, så overskud og underskud på hvert af hovedformålene bliver reelle og ikke har en ren konteringsteknisk årsag.

120. Tilskud til fællesområdet har som nævnt hidtil været indregnet i uddannelsestaxametrene for åben uddannelse.

Undervisningsministeriet har om årsagerne til, at man valgte denne løsning i stedet for at yde et særligt fællestaxameter til disse uddannelser, oplyst, at ministeriet fandt det vanskeligt at tage stilling til, hvor stor en andel af fæl-

lesudgifterne der skulle finansieres af deltagerbetaling. Der skulle i den forbindelse tages stilling til spørgsmål som fx, om uddannelserne skulle have en ligelig dækningsgrad, eller om den skulle være differentieret, som det gælder for taxameteret for åben uddannelse i dag. Endelig skønnede man, at en efterfølgende kontrol af i hvilken udstrækning forudsætningerne holdt, ville blive meget vanskelig. Ministeriet ønskede endvidere en enkel takststruktur. Da et fællesudgiftstaxameter ville skulle reduceres for den del af udgifterne, som deltagerbetalingen forudsattes at dække, ville der blive tale om temmelig små beløbsstørrelser. Dette ville ifølge ministeriet ikke være helt i overensstemmelse med det overordnede princip om en enkel og overskuelig takststruktur med betydelige spring mellem takstniveauer. En opdeling i 2 taksttyper bestående af relativt små beløbsstørrelser ville ifølge ministeriet ligeledes i højere grad invitere til diskussioner med skolerne i forbindelse med takstfastsættelse.

Rigsrevisionen har som et led i undersøgelsen konstateret ét eksempel på, at ministeriet har opdelt en samlet taxametertakst i sine bestanddele. Taxametertilskud til skolepraktik, der indtil 1. januar 1998 blev ydet som en samlet takst til dækning af henholdsvis undervisningsudgifter, fællesudgifter og bygningsudgifter. Årsagen til, at taxameteret blev fastsat med en samlet takst, var, at skolepraktikordningen blev anset for en midlertidig ordning. Det samlede taxameter blev pr. 1. januar 1998, da ordningen blev permanent, opdelt i særlige takster for hver af de 3 områder pr. uddannelse. Ministeriet anfører, at opdelingen blev foretaget for at skabe større sammenhæng mellem det udbetalte tilskud og skolernes faktiske fordeling af udgifterne.

Rigsrevisionens bemærkninger

Efter Rigsrevisionens opfattelse bør ministeriet forbedre kvalitetskontrollen af de regnskabsdata, skolerne indsender til ministeriet.

Rigsrevisionen har konstateret, at der på flere områder er markante og over tid systematiske forskelle på taxametertaksterne og skolernes faktiske gennemsnitlige enhedsomkostninger ved gennemførelse af aktiviteterne.

Rigsrevisionen finder, at der for de uddannelser, hvor der er vedvarende og væsentlige forskelle mellem taxametertaksterne og de faktiske enhedsomkostninger med deraf følgende over-/underdækning, er taksterne fastsat på et

urealistisk niveau og har derfor meget ringe styringsværdi. Styringsværdien forringes yderligere af, at Undervisningsministeriet ikke systematisk beregner og vurderer de faktiske enhedsomkostninger på alle uddannelser.

Rigsrevisionen konstaterer endvidere, at takstændringer ikke synes at blive omsat i ændrede prioriteringer og dermed ændrede enhedsomkostninger på skolerne som helhed. Undervisningsministeriets muligheder for målrettet styring og prioritering ved takstændringer er derfor begrænsede.

Rigsrevisionens undersøgelse har videre vist, at der for flere af de udvalgte uddannelser har været stigende enhedsomkostninger i den undersøgte periode inden for såvel det erhvervsgymnasiale område som EUD-uddannelserne. Disse tilfælde af stigende enhedsomkostninger indikerer, at taxameterstyringen ikke har sikret en produktiv opgavevaretagelse på erhvervsskolerne. Rigsrevisionen finder det i den forbindelse utilfredsstillende, at ministeriet ikke selv til brug for den overordnede styring løbende foretager beregninger af produktiviteten for erhvervsskolernes uddannelser, idet Undervisningsministeriet i 1989 i et aktstykke over for Folketingets Finansudvalg har oplyst, at der med bevilningen af midlerne til et centralt økonomistyringssystem til styring af erhvervsskoleområdet ville være mulighed for at foretage produktivitetmålinger.

Efter Rigsrevisionens opfattelse bør Undervisningsministeriet systematisk og konsekvent gennemføre takstefter-syn hyppigere og som en del af taxametersystemet indføre procedurer, som på basis af takstefter-synene sikrer, at der ikke er væsentlige og vedvarende ubalancer mellem taxametrene og de gennemsnitlige enhedsomkostninger. Rigsrevisionen har konstateret, at der endnu ikke er gennemført takstefter-syn på fællesområdet. Rigsrevisionen finder det derfor velbegrundet, at der snarest iværksættes et takstefter-syn på dette område, herunder at Undervisningsministeriet undersøger skolernes anvendelse af fællestaxameterbevillingerne.

VI. Undervisningsministeriets faglige styring på erhvervsskoleområdet

121. Formålet med dette kapitel er at gennemgå og vurdere den del af Undervisningsministeriets faglige styring, der omhandler dels Undervisningsministeriets sikring og udvikling af kvaliteten i uddannelserne på erhvervsskoleområdet, dels Undervisningsministeriets opfølgning på uddannelsernes resultater.

Rigsrevisionen har ikke gennemført en selvstændig undersøgelse af de forskellige faglige og lokale udvalgs roller, da det er ministeriets faglige styring, der er i fokus i denne undersøgelse. Det er Rigsrevisionens opfattelse, at ministeriet uanset nedsættelsen af råd og udvalg har det overordnede ansvar for styringen på erhvervsskoleområdet og dermed ansvaret for tilvejebringelsen af styringsrelevant information med hensyn til de faglige resultater på erhvervsskoleområdet.

Rigsrevisionen har i vurderingen af undersøgelsens resultater været opmærksom på, at de 2 uddannelsesområder, EUD-uddannelser og erhvervsgymnasiale uddannelser, er reguleret af forskellige regelsæt, der indebærer forskellige frihedsgrader og forskellige krav om inddragelse af formelle interessenter, typisk arbejdsmarkedets parter i faglige udvalg, lokale uddannelsesudvalg og Erhvervsuddannelsesrådet. De forskellige regelgrundlag betyder, at ministeriets faglige tilsyn på det erhvervsgymnasiale område kan være forholdsvis intensivt, mens det på EUD-området må være forholdsvis ekstensivt.

Rigsrevisionens opfattelse er, i overensstemmelse med Erhvervsuddannelsesrådet statusrapport fra 1996, at ministeriet, trods den større inddragelse af arbejdsmarkedets parter på EUD-området, har en generel pligt til at føre tilsyn med skolernes virksomhed og derved medvirke til, at skolerne ikke alene følger reglerne, men også tilbyder undervisning af høj kvalitet. Undervisningsministeriet har også pligt til at yde fx pædagogisk vejledning, der kan bidrage til, at skolerne udvikler sig og lever op til deres formål. Erhvervsuddannelsesrådets statusrapport blev udarbejdet i 1996 på opfordring af undervisningsministeren og omhandler status vedrørende erhvervsuddannelsessystemet med kvalitetsvurdering som det bærende element.

122. Til vurdering af ministeriets varetagelse af det overordnede ansvar for den faglige styring og herunder resultatopfølgning, har Rigsrevisionen undersøgt,

- hvilke kvalitetssikringsinstrumenter Undervisningsministeriet benytter sig af med henblik på at sikre en tilfredsstillende kvalitet af erhvervsskolernes uddannelser,

- hvilke kvalitetsfremmende initiativer Undervisningsministeriet har iværksat på erhvervsskoleområdet, og hvordan ministeriet har administreret disse,
- hvordan Undervisningsministeriet foretager resultatopfølgning på erhvervsskoleområdet med henblik på tilvejebringelse af styringsrelevant information,
- med hvilken kvalitet og effektivitet udvalgte uddannelser på erhvervsskolerne gennemføres.

123. Rigsrevisionens undersøgelse af ministeriets faglige styring har været afgrænset til følgende udvalgte uddannelser på erhvervsskolerne: de studieforberevende erhvervsgymnasiale uddannelser hhx og htx og de erhvervs-kompetencegivende EUD-uddannelser. Undersøgelsen har ikke omfattet erhvervsskolernes udbud af dels andre ungdomsuddannelser som erhvervsgrunduddannelser, den fri ungdomsuddannelse, uddannelser på fodterapeutskolen og økonomaskolen, landbrugsuddannelser, dels korte videregående uddannelser og uddannelser udbudt under åben uddannelse.

124. Undersøgelsen bygger på data fra Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse til handelsskoler, tekniske skoler og kombinationsskoler. Desuden har Rigsrevisionen gennemgået forskelligt sagsmateriale indhentet i Undervisningsministeriet og hos de besøgte erhvervsskoler. Endeligt har Rigsrevisionen til brug for måling af udvalgte uddannelsers kvalitet og effektivitet modtaget forskelligt statistisk materiale fra Undervisningsministeriet samt indgået aftale med analyseinstituttet IFKA om en undersøgelse af af-tagertilfredsheden med erhvervsskolernes dimittender.

A. Kvalitetssikring og kvalitetsudvikling på erhvervsskoleområdet

125. Formålet med dette afsnit er at undersøge og vurdere, hvordan ministeriet har arbejdet med at sikre og udvikle kvaliteten i uddannelserne. Rigsrevisionen har undersøgt, hvilke kvalitetssikringsinstrumenter og kvalitetsfremmende tiltag ministeriet har gjort brug af, og hvordan ministeriet har administreret disse instrumenter og tiltag.

126. Kvalitetssikring af uddannelserne sker bl.a. gennem udstedelse af uddannelseslove og -bekendtgørelser samt partssystemet, jf. kap. III. Gennem partssystemet sker udvikling af uddannelsernes faglighed via indstillinger og råd fra henholdsvis Erhvervsuddannelsesrådet, de faglige udvalg og de lokale uddannelsesudvalg. Derudover består Undervisningsministeriets instrumenter til kvalitetssikring på erhvervsskoleområdet af eksamens-/prøvesystemet, ministeriets krav til lærernes kvalifikationer samt ministeriets faglige og pædagogiske tilsyn og vejledning. Nedenstående skema illustrerer ministeriets mere direkte styring af forhold ved det erhvervsgymnasiale område og EUD-området.

Skema 3. Kvalitetssikringsinstrumenter på erhvervsskoleområdet

	EUD	Hhx/Htx
Eksamen:		
Prøve/eksamensregler.....	C/F/I	C(U)
Beskikkelse af censorer.....	F og I	C
Lærerkvalifikationer:		
Krav til kvalifikationer	C(U)	C
Krav til efteruddannelse	I	I
Fagligt tilsyn og vejledning:		
Pædagogisk tilsyn.....	C	C
Institutionsundersøgelser og -besøg.....	--	--
Rådgivning (pædagogisk, ledelse mv.).....	C og I	C og I
Ledelsesinformationssystemer/nøgletal....	C	C
Anmærkning:		
C = Centralt (Folketinget, undervisningsministeren, Undervisningsministeriet)		
I = Institutionsniveau (skolebestyrelser mv.)		
D/C = Decentral konkretisering inden for centralt fastsatte rammer		
I/C = Konkretisering på institutionsniveau inden for centralt fastsatte rammer		
U = Efter indstilling fra et råd eller udvalg med ekstern repræsentation		
F = Lokale uddannelsesudvalg, faglige udvalg mv.		
-- = Ingen regler		
Kilde: Undervisningsministeriet mfl. "Kvalitet i uddannelsessystemet" 1998.		

Skema 3 viser, hvor opgaverne med hensyn til kvalitetssikringsinstrumenterne er placeret på erhvervsskoleområdet. Fx er det skolernes opgave at stille krav til efteruddannelse af lærerne, mens det er ministeriets ansvar at føre pædagogisk tilsyn. Skemaet viser også, at der er forskel mellem EUD-uddannelser og de erhvervsgymnasiale uddannelser, hvad angår beskikkelse af censorer.

a. Fagligt tilsyn og vejledning

127. Ifølge § 4 i lov om erhvervsskoler fører undervisningsministeren tilsyn med og vejleder erhvervsskolerne og kan indhente oplysninger om uddannelserne, eleverne, lærerne og institutionens drift i øvrigt til brug ved dette tilsyn. Dette tilsyn giver ministeren en beføjelse og en pligt til at holde sig underrettet om udviklingen på området og til at udtale sin vejledende mening om forholdene på området. Tilsynet giver således undervisningsministeren en pligt til at overvåge og vejlede skolerne og gribe ind i forhold til skolers eventuelle overtrædelse af regler om undervisningen.

Den faglige tilsyns- og vejledningsfunktion, som udøves af Undervisningsministeriet på erhvervsskoleområdet, varetages hovedsageligt ved hjælp af fagkonsulenter. Tilsyns- og vejledningsfunktionen er herudover et supplement og en støtte til skolernes ledelse, som spiller en vigtig rolle for udviklingen af den faglige kvalitet.

Ministeriets vejledning sker endvidere gennem spredning af resultater og erfaringer. På EUD-området er der i perioden 1996-1999 udgivet godt 30 publikationer om året. Omkring 30 % har været henvendt til skolernes ledelse, resten af publikationerne har været henvendt til skolens øvrige personale, primært det pædagogiske personale. Antallet af udgivne publikationer skal ses i forhold til, at der på EUD-området er mere end 90 selvstændige uddannelser.

Med hensyn til regeludstedelse og information har ministeriet oplyst, at den daværende erhvervsskoleafdeling siden 1992 systematisk har informeret skolerne om nye regler gennem nyhedsbrevet "ESA informerer".

128. Undervisningsministeriet opererer på det erhvervs-gymnasiale område med 4 typer af tilsyn: stikprøvetilsyn, kampagner, løbende tilsyn på baggrund af karakterudskrifter og tilsyn efter behov på baggrund af elevklager. Ministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at tilsynsopgaven er blevet opprioriteret gennem de sidste 3-4 år. Ministeriet vurderer skolerne ud fra en bedømmelse dels af overholdelse af regler for uddannelserne, fx timetal og lærer kvalifikationer, dels af resultater, fx frafald og karakterer. For hhx udvælges hvert skoleår 12 tilfældige besøgs-skoler, som gennemgås efter en ensartet tilsynsmodel, der blev fastlagt i Uddannelsesstyrelsen i efteråret 1998. For

htx gennemførtes for skoleåret 1997-1998 10 skolebesøg med fokus på skolernes overholdelse af reglerne for uddannelsen. Denne besøgsrunde er bl.a. brugt i forbindelse med evalueringen af htx i skoleåret 1998-1999. Der foreligger ikke planer for turnusprægede besøgsrunder på linje med hhx, men der bruges systematiske tilsynsrunder i forbindelse med reformer. Ministeriet har oplyst, at ministeriet i øjeblikket arbejder på at udvikle og iværksætte et "helhedstilsyn", som dækker både økonomi, jura, faglighed og pædagogik.

129. Ministeriet har på EUD-området foretaget tilsynsbesøgene på en mere ad hoc-præget facon. Ministeriet har oplyst, at der i tilsynsarbejdet lægges vægt på, at tilsynet ikke kun har en kontrolfunktion, men at tilsynet kan fungere som en vejledning af og for skolerne. Det fagligt-pædagogiske tilsyn med EUD er senest beskrevet af den daværende erhvervsskoleafdeling i "ESA's tilsyn og vejledning" fra 1997 om gennemgang af tilsyn med EUD. Der skelnes her mellem tilsynsbesøg, skrivebordstilsyn og skolebesøg med henblik på erfaringsopsamling.

Ministeriet har oplyst, at der som et led i ministeriets koordinering af uddannelsessektorerne fx er etableret et særligt fokusområde på tværs i Uddannelsesstyrelsen, hvor opgaven bl.a. vil være at udvikle redskaber til brug for koordinering af styrelsens samlede tilsynsopgave på alle uddannelsesområder fremover.

Skolernes vurdering af Undervisningsministeriets tilsyn og vejledning

130. Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har vist, at der på erhvervsskolerne er en meget positiv holdning til Undervisningsministeriets løbende fagligt-pædagogiske tilsyn. Undersøgelsen har vist, at knap halvdelen af skolerne gav udtryk for en positiv holdning, og ca. 30 % af skolerne gav udtryk for en delvis positiv holdning til ministeriets løbende fagligt-pædagogiske tilsyn. Den mest positive holdning er kommet til udtryk for de tekniske skolers vedkommende i forhold til tilsynet med htx.

Undersøgelsen har samtidig vist, at en del af skolerne mener, at ministeriets fagligt-pædagogiske tilsynsbesøg finder sted for sjældent. For EUD-uddannelserne har 41 % af skolerne svaret, at ministeriets fagligt-pædagogiske til-

synsbesøg finder sted for sjældent. For htx har 29 % af de tekniske skoler givet udtryk for denne holdning. Den største tilfredshed med hyppigheden af ministeriets fagligt-pædagogiske tilsynsbesøg er registreret for hhx, hvor kun 12 % af handelsskolerne mener, at besøgene foretages for sjældent, mens de resterende 88 % af handelsskolerne finder tilsynshyppigheden passende.

131. Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har også af-dækket erhvervsskolernes vurdering af Undervisningsministeriets opgavevaretagelse med hensyn til ministeriets informations- og vejledningsarbejde. Undersøgelsen har vist, at 49 % af erhvervsskolerne, heraf 57 % af handelsskolerne og 46 % af de tekniske skoler, finder, at rettidigheden af Undervisningsministeriets informations- og vejledningsarbejde i forbindelse med ændringer i uddannelseslove og -bekendtgørelser enten er utilfredsstillende eller meget utilfredsstillende. 34 % af erhvervsskolerne er delvis tilfredse hermed, og kun 16 % af erhvervsskolerne er tilfredse med ministeriets informations- og vejledningsarbejde i forbindelse med ændringer i uddannelseslove og -bekendtgørelser.

132. En del skoler har i spørgeskemaet kommenteret, at ministeriet er for langsom til at udsende nye regler og bekendtgørelser til skolerne i forbindelse med uddannelsesændringer. Ifølge skolerne bevirker dette forhold, at en del af skolens planlægning hviler på et ukendt grundlag med ressourcspild som resultat. I sammenhæng hermed har spørgeskemaundersøgelsen vist, at ca. 40 % af skolerne finder, at der er foretaget for mange ændringer af EUD-uddannelserne, mens hver tredje skole finder, at der er foretaget for mange ændringer af htx-uddannelsen.

Rigsrevisionens undersøgelse har samtidig vist, at mere end 80 % af skolerne tilkendegav, at anvendeligheden af Undervisningsministeriets informations- og vejledningsarbejde i forbindelse med ændringer i uddannelseslove og -bekendtgørelser enten er delvis tilfredsstillende eller tilfredsstillende. Generelt vurderer 57 % af skolerne, at Undervisningsministeriet udsender for mange publikationer til skolerne. Ingen af skolerne finder, at ministeriet udsender for få publikationer, men en del af skolerne har i spørgeskemaundersøgelsen oplyst, at de har brug for oplysninger, som ministeriet ikke giver information og vejledning om.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionens undersøgelse af Undervisningsministeriets fagligt-pædagogiske tilsyn har vist, at der kun for de erhvervsgymnasiale uddannelser findes en egentlig og systematisk procedure for gennemførelse af tilsynsbesøg på erhvervsskolerne. På EUD-området foregår tilsynet mere ad hoc-præget.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at ministeriet bør tilrettelægge et mere systematisk fagligt-pædagogisk tilsyn på EUD-området, som sætter ministeriet i stand til løbende at vurdere udviklingen på skolerne. Rigsrevisionen finder det derfor tilfredsstillende, at ministeriet har oplyst, at der arbejdes på at udvikle og forbedre det fagligt-pædagogiske tilsyn for hele Undervisningsministeriets område.

Rigsrevisionen konstaterer, at mere end halvdelen af handelsskolerne og knap halvdelen af de tekniske skoler finder rettidigheden af ministeriets oplysninger og vejledning i forbindelse med uddannelsesændringer utilfredsstillende. Rigsrevisionen konstaterer samtidig, at mere end halvdelen af skolerne finder, at ministeriet udsender for mange publikationer til skolerne. Rigsrevisionen skal anbefale, at det overvejes om ministeriets information og vejledning på erhvervsskoleområdet er rettidig og relevant i forhold til at sikre og udvikle uddannelsernes kvalitet.

b. Q-strategien for erhvervsskoleområdet

133. Undervisningsministeriet iværksatte i 1995 projektet ”Q-strategi for erhvervsskolerne” med henblik på at skabe et grundlag for en systematisk kvalitetsudvikling og resultatvurdering i hele erhvervsskolesektoren, jf. ”Q-90 projektet”, Undervisningsministeriet 1999. Projektet bestod af 8 delelementer:

- A. Skolernes løbende interne kvalitetsudvikling og evaluering af egen virksomhed
- B. Uddannelsesstatistik
- C. Systematisk ledelsesinformationssystem
- D. Supplerende kvalitetskriterier til specifikke områder/formål/indsatser
- E. Erhvervsskoleafdelingens tilsyn med og vejledning af skolerne
- F. Forsøgs- og udviklingsarbejde
- G. Analyse- og prognosearbejde, områdevurderinger og systemevalueringer
- H. Regnskabsanalyser.

134. Q-strategien omfattede hele erhvervsskolesektoren. Element A omhandlede skolerne, mens elementerne B-H fokuserede på Undervisningsministeriet. Rigsrevisionens gennemgang af Q-strategien har vist, at Q-strategiens elementer B-H efter omstruktureringen er placeret i henholdsvis Institutionsstyrelsen og Uddannelsesstyrelsen.

135. Folketingets Finansudvalg tiltrådte ved Akt 97 4/12 1996 en bevilling på 90 mio. kr. til Q-strategiens element A. Dette kvalitetsudviklingsprojekt fik betegnelsen Q-90. Q-90 havde til formål at basere erhvervsskolernes løbende interne kvalitetsudvikling og selvevaluering på anvendelse af systematiske metoder og værktøjer. Aktstykket angav, at den enkelte skole på baggrund af dokumentation for udført kvalitetsarbejde kunne ansøge om tilskud fra puljen. Undervisningsministeriet fastlagde på denne baggrund de nærmere rammer for vurderingen af dokumentationen for skolernes kvalitetsarbejde. Q-90-projektets krav til skolerne omfattede, at skolen udarbejdede en lokal kvalitetsplan inden for hvilken, der skulle udformes en lokal spørgeramme, at skolerne kunne dokumentere, at kvalitetsplanen var vedtaget og implementeret og endelig at indsende en status og evalueringsrapport samt en kvalitetsplan inden den 1. december 1997. Efter ministeriets vurdering og godkendelse af rapporterne har ministeriet udbetalt tilskuddet til skolerne.

136. Størrelsen af tilskud til de enkelte skoler varierede meget og lå mellem 2,7 mio. kr. og 155.000 kr. afhængig af skolestørrelse og udbud af uddannelser. Q-90-projektet var rettet mod 4 indsatsområder: ledelsesfunktionen, skolemiljø, personaleudvikling og udstyrsforhold. Skolerne blev orienteret om retningslinjerne for Q-90-projektet og udarbejdede deres kvalitetsplaner fra forår 1997 til udgangen af 1997. Ministeriets vejledningsmateriale gav anledning til forståelsesproblemer på skolerne, hvorfor en præcisering af vejledningsmaterialet blev udsendt i august 1997.

Ministeriet udsendte efter projektets afslutning en revideret Q-spørgeramme og afholdt en konference i 1998 med deltagelse af erhvervsskolerne og har herigennem opfordret skolerne til at arbejde videre med Q-spørgerammen og fortsætte og udvide kvalitetsudviklingsindsatsen.

Efter Q-90-projektets afslutning er skolernes rapporter blevet inddraget som baggrundsmateriale i forbindelse med fagkonsulenternes tilsynsbesøg på skolerne på både EUD-området og det erhvervsgymnasiale område. Endelig har ministeriet oplyst, at det bidrager ved at støtte skolernes uformelle samarbejde mellem de medarbejdere på skolerne, der har ansvaret for det lokale kvalitetsarbejde.

137. Ministeriet gjorde status over Q-90-projektet i publikationen "Q-90 projektet" fra 1999. Denne opfølgning var baseret på en gennemgang og sammenfatning af de i 1997 godkendte rapporter, hvor skolerne havde angivet planer for det videre kvalitetsarbejde. Sammenfatningen viste, at hovedparten af skolerne havde valgt at arbejde med kendte kvalitetskoncepter, fx ISO 9000, TQM, EQA (kvalitetsprisen for den offentlige sektor). Ca. 1/4 af skolerne valgte at udforme eget koncept.

På baggrund af denne gennemgang har ministeriet vurderet, at de større skoler generelt har arbejdet med større krav til kvalitetsarbejdet end de mindre skoler. Det er ministeriets vurdering, at de større skolars rapporter er præget af større detaljeringsgrader og en udstrakt grad af tilpasning af den centrale spørgeramme til lokale behov. Ministeriet har vurderet, at Q-90-projektet har medvirket til en mere positiv holdning til at arbejde mere systematisk med kvalitet. Endelig har ministeriet vurderet, at der i gennemgangen af skolernes rapporter er eksempler på, at skolerne har opremset en række værktøjer, som de anvender eller vil anvende, men at der ofte savnes en nærmere angivelse af faste tidsintervaller for anvendelsen og opfølgning på resultaterne.

Ministeriets opfølgning var ikke rettet mod effekterne af de igangsatte og planlagte aktiviteter.

Endelig har Undervisningsministeriet i publikationen "Q-90 projektet" vurderet, at indsatsområderne i Q-90-projektet udgør rammerne for, "at en skole kan præstere en høj kvalitet i sine aktiviteter", og at det anses for centralt i fortsættelsen af Q-90-processen, "at opmærksomheden nu i højere grad retter sig mod selve undervisningssituationen". Således var Q-90-projektet hovedsagelig rettet mod kvalitetsudvikling på institutionsniveau.

Skolernes vurdering af Q-90-projektet

138. Rigsrevisionen har gennem besøgsrunden og spørgeskemaundersøgelsen undersøgt skolernes holdninger til Q-90-projektet og ministeriets rolle i forbindelse hermed.

Undersøgelsen har overordnet vist, at skolerne har været tilfredse med ministeriets rolle i Q-90-projektets afvikling. Således har 80 % af skolerne erklæret sig enige eller delvist enige i, at Q-spørgerammen har været et anvendeligt værktøj, og 78 % har erklæret sig enige eller delvist enige i, at ministeriet har givet en god tilbagemelding på den indsendte dokumentation. 68 % af skolerne fandt projektets tidsramme rimelig, hvilket dog dækker over forskelle mellem tekniske skoler og handelsskoler, idet 40 % af de tekniske skoler ikke finder, at tidsrammen for projektet var rimelig.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at 97 % af skolerne fandt, at oplægget til projektet var omfattende. På baggrund af besøgsrunden er det Rigsrevisionens indtryk, at skolernes kvalitetsudviklingsplaner har været endog meget omfattende, og at det har været vanskeligt for skolerne at fastholde en løbende kvalitetsproces. Sammenholdes disse vanskeligheder ved videreførelsen af Q-90 på skolerne med ministeriets vurdering af skolernes rapporter, er det Rigsrevisionens opfattelse, at Q-90 har igangsat kvalitetsudvikling på skolerne, men at den videre brug af systematiske værktøjer og metoder ikke nødvendigvis er sikret.

139. Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har vist, at 75 % af skolerne har angivet, at tilskuddet var en væsentlig årsag til igangsættelsen af projektet, og samtidig har 90 % af skolerne givet udtryk for, at Q-90-projektet har været en videreførelse af en allerede igangværende kvalitetsudvikling på skolen.

Ministeriet har over for Rigsrevisionen bemærket, at undervisningsministeren under Folketingets debat om kvalitet i uddannelsessystemet den 22. november 1995 lagde vægt på, at erhvervsskolerne er i en gunstig udgangsposition, når det drejer sig om at fremme kvaliteten, idet der på mange skoler allerede er en flerårig udvikling af kvalitets-systemer.

140. Rigsrevisionens undersøgelse har endvidere vist, at skolernes vurdering af effekterne af Q-90-projektet for ud-

valgte områder svinger fra positiv over delvis positiv til ingen effekt. Ca. halvdelen af skolerne har vurderet, at områderne skolemiljø og ledelse er blevet positivt påvirket af Q-90-projektet, mens ca. halvdelen af skolerne har vurderet, at Q-90-projektet ikke har haft særlig indflydelse på udstyrsudnyttelsen.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at Q-90-projektet har medvirket til en mere positiv holdning til at arbejde mere systematisk med kvalitet, men at den praktiske gennemførelse og videreførelse af systematiske metoder har vist sig vanskelig for skolerne. Rigsrevisionen finder, at ministeriet kunne have foretaget en tættere opfølgning på Q-90-projektet for at sikre den videre anvendelse af systematiske metoder til resultatvurdering.

Rigsrevisionens undersøgelse af Q-90-projektet har vist, at ministeriet med Q-90-projektet har medvirket til kvalitetsudvikling på institutionsniveau. Rigsrevisionen konstaterer, at ministeriet nu har taget initiativer, der retter sig mod uddannelsernes indhold.

c. Forsøgs- og udviklingsprogrammet

141. Forsøgs- og udviklingsprogrammet (FoU-programmet) blev etableret i 1991 samtidig med erhvervsuddannelseslovens ikrafttræden. FoU-programmet danner rammen om forsøgs- og udviklingsarbejde i forhold til uddannelser, som administreres af Uddannelsesstyrelsen, og som gennemføres på tekniske skoler, handelsskoler, landbrugsskoler, social- og sundhedsskoler mfl. Tilskud er fortrinsvis bevilget erhvervsskoler, men også Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL) og faglige udvalg mfl. har modtaget bevillinger. Programmet er finansieret ved puljer på de årlige finanslove, og bevillingerne har i de senere år udgjort omkring 100 mio. kr. årligt.

Fra 1994-1996 har ministeriet sideløbende med FoU-programmet administreret det særlige Forsøgsprogram rettet mod forsøg med konkret undervisning på EUD. Fra og med 1997 er Forsøgsprogrammet indplaceret i FoU-programmet, og de 2 programmer kan derfor betragtes som et.

142. I Undervisningsministeriets strategiplan "Mål og midler" fra 1995 indgik en målsætning om at kvalitetsud-

vikle FoU-programmet, hvorfor ministeriet i 1995 udarbejdede en kvalitetsplan herfor.

Kvalitetsplanen indebar bl.a., at ministeriet etablerede en database til registrering af udviklingsprojekter. For at undgå ”dobbeltprojekter” har ministeriet hvert år udgivet en oversigtspublikation over udviklingsprojekter under FoU-programmet og har endvidere udarbejdet en web-database over publicerede projekter i samarbejde med DEL. I 1998 systemiserede ministeriet selve administrationen af FoU-midlerne i et nyt puljeadministrationssystem (herafter PULS), som supplement til det tidligere anvendte system CØSA, der er konstrueret til udbetaling af tilskud. PULS benyttes til alle øvrige sagsbehandlingsfunktioner. Ministeriet har oplyst, at PULS har givet ministeriet bedre overblik over den samlede FoU-projektmasse, herunder et bedre overblik over status på FoU-projekter (behandlede sager, godkendte og afviste projektforslag). Når en ansøger ikke gennemfører et bevilget projekt, eller projektet bliver billigere end budgetteret, tilbagebetales de uforbrugte midler. Ministeriet har oplyst, at denne tilbagebetaling har varieret over årene, men har i de seneste år ligget i størrelsesordenen ca. 7-8 mio. kr.

143. Ministeriet udmelder indsatsområderne for EUD-uddannelserne til Erhvervsuddannelsesrådet, som derefter afgiver indstilling om indsatsområder og prioriteringer i FoU-programmet i henhold til erhvervsuddannelseslovens § 67.

På det erhvervsgymnasiale område fastlægger ministeriet indsatsområderne. Indsatsområderne specifikt for de erhvervsgymnasiale uddannelser har i årene 1995-1998 været fastlagt i 2 3-årige udviklingsprogrammer for henholdsvis hhx og htx. Ministeriet har tilstræbt en strategisk udmøntning af FoU-midlerne i forhold til specifikke ønsker om udvikling.

144. Overordnet er der bevilget tilskud til projekter, der har omhandlet klarlægning af behov for ændringer i uddannelsernes struktur og indhold, undervisningsforsøg samt planlægning og implementering af nye uddannelser. Det har været et krav fra ministeriet, at et projekt ikke har været udført andetsteds. Samtidig har ministeriet lagt vægt på publicering af projektresultatet med henblik på at sprede erfaringerne til andre skoler. Ca. 350 publikationer er

udarbejdet og offentliggjort til vidensopsamling gennem FoU-projekter i perioden 1991-1999. Ministeriet har imidlertid ikke foretaget en systematisk og løbende vurdering af midlernes anvendelse.

Inden for disse overordnede rammer har FoU-programmet omfattet en række indsatsområder relateret til forskellige uddannelsesområder. Indsatsområderne er løbende blevet ændret i forhold til vurdering af behov og politiske prioriteringer. For alle indsatsområder har der været prioriterede temaer og indsatsområder på tværs af uddannelsesområderne. Prioriterede temaer har eksempelvis været individualisering, fleksibilitet og integration af 2-sprogede. Tværgående indsatsområder har eksempelvis været skolemiljø og informationsteknologi på erhvervsskoler og publicering af erfaringsmateriale. Ministeriet har oplyst, at der i FoU-programmet i årene 1998-2000 er bevilget penge til projekter om "kvalitetsudvikling". Som afslutning på et at disse FoU-projekter er der i foråret 2000 afholdt en konference med deltagelse af erhvervsskolefolk.

Skolernes vurdering af Forsøgs- og udviklingsprogrammet

145. Rigsrevisionens spørgeskemaundersøgelse har vist, at en stor del af skolerne giver udtryk for en overvejende tilfredshed med ministeriets administration af FoU-midlerne for både EUD og de erhvervsgymnasiale uddannelser. For både EUD og de erhvervsgymnasiale uddannelser har godt 90 % erklæret sig enige eller delvis enige i, at der stilles rimelige krav til dokumentation for udførte projekter. Undersøgelsen har vist, at skolerne er overvejende positive over for ministeriets projektvejledning og bevillingsproceduren. For både EUD og de erhvervsgymnasiale uddannelser er ca. 80 % enige eller delvis enige i, at ministeriet yder en god projektvejledning. Det samme gælder bevillingsprocedurens gennemsækelighed.

Rigsrevisionens undersøgelse har endvidere vist, at skolerne ikke er tilfredse med ministeriets tilbagemeldinger. For henholdsvis EUD og de erhvervsgymnasiale uddannelser har 60 % og 51 % svaret, at de er uenige eller delvis uenige i, at ministeriet har givet en god tilbagemelding på den indsendte dokumentation for projekternes gennemførelse og resultater.

146. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at skolerne betegner FoU-projekterne som havende en overvejende positiv effekt. I spørgeskemaundersøgelsen er skolerne blevet bedt om at vurdere, hvilken effekt skolens FoU-projekter har haft på udvalgte områder. Undersøgelsen har vist, at mere end halvdelen af skolerne har vurderet, at de mest positive effekter af FoU-projekter har været på skolemiljøområdet.

Rigsrevisionens undersøgelse har endelig vist, at for EUD er lærerkvalifikation det område, der er mest positivt påvirket af FoU-projekterne, idet 60 % af skolerne har registreret en positiv effekt på dette område.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen undersøgelse af FoU-programmet har vist, at skolerne er tilfredse med FoU-programmets bevillingsprocedure og krav til dokumentation.

Rigsrevisionen konstaterer dog, at Undervisningsministeriet kritiseres for manglende tilbagemeldinger på projekterne. Rigsrevisionen skal derfor anbefale, at Undervisningsministeriet foretager en bedre opsamling og tilbagemelding på projektsresultaterne.

Rigsrevisionen finder det uheldigt, at Undervisningsministeriet ikke systematisk og løbende undersøger, om de anvendte puljemidler sikrer en generel udvikling af uddannelsernes kvalitet.

Rigsrevisionen finder det tilfredsstillende, at ministeriets puljeadministrationssystem – PULS – efter indførelsen i 1998 har forbedret ministeriets sagsbehandling af FoU-projekter.

d. Generelle tiltag rettet mod kvalitetsudvikling af uddannelserne

147. Rigsrevisionen har undersøgt, hvilke yderligere tiltag ministeriet har foretaget med henblik på at udvikle kvaliteten i EUD-uddannelser og erhvervsgymnasiale uddannelser. Nedenfor gennemgås kort ministeriets arbejde med forskellige kvalitetsudviklingsprogrammer.

148. Regeringens målsætning om, at 95 % af alle unge gennemfører en ungdomsuddannelse, er efterfulgt af et udviklingsprogram, der skal bidrage til en fornyelse af hele ungdomsuddannelsesområdet. Målene er bl.a. at skabe større fleksibilitet og sammenhæng mellem uddannelserne

og uddannelsesområderne og få flere unge til at fortsætte i en teknisk, sundhedsfaglig eller naturvidenskabelig videregående uddannelse. Udviklingsprogrammet skal i det kommende år konkretiseres i dialog med aktørerne på området. Programmet forventes afviklet bl.a. ved brug af Undervisningsministeriets eksisterende midler til forsøgs- og udviklingsarbejde, men herudover er der afsat 15 mio. kr. på finansloven for 1999.

149. I 1997 lancerede Undervisningsministeriet projektet "Kvalitet der kan ses" med det formål at resultatvurdere og videreudvikle kvaliteten i uddannelserne og i det samlede danske uddannelsessystem. "Kvalitet der kan ses" projektet retter sig mod at skabe et overblik over den samlede uddannelsessektor, hvoraf erhvervsuddannelsesområdet udgør en delsektor. Ministeriet har igangsat "Kvalitet der kan ses" som en fortsættelse af forskellige uddannelsesområders kvalitetsudviklingsprojekter, fx projektet Q-strategien i erhvervsskolesektoren. Bidrag fra disse udviklingsprojekter indgår i "Kvalitet der kan ses". Kommende evalueringer fra Danmarks Evalueringsinstitut forudsættes ligeledes af ministeriet at indgå i "Kvalitet der kan ses". Oplægget til projektet har i 1998 været til høring blandt områdets interessenter.

"Kvalitet der kan ses" opstiller målsætninger og forudsætninger for det samlede uddannelsessystem samt en metode til afprøvning af målopfyldelsen. Målsætningerne er fx, at befolkningen skal have et højt uddannelsesniveau med gode faglige, almene og personlige kvalifikationer, og at ressourcerne udnyttes effektivt

Q-strategien for erhvervsskolesektoren blev, som nævnt ovenfor, igangsat i 1995. Strategiens elementer, som rettede sig mod ministeriets opgaver, revideres i "Kvalitet der kan ses projektet". Ministeriet vil gøre dette ved at udvikle ledelsesinformationssystemet, så det kan indeholde de kvalitetsmål, som indgår i områdets systemovervågning.

150. Ved lov nr. 290 af 12. maj 1999 etableredes Danmarks Evalueringsinstitut, som af egen drift skal foretage systematiske evalueringer af uddannelser fra grundskoleniveau over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser. Også voksen- og efteruddannelse er omfattet. Evalueringsinstituttet kan i sin handlingsplan også optage

evalueringer af en institutions samlede drift. Evalueringsinstituttet kan endvidere gennemføre evalueringer efter anmodning fra fx Undervisningsministeriet eller andre ministerier. Evalueringsinstituttet ledes af en bestyrelse, der er ansvarlig over for undervisningsministeren.

Evalueringsinstituttet skal undersøge både de enkelte uddannelser, fag, sammenhængen mellem dem samt samspillet mellem en række forskellige elementer, der har at gøre med bl.a. fagligt niveau, pædagogik i undervisningen, uddannelsesmiljø og organisering. Resultaterne af Evalueringsinstituttet evalueringer skal opsamles og formidles til både uddannelserne og de relevante myndigheder. Erfaringerne skal bruges til at angive metoder til at udvikle og sikre kvalitet i uddannelserne.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at Undervisningsministeriet har igangsat en række udviklingsprogrammer, der i fremtiden skal medvirke til en styrkelse af kvaliteten af uddannelser på erhvervsskolerne. Rigsrevisionen finder det især positivt, at der med etableringen af Danmarks Evalueringsinstitut nu er skabt mulighed for turnusprægede evalueringer af kvaliteten af erhvervsskolernes uddannelser.

Rigsrevisionens gennemgang af kvalitetsudviklingsprojekter fra Undervisningsministeriet har vist, at ministeriet på tilfredsstillende vis har igangsat flere projekter, men at ministeriets opfølgning og videreførelse af disse projekter i mindre grad har været præget af systematik.

B. Resultatopfølgning på erhvervsskoleområdet

151. Undervisningsministeriets mål- og rammestyring af erhvervsskolernes uddannelser fordrer, efter Rigsrevisionens opfattelse, at ministeriet opstiller mål og resultatkrav for uddannelserne, og at ministeriet løbende foretager en styringsrelevant resultatopfølgning for at kunne dokumentere, om aktiviteter gennemført ved erhvervsskoler lever op til de forventede målsætninger. Rigsrevisionen er opmærksom på, at der på de 2 undersøgte uddannelsesområder er forskellig praksis, hvad angår udlægning af kompetence til arbejdsmarkedets parter i råd og udvalg mv.

Ifølge Erhvervsuddannelsesrådets statusrapport fra 1996 havde implementeringen af erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen i 1991 primært fokuseret på

økonomiske forhold, mens spørgsmålet om den kvalitative opfyldelse af EUD-uddannelsernes målsætninger havde været sat i baggrunden. Rådet opfordrede derfor i 1994 undervisningsministeren til at iværksætte et kvalitets- og målstyringsprojekt på erhvervsskoleområdet. Af statusrapporten fremgår det, at Rådet i 1995 med tilfredshed modtog undervisningsministerens Q-strategiplan om kvalitetsudvikling og resultatvurdering i erhvervsskolesektoren.

a. Undervisningsministeriets ledelsesinformationssystemer

152. Rigsrevisionen har undersøgt, hvilke informationer om skolernes aktiviteter, resultater og økonomi der tilgår Undervisningsministeriet, og om disse oplysninger danner grundlag for ministeriets styring og prioritering af området.

Undervisningsministeriet har udviklet et ledelsesinformationssystem kaldet ULIS, der fordelt på hvert uddannelsesområde, såsom grundskoler, erhvervsskoler og videregående uddannelsesinstitutioner, indeholder oplysninger om bl.a. elevadfærd, kvalitetsindikatorer og ressourcesituationen. Efter ministeriets opfattelse er der efter strukturomlægningen i ministeriet i september 1998 skabt mulighed for, at ULIS bliver systematisk velfungerende, men at selve omstrukturingsprocessen indebærer en forsinkelse i implementeringen.

153. Undervisningsministeriet har igangsat et pilotprojekt, der skal føre til etableringen af et datawarehouse kaldet DWØN, som skal samle og integrere de eksisterende økonominøgletalsdatabaser for hvert uddannelsesområde. Baggrunden for pilotprojektet er, at ministeriets ledelse ønsker en videreudvikling af ministeriets økonominøgletal, så der kan skabes et tværgående og sammenhængende system over helt centrale nøgletal. Ministeriet har oplyst, at det for nærværende har vist sig vanskeligt at skaffe de nødvendige data fra de forskellige fagsystemer på en sammenlignelig måde. Det er intentionen, at ledelsesinformationssystemet skal samkøre eksisterende interne databaser i ministeriet over såvel økonominøgletal som en række kvalitetsindikatorer.

154. Ministeriet udarbejder derudover et ugentligt nyhedsbrev kaldet ”Ugens Trend”, der tilgår undervisnings-

ministeren hver fredag. Nyhedsbrevet indeholder oplysninger om uddannelsesstatistik suppleret af kommentarer og analyser af udviklingen på de forskellige uddannelsesområder.

155. Ministeriet udarbejder forskellige publikationer med henblik på belysning af effekter af det samlede uddannelsessystem. Ministeriet udsender dels årlige uddannelsesområdespecifikke statistik- og for erhvervsskolerne også regnskabspublikationer, dels en række tværgående analytiske publikationer, herunder publikationer om relationen mellem uddannelse og arbejdsmarked. Endvidere udsendes fra maj 2000 et månedligt elektronisk statistiknyhedsbrev. På erhvervsskoleområdet er etableret en web-baseret statistikbank med praktikpladsdata.

156. Der foreligger således ikke samlede resultatanalyser af, om erhvervsskolernes uddannelser lever op til mål- og resultatkrav. Rigsrevisionen har derfor undersøgt, med hvilken kvalitet og effektivitet uddannelserne på erhvervsskolerne gennemføres. Undersøgelsen er foretaget for et udvalg af uddannelser. Uddannelserne er udvalgt med henblik på volumen og spredning på fagområder. Rigsrevisionen har anvendt de tilgængelige data fra Undervisningsministeriet. Desuden har Rigsrevisionen selv iværksat en undersøgelse, der inddrager aftagerne af erhvervsskolernes dimittender.

157. Rigsrevisionen har forelagt de efterfølgende anvendte definitioner af uddannelsernes kvalitet og effektivitet for Undervisningsministeriet, jf. kap. II. Undervisningsministeriets overordnede mål for det samlede ministerområde er, at 95 % af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse. Undervisningsministeriet har endvidere oplyst, at ministeriet ved resultatopfølgning primært er fokuseret på forskellige effekter på samfundsniveau, som fx at uddannelsesfrekvensen stiger, at der er en bedre uddannet arbejdsstyrke, at der er mindre vold på gaderne, et mere fredeligt samfund m.m. Undervisningsministeriet har oplyst, at ministeriet og Finansministeriet i øjeblikket drøfter, hvordan uddannelsernes effektivitet fremover skal måles.

Undervisningsministeriet har ikke konkretiseret den overordnede 95 %-målsætning på de enkelte uddannelsesområder, herunder erhvervsskoleområdet, hvorfor der ikke foreligger analyser af, om erhvervsskolernes uddannelser lever op til mere konkrete mål- og resultatkrav.

b. Undersøgelse af udvalgte uddannelsers kvalitet

158. Rigsrevisionen har undersøgt kvaliteten i de udvalgte uddannelser ved at belyse følgende udvalgte indikatorer:

- Fuldførelsesprocenter
- Karakterniveau.

Rigsrevisionen har forespurgt Undervisningsministeriet om, hvilke resultatkrav ministeriet har opstillet for uddannelserne, så det er muligt løbende at vurdere, om fx fuldførelsesprocenter eller karakterniveau har et, for ministeriet, tilfredsstillende niveau. Undervisningsministeriet har oplyst, at der ikke er opstillet resultatkrav for uddannelserne.

Rigsrevisionen har derfor lagt følgende til grund for undersøgelsen af uddannelsernes kvalitet: at en stigende fuldførelsesprocent samt et stabilt karakterniveau er indikatorer på, at uddannelserne på erhvervsskolerne gennemføres med en tilfredsstillende kvalitet.

Fuldførelse for udvalgte uddannelser

159. Rigsrevisionen har undersøgt udviklingen i fuldførelsesprocenter for de erhvervsgymnasiale uddannelser og grupper af EUD-uddannelser i perioden 1992-1998 på baggrund af data leveret af Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriet har ikke kunnet imødekomme Rigsrevisionens ønske om fuldførelsesprocenter for de enkelte EUD-uddannelser, hvorfor undersøgelsen alene omfatter grupper af uddannelser. Uddannelsesgrupperne er dog spredt på områder, der modsvarer de udvalgte uddannelser i aftagerundersøgelsen.

Fuldførelsesprocenten er en sandsynlighedsberegning, som angiver den forventede procent af elever, der påbegynder en uddannelse, og som forventes at fuldføre – uddannelseskift i et forløb betragtes som afbrud. Procenten beregnes ved en sammenregning af den senest observerede studieadfærd for forskellige elevårge. Der er tale om

en tværsnitberegning opgjort fra 1. oktober året før til 30. september i året.

160. Af **tabel 11** fremgår, at i perioden 1992-1998 har fuldførelsesprocenterne på de forskellige grupper af uddannelser hver især bevæget sig en del.

Tabel 11. Sandsynlighedsberegning for fuldførelsesprocenter for udvalgte uddannelser i perioden 1992-1998

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	----- Fuldførelsesprocent -----						
Hhx, flerårig.....	90	87	86	89	87	77	80
Hhx, 1-årig	81	69	84	90	90	89	90
Htx.....	73	63	64	61	53	66	69
Erhvervsgymnasiale uddannelser i alt	85	80	81	83	80	80	80
Handelsuddannelser	86	87	88	88	90	88	88
Kontoruddannelser.....	87	91	88	85	71	73	84
EUD, merkantile i alt	87	89	88	87	80	80	86
Industriuddannelser.....	87	87	84	89	89	88	86
Bygge og anlæg.....	83	88	88	90	90	90	89
Servicefag.....	83	82	83	79	83	67	83
Levnedsmiddelfag.....	77	77	80	86	84	81	82
Landtransport.....	83	80	66	79	82	73	73
EUD, tekniske i alt.....	84	85	84	87	87	85	85
Note: Fuldførelsesprocenterne for de merkantile og tekniske EUD-uddannelser viser fuldførelsen i hovedforløbet.							
Kilde: Undervisningsministeriet.							

Tabellen viser, at fuldførelsesprocenten for de erhvervsgymnasiale uddannelser i perioden faldt fra 85 % til 80 %. Det er især den 1-årige hhx, der modvirker et samlet større fald i fuldførelsesprocenten for de erhvervsgymnasiale uddannelser.

Fuldførelsesprocenten for den flerårige hhx er i perioden faldet fra 90 % til 80 %. For htx er fuldførelsesprocenten for udgangsåret langt lavere end det tilsvarende tal for hhx, nemlig 73 %. Indtil 1996 var fuldførelsesprocenten for htx faldende og var i 1996 helt nede på 53 %. Siden da er det tilsvarende tal steget til 69 %, uden dog at nå niveauet for 1992.

161. For de udvalgte tekniske EUD-uddannelser er der en lille stigning i perioden fra 84 % til 85 %, hvilket dækker over forskydninger i fuldførelsesprocenterne mellem uddannelsesgrupperne. Fx steg fuldførelsesprocenten i perioden for uddannelsesgruppen "bygge og anlæg" fra 83 % til 89 %, mens fuldførelsesprocenten i samme periode for uddannelsesgruppen "landtransport" faldt fra 83 % til 73 %.

For de udvalgte merkantile EUD-uddannelser er der i perioden 1992-1998 registreret store udsving, dog er udgangs- og slutåret på omtrent samme niveau.

Ministeriet bemærker, at fuldførelsesprocenterne for de enkelte uddannelser vil være stærkt påvirket af de reformer, der sker med uddannelserne. Hhx/htx blev 3-årige uddannelser i 1995, og de merkantile EUD-uddannelser blev reformeret i 1996. Det betød, at der kom ændrede rekrutteringsmønstre til uddannelserne, ikke mindst på grund af skiftemulighederne. Desuden udgjorde praktikpladssituationen en væsentlig parameter i ikke mindst hhx-elevernes gennemførelsesmønster, idet en del af disse elever erfaringsmæssigt skiftede til en merkantil EUD-uddannelse, når praktikpladsmulighederne var gunstige. Endelig bemærker ministeriet, at elever før blev vejledt væk fra hhx efter hg, hvis skolen skønnede dem uegnede. Da hhx blev 3-årig måtte flere elever naturligt skifte efter 1. år.

162. Ifølge Undervisningsministeriets "Taksteftersyn 2000" er mangel på eller utilfredshed med praktikplads en væsentlig årsag til, at EUD-uddannelserne ikke fuldføres. På tekniske uddannelser er mangel på praktikplads ofte årsag til, at de unge afbryder deres uddannelse. På de merkantile uddannelser er det i højere grad utilfredshed med praktikpladsen, som er årsag til afbrud.

Ministeriet har oplyst, at der i 2000 er indgået en aftale med arbejdsmarkedets parter om at øge antallet af praktikpladser med 4.000 frem til 2003, så der til den tid er 36.000 praktikpladser, samtidig med at frafaldet i praktiktiden søges halveret.

Karakterniveau for udvalgte uddannelser

163. Rigsrevisionen har undersøgt udviklingen i karakterniveauet for de udvalgte uddannelser i perioden 1992-1997. Det har ikke været muligt for Undervisningsministe-

riet at imødekomme Rigsrevisionens ønske om de tilsvarende data for perioden 1998-1999.

Undervisningsministeriet har over for Rigsrevisionen oplyst, at på det erhvervsgymnasiale område gennemgås karakterniveauet for uddannelserne som et led i det løbende fagligt-pædagogiske tilsyn, hvorimod de faglige udvalg for EUD-uddannelsernes vedkommende gennemgår karakterniveauet i de afsluttende eksamener (svendeprøver).

Ministeriet har oplyst, at det er ministeriets klare opfattelse, at skolerne bruger deres egne karakteropgørelser i den lokale resultatvurdering.

164. Undersøgelsen har vist, at i den undersøgte periode har udviklingen i karaktergennemsnittet for både de erhvervsgymnasiale uddannelser og EUD-uddannelserne været stabil og ligget omkring 8. Udviklingen i gennemsnittet for den 1-årige hhx ligger i alle årene over htx og den flerårige hhx, mens det bemærkes, at htx oplever et mindre fald i karakterniveauet.

Tabel 12. Karaktergennemsnit for almen- og erhvervsgymnasiale uddannelser 1992-1997

	1992	1993	1994	1995	1996	1997
	----- Karaktergennemsnit -----					
Htx.....	7,8	7,8	7,8	7,7	7,7	7,7
Hhx, flerårig.....	7,7	7,8	7,8	7,8	7,7	7,8
Hhx, 1-årig	8,1	8,2	8,2	8,3	8,3	8,5
Almen gymnasium ¹⁾	8,4	8,4	8,4	8,4	8,3	-
¹⁾ Eksamensresultat for almen gymnasium og studenterkursus.						
Kilde: Undervisningsministeriet "Uddannelse på kryds og tværs 1997" samt Institutionsstyrelsens Informations- og statistikkontor.						

Tabel 12 viser, at i perioden 1992-1996 ligger karakterniveauet for det almene gymnasium og studenterkurser over niveauet på erhvervsgymnasiale uddannelser (1-årig hhx undtaget). Htx og hhx ligger mellem 7,7 og 7,8, mens det almene gymnasium i perioden ligger mellem 8,3 og 8,4. Rigsrevisionen finder, at denne forskel mellem uddannelsesområderne principielt kan være uheldig, idet de forskellige gymnasiale uddannelser alle er studiekompetencegivende.

165. Rigsrevisionen har endelig undersøgt andelen af karakterer under 6 i perioden 1992-1997. Andelen af elever, der får en fagkarakter under 6, er generelt faldende for de udvalgte uddannelser i perioden.

c. Undersøgelse af udvalgte uddannelsers effektivitet

166. Rigsrevisionen har undersøgt, med hvilken effektivitet EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser gennemføres.

Begrebet effektivitet i uddannelserne er i nærværende undersøgelse betragtet som målrealiseringsgraden. Dvs., hvorvidt erhvervsskolernes dimittender er i besiddelse af de relevante faglige, personlige og almene kvalifikationer. Relevante kvalifikationer anses her for at være de kvalifikationskrav, der stilles af aftagerne af dimittenderne – virksomheder og videregående uddannelsesinstitutioner – samt kvalifikationskrav fastlagt i de enkelte uddannelsesbekendtgørelser. Indikatorerne for en sådan overensstemmelse vil i denne undersøgelse udgøres af:

- Overgangsmønstre for erhvervsskolernes dimittender til enten videreuddannelse eller til omverdenen (arbejdsmarkedet).
- Aftagernes vurdering af dimittendernes kvalifikationer.

Overgangsmønstre for erhvervsskolernes elever

167. Rigsrevisionen har som led i undersøgelsen af uddannelsernes effektivitet ønsket at kortlægge, i hvilket omfang dimittender fra henholdsvis EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser kommer i relevant erhvervsarbejde eller påbegynder en videregående uddannelse efter endt uddannelse på erhvervsskolerne. Undervisningsministeriet har ikke sådanne oplysninger til rådighed og har ikke, inden for nærværende undersøgelses tidsramme, kunnet imødekomme Rigsrevisionens ønske om oplysninger om dimittendernes erhvervsmæssige status efter endt uddannelse. Rigsrevisionen har derfor ikke oplysninger om, hvor mange af dimittenderne der er i relevant erhvervsarbejde. Dette bevirker, at overgangsmønstre for dimittender fra EUD-uddannelserne ikke er indbefattet af undersøgelsen, da størstedelen af disse dimittender efter endt uddannelse søger ud på arbejdsmarkedet.

Rigsrevisionen har undersøgt erhvervsskolernes gymnasiale dimittenders videre uddannelsesforløb. Overgangsmønsteret er en beregning af overgangsprocenter, som foretages ved en sammenregning af den senest observerede studieadfærd for forskellige elevårsgange. Der er tale om en tværsnitberegning opgjort fra 1. oktober året før til 30. september i året. I nedenstående **tabel 13** ses overgangsmønstre for de fuldførte erhvervgymnasiale uddannelser i perioden 1992-1998.

Tabel 13. Overgangsmønstre for elever der fuldførte en erhvervgymnasial uddannelse i perioden 1992-1998

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	----- Overgangsprocent -----						
Fra hhx, flerårig:							
Omverden	14,0	13,0	13,0	12,0	10,0	8,0	8,0
Skoleforløb mv.	7,0	6,0	2,0	3,0	3,0	2,0	4,0
Erhvervsfaglig uddannelse.....	47,0	48,0	50,0	52,0	50,0	53,0	47,0
Korte videregående uddannelser	11,0	9,0	8,0	7,0	8,0	9,0	10,0
Mellemlange videregående uddannelser	7,0	7,0	10,0	12,0	12,0	11,0	13,0
Kandidatuddannelser ¹⁾	13,0	15,0	15,0	14,0	16,0	16,0	17,0
Andre uddannelser.....	1,0	2,0	2,0	1,0	2,0	2,0	1,0
Fra htx:							
Omverden	11,0	9,0	8,0	3,0	5,0	4,0	6,0
Almengymnasiale uddannelser	1,0	0,5	0,3	0,1	0,0	0,3	0,2
Erhvervgymnasiale uddannelser	5,0	6,0	8,0	8,0	8,0	7,0	7,0
Skoleforløb mv.	6,0	5,0	8,0	10,0	9,0	11,0	11,0
Erhvervsfaglig uddannelse.....	9,0	8,0	9,0	11,0	9,0	9,0	7,0
Korte videregående uddannelser	21,0	21,0	17,0	16,0	16,0	18,0	21,0
Mellemlange videregående uddannelser	35,0	32,0	28,0	29,0	28,0	28,0	24,0
Kandidatuddannelser ¹⁾	12,0	19,0	22,0	24,0	24,0	23,0	25,0
Andre uddannelser.....	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
¹⁾ Heri er kandidatuddannelser, grund- og basisuddannelser indregnet.							
Note: På grund af afrundinger er summerne ikke 100.							
Kilde: Undervisningsministeriet.							

Af tabellen fremgår det, at andelen af hhx'ere, der læser videre på korte, mellemlange og kandidatuddannelser, er stigende over perioden – fra 31 % til 40 %. En stor, stabil andel af hhx'ere går efter endt eksamen videre i praktik svarende til vekselvirkningsuddannelserne på EUD-områ-

det. Resultatvurderingen af denne udvikling forringes betydeligt af, at Undervisningsministeriet ikke er i besiddelse af oplysninger om, hvorvidt disse dimittender sikrer sig et relevant erhvervsarbejde efter endt uddannelse, ligesom Undervisningsministeriet ikke har opstillet mål for dimittendernes videre uddannelse og arbejde.

For htx er andelen af dimittender, der læser videre på korte, mellemlange og kandidatuddannelser langt højere end for hhx. Udviklingen i andelen, der læser videre på disse uddannelser, er for htx stabil over perioden – fra 68 % i 1992 til 70 % i 1998. I modsætning til hhx er det kun en beskedent del af dimittenderne fra htx, der fortsætter i en erhvervsfaglig uddannelse.

Ministeriet har oplyst, at både dimittender fra EUD-uddannelserne og de erhvervsgymnasiale uddannelser påbegynder en fortsat uddannelse en del år efter, at de har afsluttet deres første ungdomsuddannelse, hvilket kan medvirke til at undervurdere omfanget af fortsat uddannelse.

Aftagernes vurdering af erhvervsskolernes dimittender

168. Rigsrevisionens undersøgelse af aftagernes tilfredshed med erhvervsskolernes dimittender er foretaget af analyseinstituttet Institut for Konjunkturanalyse i januar og februar 2000. Aftagerne har i undersøgelsen vurderet dimittenderne på forskellige kvalifikationsdimensioner på en skala fra 1-5, hvor 5 er det højeste. For at tilvejebringe et vurderingsgrundlag, er aftagerne blevet bedt om samtidig at vurdere vigtigheden af de enkelte kvalifikationsdimensioner. Vigtigheden kan ikke direkte sammenlignes med tilfredshedsniveauet, men kan bruges til at vurdere relevansen af de adspurgte dimensioner. Vigtigheden er udtryk for, om en given kvalifikation er vigtig for arbejdsgiveren/uddannelsesinstitutionen. Aftagernes vurdering af tilfredshed og vigtighed kan give et fingerpeg om, hvor der kan opstå problemer. På den måde kan det være en indikator på et problem, hvis der er en væsentlig lavere tilfredshedsscore end scoren på vurderingen af vigtigheden.

Kvalifikationerne er delt op i faglige kvalifikationer, samfundsmæssige eller almene kvalifikationer og holdningsmæssige eller personlige kvalifikationer. De faglige kvalifikationer er underopdelt i kvalifikationer fælles for flere uddannelser og kvalifikationer, der er specielle for en uddannelse. Aftagerne af dimittender fra EUD-uddannel-

serne er virksomheder, og aftagere af dimittender fra de erhvervsgymnasiale uddannelser er videregående uddannelsesinstitutioner.

169. Rigsrevisionen har forelagt undersøgelsesmetoden for Undervisningsministeriet. Det er Undervisningsministeriets generelle opfattelse, at aftagerundersøgelsen er for snæver, når den kun inddrager 2 interessentgrupper. Undervisningsministeriet foretager ikke selv tilfredshedsmålinger, hvorfor der ikke i Undervisningsministeriet findes data til brug for undersøgelser over tid.

Undervisningsministeriet har i tilknytning hertil oplyst, at idet der – gennem partssystemets inddragelse i styringen af erhvervsskolernes uddannelser – er et tæt samarbejde med interessenterne på erhvervsskoleområdet, bliver interessenttilfredsheden hurtigt meldt tilbage, og at ministeriet derfor ikke foretager undersøgelser af det. Partsstyringen gennem de faglige udvalg, der fastlægger kvalifikationskrav i uddannelsesbekendtgørelserne, sikrer ifølge ministeriet den nødvendige overvågning af udviklingen og en løbende feedback på EUD-området. På området for de erhvervsgymnasiale uddannelser har de faglige udvalg ikke lige så stor indflydelse, da de er kun rådgivende.

Virksomhederne og de videregående uddannelsesinstitutioner er de centrale aftagere af erhvervsskolernes dimittender, hvorfor Rigsrevisionen finder, at netop disse aftageres tilfredshed med dimittenderne er relevant at inddrage ved en vurdering af uddannelsernes målopfyldelse.

Rigsrevisionen finder, at denne type undersøgelse med fordel kan indgå som ét blandt flere målepunkter i ministeriets resultatopfølgning.

170. Aftagerundersøgelsen har vist, at aftagerne generelt er tilfredse med dimittendernes kvalifikationer. Dette gælder både de udvalgte EUD-uddannelser og de erhvervsgymnasiale uddannelser.

Undersøgelsen har vist, at virksomhedernes tilfredshed med dimittender fra EUD-uddannelserne samlet set ligger på 3,3. Det fremgår endvidere af tabellen, at virksomhederne har angivet, at vigtigheden af de adspurgte kvalifikationer ligger på 4,0.

Tabel 14. Tilfredshedsniveau/vigtighed med kvalifikationer for udvalgte EUD-uddannelser

	Tilfredshedsniveau	Vigtighed
Kendskab til kvalitetssikring	2,9	4,1
Evne til at planlægge og tilrettelægge arbejdsopgaver	3,2	4,2
Kendskab til fagets materialer/råvarer	3,3	4,2
Evne til at rådgive og vejlede brugere	3,1	4,0
Evne til at dokumentere udførelse af arbejdsopgaver	3,2	4,1
Evne til at udføre en opgave ud fra tegninger/anvisninger	3,6	4,4
Kendskab til fagets grundbegreber	3,5	4,3
Indsigt i relevante love og bestemmelser	3,0	3,8
Kendskab til fagets nye teknologi	3,5	4,2
Indsigt i miljømæssige forhold inden for faget	3,0	3,7
Kendskab til sikkerhed og arbejdsmiljø	3,3	4,0
Praktiske færdigheder i forbindelse med faget	3,6	4,3
Almindelige IT-kundskaber	3,3	3,8
Sprogkundskaber (engelsk)	3,1	3,3
Fælles faglige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,3	4,0
Almen viden om virksomhedsdrift	2,6	3,6
Almen viden om arbejdsmarkedet	2,9	3,5
Almen viden om samfund og erhvervsliv	3,1	3,6
Almen viden om arbejdspladsforhold	3,2	3,7
Samfundsmæssige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,0	3,6
Ansvarlighed	3,4	4,5
Selvstændighed	3,4	4,4
Fleksibilitet	3,7	4,4
Samarbejdsevne	3,9	4,5
Holdningsmæssige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,6	4,5
Total EUD, vejet gennemsnit	3,3	4,0
Note: Kvalifikationerne er sorteret efter afstand mellem tilfredshedsniveau og vigtighed.		
Kilde: IFKA for Rigsrevisionen, 2000.		

Tabel 14 viser, at tilfredshedsniveauet er lavest for de samfundsmæssige kvalifikationer (3,0) og højest for de holdningsmæssige kvalifikationer (3,6). Tilfredsheden med de fælles faglige kvalifikationer vurderes til 3,3. Dette stemmer overens med virksomhedernes vurdering af vigtigheden af de 3 former for kvalifikationer. Virksomhederne har vurderet vigtigheden af de holdningsmæssige kvalifikationer til 4,5, vigtigheden af de fælles faglige kvalifikationer til 4,0 og vigtigheden af de samfundsmæssige kvalifikationer til 3,6. De kvalifikationer, hvor der er størst af-

stand mellem virksomhedernes vurdering af tilfredshed og vigtighed, er kendskab til kvalitetssikring, ansvarlighed, selvstændighed, viden om virksomhedsdrift og evne til at tilrettelægge arbejdsopgaver. Det bemærkes, at det især er for de tekniske EUD-uddannelser, at denne forskel gør sig gældende, jf. bilag 1.

171. Virksomhederne er endvidere blevet bedt om at vurdere dimittendernes faglige forudsætninger for at udfylde job i virksomheden. Ca. 2/3 af virksomhederne mener, at dimittenderne har gode faglige forudsætninger for at klare et job i virksomheden. De merkantile uddannelser vurderes mest positivt, idet kun 4 % mener, at dimittendernes forudsætninger er dårlige eller meget dårlige, hvorimod 11 % af virksomhederne har vurderet dette i forhold til de tekniske EUD-uddannelser. Dette stemmer overens med forskellene i virksomhedernes vurdering af de forskellige kvalifikationstyper for de tekniske og merkantile uddannelser, jf. bilag 1.

172. Aftagerundersøgelsen har vist, at der er stor forskel på virksomhedernes vurderinger af de tekniske og merkantile EUD-uddannelsers relevans for branchens behov. Således har 21 % af aftagerne af dimittender fra de tekniske EUD-uddannelser angivet, at de ikke finder, at uddannelserne dækker branchens behov. På det merkantile område har kun 6 % givet udtryk for en lignende holdning.

Virksomhederne er endelig blevet bedt om at vurdere dimittendernes forudsætninger for at videreudvikle deres kvalifikationer selvstændigt gennem arbejdet. Virksomhederne vurderer disse forudsætninger meget positivt, dog stadig med en forskel mellem de tekniske og merkantile EUD-uddannelser.

Ministeriet bemærker, at de tekniske EUD-uddannelser med Reform 2000 fornyes med en generel modernisering af uddannelserne til følge. Herudover indføres der med reformen en øget individualisering, herunder en fleksibel specialefagsordning og muligheder for erhvervsfaglig påbygning, som skulle give bedre muligheder for at imødekomme elever og virksomheders særlige ønsker og behov.

173. For de erhvervsgymnasiale uddannelser har undersøgelsen vist, at de videregående uddannelsesinstitutioner har vurderet dimittendernes niveau til 3,2, men at de samtidig har vurderet, at vigtigheden er 4,0, jf. nedenstående **tabel 15** over aftagernes tilfredshed i forhold til aftagernes vurdering af vigtighed af kvalifikationstyper for hhx og htx.

Tabel 15. Tilfredshedsniveau/vigtighed med kvalifikationer for hhx og htx

	Tilfredshedsniveau	Vigtighed
Evne til at generalisere og abstrahere.....	2,9	4,2
Evne til at forstå fagets metoder	3,3	4,5
Evne til at formulere sig skriftligt	3,1	4,2
Evne til ræsonnere	3,2	4,3
Evne til at forstå en opgave ud fra et skriftligt oplæg.....	3,6	4,4
Fremmedsprog	3,7	4,0
Evne til at forstå studiets grundbegreber.....	3,8	4,0
IT-kundskaber	3,9	4,0
Fælles faglige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,4	4,2
Matematik.....	3,0	4,4
Erhvervsøkonomi.....	3,6	4,0
International økonomi	3,3	3,6
Afsætning	3,8	3,8
Erhvervsret	3,3	3,2
Hhx, vejet gennemsnit	3,4	3,8
Matematik.....	4,3	4,6
Fysik.....	4,3	4,6
Kemi.....	3,7	4,0
Teknologiens anvendelse i erhvervslivet.....	3,0	3,0
Biologi	3,0	2,5
Htx, vejet gennemsnit	3,7	3,7
International og kulturel forståelse	2,9	3,4
Almen viden om samfundet og erhvervslivet.....	3,1	3,4
Almen viden, vejet gennemsnit	3,0	3,4
Selvstændighed.....	3,1	4,5
Ansvarlighed.....	3,2	4,5
Samarbejdsevne.....	3,3	4,3
Personlige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,2	4,4
Total hhx/htx, vejet gennemsnit	3,2	4,0
Note: Kvalifikationerne er sorteret efter afstand mellem tilfredshedsniveau og vigtighed.		
Kilde: IFKA for Rigsrevisionen, 2000.		

Tabel 15 viser, at tilfredshedsniveauet er højest for de fælles faglige kvalifikationer, der vurderes til 3,4 og lavest for den almene viden, som vurderes til 3,0. Undersøgelsen har desuden vist, at der er stor forskel på de videregående uddannelsesinstitutioners vurdering af tilfredshed og vigtigheden af de forskellige personlige kvalifikationer, der er på henholdsvis 3,2 og 4,4. For de kvalifikationer, der er specifikke for henholdsvis hhx og htx, vurderes især htx meget positivt, idet tilfredshedsniveauet er lig med vurderingen af vigtigheden (3,7). For hhx er det især de matematiske kvalifikationer, der gør, at tilfredshedsniveauet ligger under vurderingen af vigtigheden.

De faglige kvalifikationer, hvor der er størst afstand mellem de videregående uddannelsesinstitutioners vurdering af det faktiske niveau og vigtigheden, er evnen til at generalisere og abstrahere, evnen til at forstå fagets metoder, evnen til at formulere sig skriftligt og evnen til at ræsonnere. Dertil kommer, at vurderingen af de erhvervs-gymnasiale dimittenders personlige kvalifikationer ligger en del under vurderingen af vigtigheden. For både ansvarlighed, selvstændighed og samarbejdsevne ligger vigtigheden 1 point eller mere over det faktiske niveau. Rigsrevisionen finder det betænkeligt, at netop disse kvalifikationer vurderes lavt, når det tages i betragtning, hvilke kvalifikationer der er nødvendige for at gennemføre en videregående uddannelse med et tilfredsstillende resultat.

174. Aftagerundersøgelsen har endvidere vist, at der er forskel på de videregående uddannelsesinstitutioners vurderinger af htx'ernes og hhx'ernes studieegnethed. 9 % af de videregående uddannelsesinstitutioner har angivet, at de erhvervs-gymnasiale dimittenders studieegnethed er dårligere end dimittender fra det almene gymnasium i forhold til at gennemføre videregående uddannelser på handelshøjskoler og ingeniørhøjskoler. Omvendt har 18 % af de videregående uddannelsesinstitutioner angivet, at de erhvervs-gymnasiale dimittenders studieegnethed er bedre end dimittender fra det almene gymnasium. Det er især htx'erne, der vurderes positivt af de videregående uddannelsesinstitutioner. Det bemærkes dog, at ingen af de adspurgte videregående uddannelsesinstitutioner generelt finder, at de erhvervs-gymnasiale dimittender har dårlige eller meget dårlige

ge faglige, almene og personlige forudsætninger for at gennemføre en videregående uddannelse.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen har konstateret, at der i ministeriet arbejdes på at etablere ledelsesinformationssystemer, der kan samkøre nøgletal inden for økonomi og kvalitet.

Rigsrevisionen bemærker, at fuldførelsesprocenten for den flerårige erhvervsgymnasiale uddannelse hhx er faldet med næsten 10 % på 6 år, samt at fuldførelsesprocenten for htx i hele perioden er meget lav.

Rigsrevisionen kan konstatere, at en undersøgelse af erhvervsskolernes dimittenders kvalifikationer viser, at disse generelt har et tilfredsstillende fagligt niveau. Undersøgelsen viser dog også, at aftagerne af erhvervsskolernes dimittender finder, at der for nogle af de undersøgte uddannelser er et behov for forbedring af det faglige niveau. Fx har 21 % af aftagerne af dimittender fra de tekniske uddannelser angivet, at uddannelserne ikke dækker branchens behov. Rigsrevisionen skal på den baggrund anbefale, at der sker en afstemning af de centralt fastsatte krav og forventningerne hos aftagerne til dimittendernes kvalifikationer.

Rigsrevisionen har med undersøgelsen af aftagernes tilfredshed anvist, hvordan Undervisningsministeriet kan evaluere, om de fastsatte faglige målsætninger for uddannelserne nås. I den forbindelse finder Rigsrevisionen det tilfredsstillende, at Danmarks Evalueringsinstitut i henhold til sin handlingsplan for 2000 bl.a. agter at foretage en evaluering af, hvorvidt det faglige niveau i erhvervsgymnasiet opfylder de krav, der senere stilles studerende ved de videregående uddannelser.

Rigsrevisionen finder, at Undervisningsministeriet som led i den faglige styring ikke har etableret en systematisk opfølgning på uddannelsernes resultater. Det er Rigsrevisionens vurdering, at Undervisningsministeriet bør opstille relevante resultatkrav for uddannelsernes kvalitet og effektivitet, så ministeriet løbende kan vurdere om og med hvilken grad af målopfyldelse, målsætningerne for uddannelserne er blevet gennemført.

Rigsrevisionen finder samlet set, at Undervisningsministeriet 9 år efter erhvervsskole- og erhvervsuddannelsesreformen endnu ikke har etableret en systematisk økonomisk og faglig styring, der lever op til principperne bag mål- og rammestyring. Undervisningsministeriets muligheder for en målrettet økonomisk styring af ressourcerne via takstfastsættelsen er begrænset af aktivitetsskønnenes manglende præcision samt markante og over tid systematiske forskelle mellem taxametertaksterne og de faktiske gennemsnitlige enhedsomkostninger. Dertil kommer, at ministeriets øko-

nomiske tilsyn er mangelfuldt, og at ministeriet ikke foretager beregninger af produktiviteten for erhvervsskolernes uddannelser. For Undervisningsministeriets faglige styring er der endnu ikke opstillet resultatkrav til uddannelsernes kvalitet og effektivitet, der muliggør systematisk opfølgning på uddannelsernes resultater.

Rigsrevisionen, den 13. september 2000

Morten Levysohn
fg.

/Lone Glahn

Bilag 1

Undersøgelsesresultater af aftagerundersøgelsen

Aftagernes tilfredshed med og vurdering af vigtighed af faglige, samfundsmæssige og holdningsmæssige kvalifikationer for udvalgte EUD-uddannelser

	Elektriker		Smed		Træfag		Opto- metrist		Kok/ smørre- brød		Transport		Kontor		Finans	
	---- Tilfredshed og vigtighed med kvalifikationer fordelt på uddannelser ----															
Fælles faglige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,1	4,0	3,1	4,0	3,0	4,0	3,4	4,1	3,3	4,2	3,2	4,1	3,5	3,9	3,6	3,9
Kendskab til fagets materialer/råvarer.....	3,2	3,9	3,3	4,1	3,3	4,3	3,3	4,2	3,3	4,6	3,2	4,3	3,4	3,9	3,8	3,7
Kendskab til fagets grundbegreber	3,5	4,2	3,5	4,2	3,3	4,3	3,8	4,6	3,2	4,6	3,4	4,4	3,7	4,1	3,8	4,4
Kendskab til fagets nye teknologi.....	3,4	4,1	3,3	4,0	3,3	4,1	3,3	4,3	3,3	3,8	3,3	4,2	4,1	4,6	4,1	4,6
Almindelige IT-kundskaber	3,0	3,8	2,7	3,3	2,8	2,9	2,9	4,2	3,0	3,5	3,0	3,6	4,0	4,4	4,2	4,5
Sprogkundskaber (engelsk).....	3,2	3,6	2,8	3,3	3,1	2,7	3,6	3,5	3,0	3,4	2,7	3,4	3,4	3,3	3,5	2,7
Indsigt i relevante love og bestemmelser.....	3,0	4,0	2,8	3,5	2,6	3,7	2,8	3,5	3,1	3,9	3,1	4,0	3,1	3,8	3,3	3,7
Indsigt i miljøforhold inden for faget	2,8	3,5	3,3	3,9	3,2	4,0	2,7	3,1	3,3	4,2	3,1	4,0	2,8	3,3	2,7	2,9
Kendskab til sikkerhed og arbejdsmiljø.....	3,2	4,1	3,6	4,4	3,5	4,4	2,7	3,4	3,4	4,3	3,7	4,4	2,8	3,3	2,8	3,4
Kendskab til kvalitetssikring.....	2,6	4,0	3,0	4,2	2,5	4,1	3,3	4,3	3,5	4,7	3,0	4,3	2,8	3,6	3,3	3,8
Evne til at udføre en opgave ud fra anvisninger	3,6	4,3	3,4	4,5	3,3	4,6	3,8	4,5	3,8	4,5	3,3	4,5	4,0	4,3	4,0	4,0
Evne til at dokumentere udførelse af opgaver.....	3,0	4,2	2,8	4,0	3,0	4,1	3,9	4,1	3,3	4,1	3,0	4,1	3,7	4,2	3,5	4,0
Evne til at planlægge og tilrettelægge opgaver	3,0	4,0	2,9	4,1	2,9	4,3	3,3	4,4	3,3	4,6	3,1	4,4	3,5	4,1	3,6	4,1
Evne til at rådgive og vejlede brugere	2,8	3,9	2,9	4,0	2,8	3,8	3,9	4,7	3,0	4,0	2,9	3,8	3,4	4,0	3,6	4,3
Praktiske færdigheder.....	3,6	4,2	3,7	4,5	3,4	4,4	3,6	4,4	3,6	4,6	3,6	4,5	3,7	4,0	3,8	4,0
Samfundsmæssige kvalifikationer, vejet gennemsnit	2,9	3,5	2,9	3,5	2,9	3,6	2,9	3,5	2,9	3,8	2,8	3,7	3,0	3,6	3,0	3,5
Almen viden om samfund og erhvervsliv.....	3,0	3,4	3,0	3,3	3,0	3,6	3,3	3,7	2,9	3,6	2,9	3,7	3,2	3,9	3,3	3,7
Almen viden om arbejdsmarkedet	2,9	3,3	2,9	3,4	2,9	3,5	3,0	3,3	2,6	3,5	2,8	3,6	2,9	3,5	3,0	3,4
Almen viden om virksomhedsdrift.....	2,5	3,4	2,4	3,6	2,4	3,4	2,4	3,7	2,8	3,9	2,4	3,5	3,0	3,6	2,7	3,5
Almen viden om arbejdspladsforhold.....	3,0	3,7	3,3	3,8	3,3	3,8	2,9	3,3	3,4	4,1	3,1	4,0	3,1	3,5	3,0	3,5
Holdningsmæssige kvalifikationer, vejet gennemsnit	3,4	4,4	3,5	4,4	3,4	4,4	3,9	4,5	3,6	4,6	3,5	4,6	3,9	4,4	3,8	4,4
Ansvarlighed	3,3	4,5	3,2	4,5	3,3	4,5	4,0	4,6	3,3	4,5	3,3	4,6	3,8	4,5	3,8	4,5
Selvstændighed	3,1	4,4	3,2	4,3	3,0	4,3	3,8	4,4	3,3	4,5	3,3	4,5	3,8	4,4	3,7	4,2
Samarbejdsevne	3,8	4,3	3,8	4,4	3,7	4,4	4,1	4,5	3,9	4,8	3,8	4,6	4,0	4,3	4,0	4,5
Fleksibilitet	3,5	4,2	3,6	4,5	3,7	4,4	3,8	4,5	3,8	4,7	3,7	4,5	3,9	4,3	3,8	4,3
Samlet pr. uddannelse, vejet gennemsnit	3,1	3,9	3,2	4,0	3,1	3,9	3,4	4,0	3,3	4,2	3,2	4,1	3,4	3,9	3,5	3,9
Kilde: IFKA for Rigsrevisionen, 2000.																

Aftagernes tilfredshed med og vurdering af vigtighed af kvalifikationer pr. uddannelse og uddannelsesgruppe

	Tilfredshedsniveau	Vigtighed
Total EUD, vejlet gennemsnit.....	3,3	4,0
Elektrikeruddannelsen.....	3,1	3,9
Smedeuddannelsen.....	3,2	4,0
Træfagenes byggeuddannelse.....	3,1	3,9
Optometristuddannelsen.....	3,4	4,0
Kok og smørrebrødsuddannelsen.....	3,3	4,2
Transportuddannelsen.....	3,2	4,1
Kontoruddannelsen.....	3,4	3,9
Finansuddannelsen.....	3,5	3,9
Total hhx/htx, vejlet gennemsnit.....	3,2	4,0
Hhx.....	3,2	4,2
Htx.....	3,4	3,9
Kilde: IFKA for Rigsrevisionen, 2000.		

Bilag 2

Taxametertakster for udvalgte uddannelser, jf. beretningens tabel 4-8

	Handelsskoler				Tekniske skoler				Kombinationsskoler			
	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999	1996	1997	1998	1999
----- Kr. -----												
Erhvervsgymnasiale uddannelser:												
3-årig hhx	31.200	32.900	34.200	34.600					31.200	32.900	34.200	34.600
3-årig htx					52.700	53.800	56.100	56.800	52.700	53.800	56.100	56.800
1-årig hhx	31.200	32.900	34.200	34.600					31.200	32.900	34.200	34.600
EUD-uddannelser:												
Introduktion/ brobygning	37.600	37.400	38.100	38.500					37.600	37.400	38.100	38.500
Kontoruddannelsen	36.700	37.600	38.300	38.700					36.700	37.600	38.300	38.700
Handelsskolernes grundforløb	37.600	38.500	39.300	39.800					37.600	38.500	39.300	39.800
Salgsassistent	36.700	37.600	38.300	38.700					36.700	37.600	38.300	38.700
Informatikassistent	44.400	45.400	46.400	47.000					44.400	45.400	46.400	47.000
Teknisk introduktions- forløb					42.500	43.000	43.700	44.200	42.500	43.000	43.700	44.200
Smedeuddannelsen					61.500	63.500	64.800	65.600	61.500	63.500	64.800	65.600
Maskinuddannelsen					61.500	63.500	64.800	65.600	61.500	63.500	64.800	65.600
Elektronik- og svagstrømsmek					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Auto- og auto- elektrouddannelsen					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Træfagenes byggeuddannelse					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Elektriker					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Chauffør					70.100	72.200	73.700	74.600	70.100	72.200	73.700	74.600
Landbrugs- uddannelsen					61.500	63.500	64.800	65.600	61.500	63.500	64.800	65.600
Køkkenassistent					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Kok og smørrebrøds- jomfru					53.300	55.100	56.100	56.800	53.300	55.100	56.100	56.800
Frisør					45.100	46.700	47.500	48.100	45.100	46.700	47.500	48.100
Teknisk assistent					45.100	46.700	47.500	48.100	45.100	46.700	47.500	48.100
Præsentationskurser teknisk uddannelse					40.800	43.000	43.700	44.200	40.800	43.000	43.700	44.200